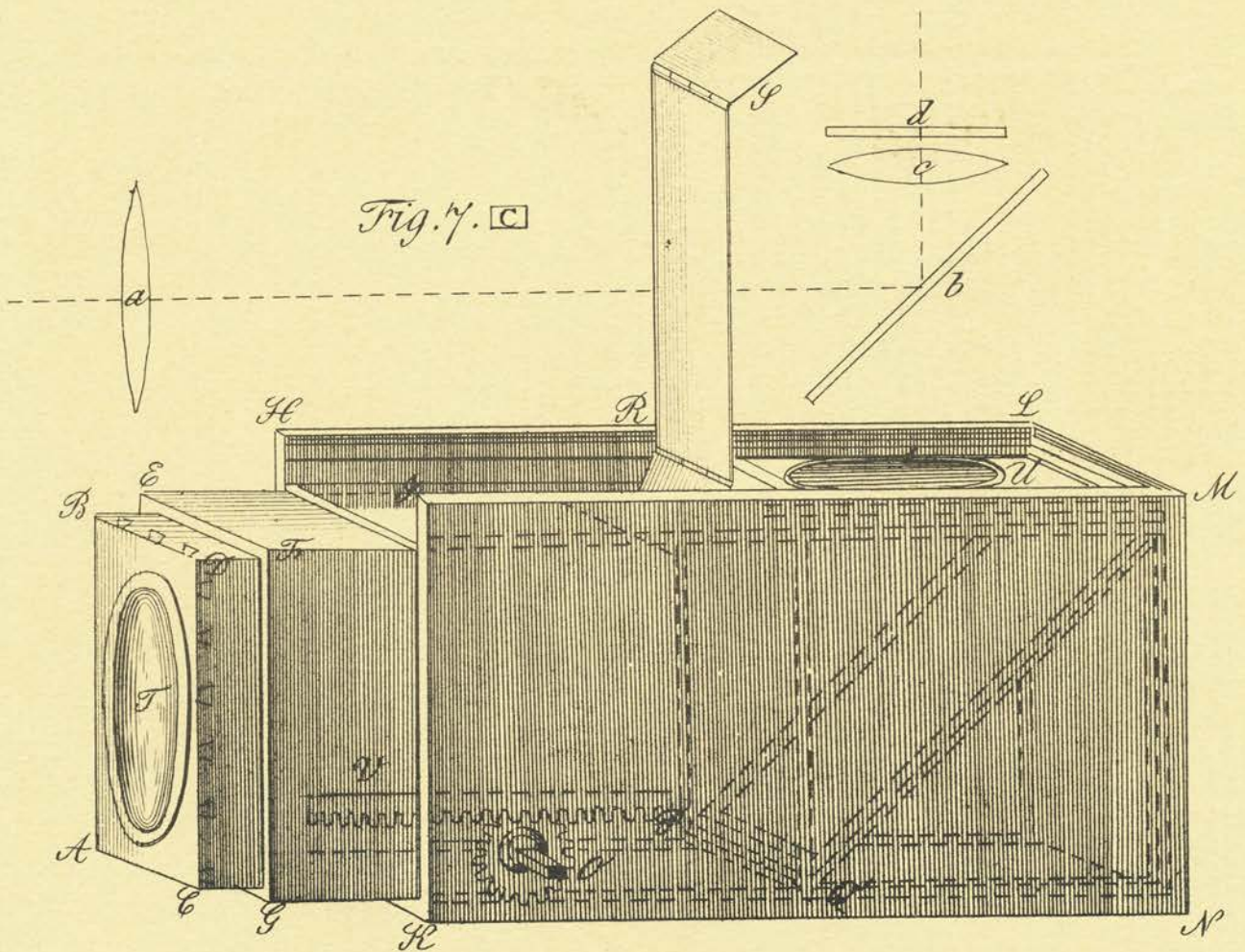

DET PHYSISKE CABINET

Camera clara

Indhold

- "DET PHYSISKE CABINET" - 1838.
ET DANSK BIDRAG TIL FOTOHISTORIEN.
Adam Wilhelm Hauch.
John Philipp/Flemming Berendt.
- 2
- FOTOGRAF PEDER MADSEN, RASK MØLLE.
Erik Fersling.
- 10
- "GIGANTEN DER FORSVANDT". II DEL.
Historien og Zeiss Ikon og Contax.
Lars Schönberg-Hemme.
- 16
- MAXIME DU CAMP'S REJSER 1849-1851.
Hans Berggreen.
- 32
- SAMLER-DILLEN. EFEMERA.
Flemming Anholm.
- 42
- KONTAKTEN.
Redaktion: Gert Pedersen.
- 44
- DIT OG DAT.
FORMIDLINGSSALGSLISTEN.
- 50
- MØDERÆKKEN.
- 55
- CHRISTIAN WINTHER.
FOTOKEMISK-FOTOGRAFISK LABORATORIUM 1917-1942.
Flemming Berendt.
- 56

Dansk Fotohistorisk Selskab

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af skriftet samt dele deraf er kun tilladt efter skriftlig tilladelse fra Dansk Fotohistorisk Selskab.
No part of this publication may be reproduced in any form, without prior permission in writing from the Copyright holder. Copyright D.F.S. all rights reserved under international Copyright Conventions ISBN 0107-6329 Denmark.

-et dansk bidrag
til
fotohistorien

DET PHYSISKE CABINET

ELLER

BESKRIVELSE OVER DE TIL EXPERIMENTAL-PHYSIKEN
HENHØRENDE VIGTIGSTE INSTRUMENTER,

TILGEMED BRUGEN DERAFF.

A. W. HAUCH,

1838.

Overkammerherre, Overhofmarskal, Overstaldmester, de Kongelige Ordeneres Vicecantsler, Ridder af Elephanten, Storkors af Dannebrog, Dannebrogsmænd, Dr. Philosophia, Chef for det store Kongelige Bibliothek, det Kongelige Mynt- og Medaille-Cabinet, det Kongelige Kapel, den Kongelige Maleriesamling, det kongelige Museum for Naturvidenskaberne og den Kongelige Kobberstiksamling, første Medlem af Commissionen angaaende de i Danmark værende Oldsagers Bevaring og Anvendelse, Præsident for det Kongelige danske Videnskabernes Selskab i Kjöbenhavn og for det Kongelige Selskab til Veterinærkyndighedens Fremme, Æresmedlem af det Kongelige Academie for de skjønne Kunster, af det Kongelige medicinske Selskab, af det Kongelige nærdiske Oldskriftsselskab, af det Skandinaviske Litteratur-Selskab, af Samfundet til den danske Litteraturs Fremme og af Selskabet til Naturlærens Udbredelse i Kjöbenhavn, Medlem af Videnskabernes Selskab i Stockholm, af det norske Videnskabernes Selskab i Trondhjem, af det Kurfyrstelige Mainziske Academie, af det keiserlige Pharmaceutiske Selskab i St. Petersburg, af det naturforskende Selskab i Berlin, af det mathematisk-physiske Selskab i Erfurt, af det italienske Academie for de skjønne Kunster i Livorno og af Academiet i Alexandria.

John Philipp finder et sjældent og enestående værk fra 1838, med tegninger af bl.a. camera obscura og laterna magica. – tekniske frembringelser – fra før fotografiets fremkomst.

John Philipp / F. Berendt

En udstilling i Århus

Instituttet for Videnskabshistorie ved Århus universitet arrangerede i begyndelsen af 1988, en særudstilling af Wilhelm Hauch's "Physiske Cabinet".

Blandt udstillingens mange gæster var et medlem af vort selskab, John Philipp, hvis store interesse for instrumenter er kendt af mange.

Hans store begejstring for instrumentsamlingen resulterede i en speciel forevisning af de enkelte opstillinger.

Begejstring og videbegærlighed gjorde, at John Philipp jagede flere oplysninger omkring denne "mystiske" mand Wilhelm Hauch.

Det skulle vise sig at Hauch i 1838 havde stået for udarbejdelse af et to-bindsværk med titlen: "DET PHYSISKE CABINET".

Bøgerne blev fremstillet i et meget begrænset antal - førsteoplaget var på 75 stk - og må anses for næsten umulig at finde.

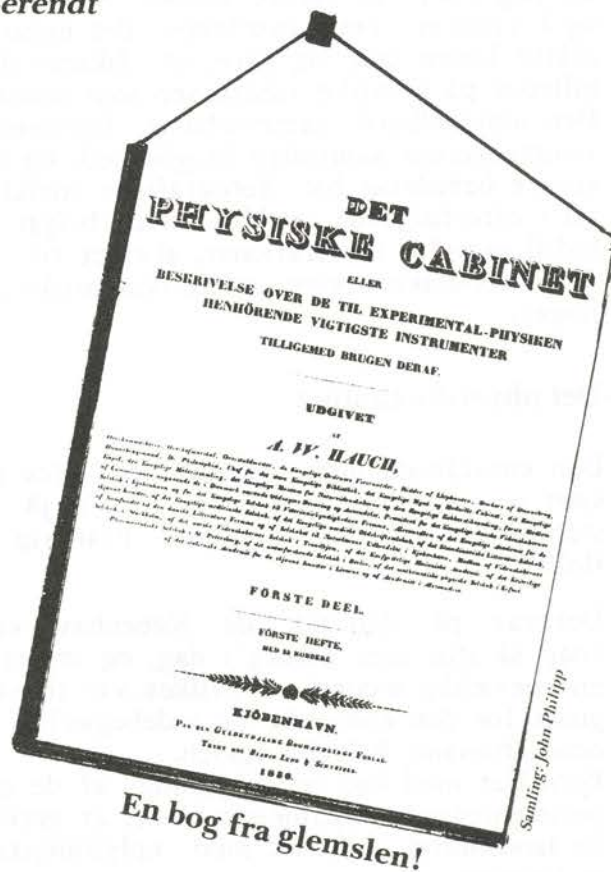
Men som skrevet står: "Den der søger, skal finde" - og pludselig stod John Philipp med værket i hånden, købt af en privatmand. Takket være John Philipp's interesse, og årvågenhed, kan Objektiv bringe det "fotohistoriske indhold" for dagens lys.

Hvem var Wilhelm Hauch?

Adam Wilhelm Hauch (1755-1838), overhofmarskal og fysiker - Frederik VI nære ven - en naturbegavelse og enestående administrator i en periode af danmarkshistorien, hvor en fjerdedel af København brændte, byen bombarderes af englænderne, staten går bankerot og Norge får sin selvstændighed.

H.C. Ørsted har givet følgende karakteristik af denne personlighed:

"Hauch var af Middelstørrelse, dog snarere stor end lille. Hans Legeme var veldannet og stærkt bygget; ligelangt fra Fedme og Magerhed. Ansigtet var stort, med stærke, veldannede mandige Træk, hvori Fastheden ikke manglede Blidhed. De skønne brune Øjne vare ildfulde og talende. Hans hele Holdning var smuk, saaledes som man kunde vente det af et veldannet stærkt Legeme, hvis Kræfter fra Ungdommen af vare uddannede ved ridderlige Øvelser".

En bog fra glemslen!

Mange opgaver blev ham overdraget, men hans altovervejende interesse var naturvidenskab og kunst.

Hauch havde på sine mange udenlandsrejser fået kontakt med adskillige "Naturgranskere" bl.a. den engelske kemiker, Sir. William Herschel (1792-1871), hvilket gav næring til hans interesse for fysik og kemi. Det var på disse rejser han købte de mange eksperimentalinstrumenter, som skulle blive en videnskabshistorisk perle.

Hen mod slutningen af hans lange livsbane besluttede han at udgive en beskrivelse over den efterhånden omfattende samling af fysiske instrumenter. Samlingen overgås kun af en tilsvarende i England og "Triwald Samlingen" (Objektiv nr. 40, side 11), på Teknisk Museum i Malmø.

Bøgerne indeholder tegninger og beskrivelser af de væsentligste fysiske eksperimentalinstrumenter til brug for forståelsen af de fysiske love, men også ting af fotohistorisk interesse. Blandt andet af instrumenter til brug for tegnekunstneren.

Allerede i midten af 1700-tallet var man bekendt med hvorledes enkelte genstande, huse og landskaber kunne opfanges og aftegnes minutiøst i formindsket skala ved hjælp af optik og kamera.

Det var muligt ved hjælp af *laterna magica* og solmikroskop at projicere billeder op på en væg eller et stykke klæde. Man havde også visioner om, hvorledes det engang, måtte kunne lade sig gøre, at fikse disse billeder på kemiske substanser som underlag. Den umiddelbare sammenhæng imellem instrumenternes samtidige brugbarhed, og deres senere betydning for fotografiens udvikling, vil i efterfølgende artikler blive belyst med hidtil ukendte illustrationer, skaffet til veje fra europæiske arkiver og fotohistoriske samlinger.

»Det fysiske cabinet«

Den enestående instrumentsamling blev indkøbt og samlet i årene fra 1770-1838 og stammer delvis fra England, Frankrig og Holland.

Det var på den tid, da København var knap så stor som Ålborg i dag, og styret af en enevældig monark - hvilket var til stor gunst for den energiske og videbegærlige videnskabsmand Wilhelm Hauch.

Formålet med køb og opbygning af de eksperimenterende instrumenter var, at gøre sine landsmænd bekendt med oplysningstidens muligheder.

I 1789 blev der indrettet et laboratorium for det fysiske cabinet på øverste etage af "Staldmestergaarden" på hjørnet af Tøjhusgade og Frederiksholms Kanal.

Desværre fik Wilhelm Hauch store økonomiske problemer i 1815 i forbindelse med den danske statsbankerot. Han bliver nødt til at sælge samlingen til Frederik VI for 8000 Species i sølv, eller Rigsbankpenge. En speciedaler var en værdifast mønt med et sølvindhold på 25,3 g. Rent sølv koster i dag ca. 2 kr. pr. gram. Efter vore dages sølvværdi er en speciedaler altså ca. 50 kr. værd. Men i forhold til datidens prisniveau var sølv ca. 10 gange så meget værd som i dag, altså skulle en speciedaler svare til ca. 500 kr. i dag. Hauch forlangte altså ca. 4 millioner kr. for samlingen, samt en årlig livrente på 200 specier lig ca. 100.000 kr. for ham selv, hans hustru. Desuden nyttens og brugen af samlingen så længe han lever.

Samlingen blev overført til Sorø Akademi i 1827.

En anden stor dansk videnskabsmand, H.C. Ørsted var også interesseret med tanke for den kommende "Polytekniske Lærestanstalt", som bliver en realitet i 1829.

"Det fysiske cabinet" repræsenterer grundlaget for de tekniske fremskridt som sætter den tekniske revolution i gang.

Instrumentsamlingen befinder sig i dag på Sorø Akademi - i den gamle amtmandsbolig "Vænget", hvor lektor Hemming Andersen fører har tilsyn med den.

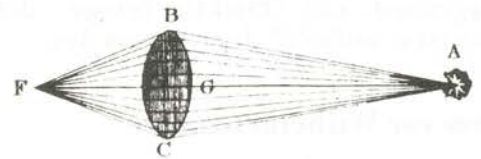
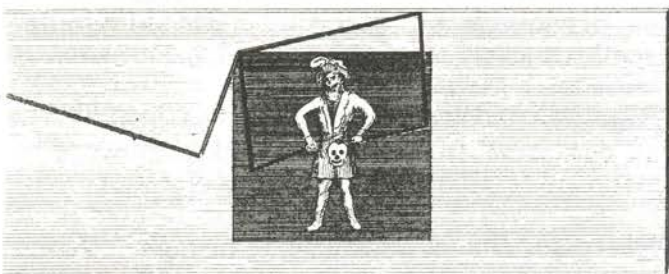

Fig. 4.

Fig. 5.

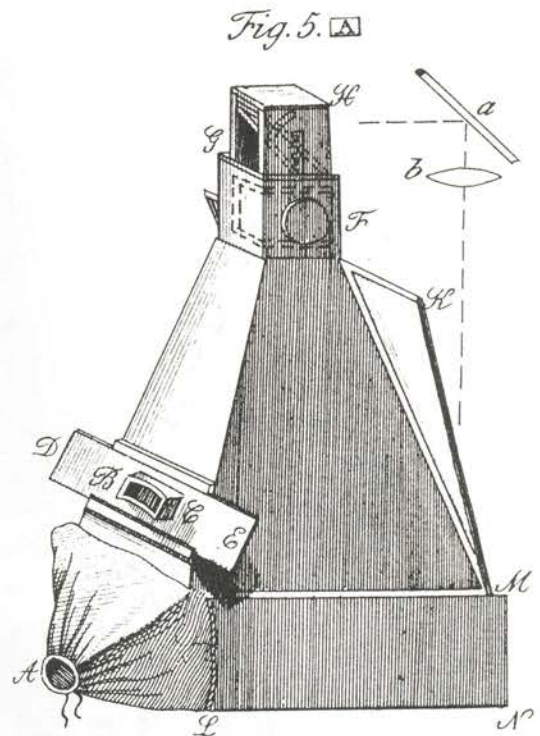
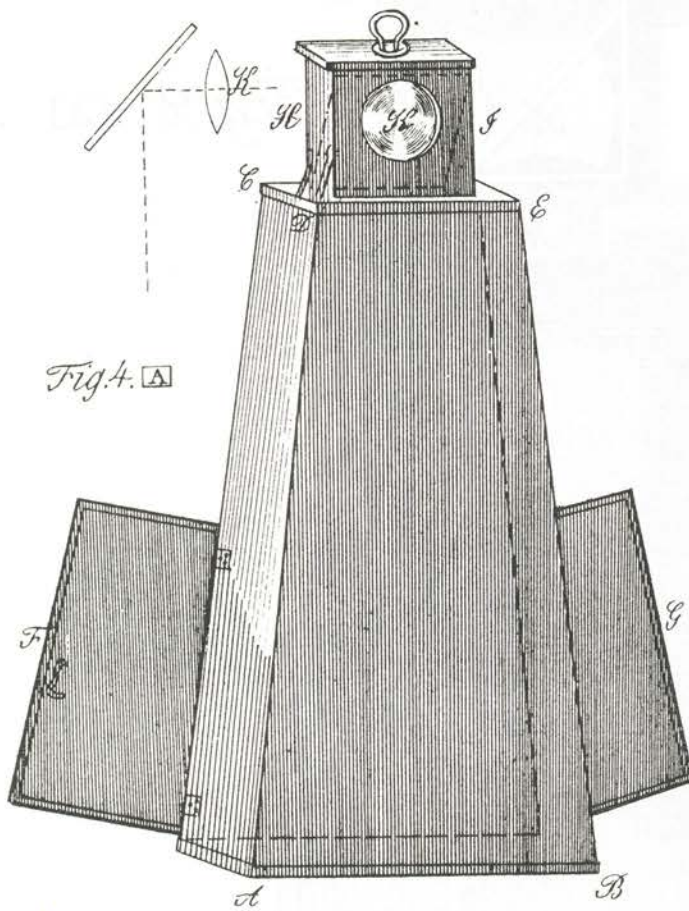

Phantasmagorier

Fig. 4 og 5 forestille Phantasmagorier med indrettede figurer; ved at skyde Stiften ved T frem og tilbage, ville de Smaae i Fig. 4 gynges, og Manden i Fig. 5 bevæge Armene.

Da Billedets Størrelse er afhængig af dets Afstand fra Instrumentet, saa indsees, at man ved at skyde Instrumentet, der til Ende, som Figuren viser, er forsynet med 4 Hjul, nærmere til eller fjerne det længere fra Skærmen, kan lade Billedet blive mindre eller større, naar man tillige forandrer Glassenes Stilling saaledes, at Billedet bestandigen beholder den fornødne Tydelighed. Opfange det desuden, istedetfor paa en hvid uigjennemsigtig Skjærm, paa en gjennemsigtig, af dertil præpareret fiint Netteldug forfærdiget Skjærm.

Billedet, naar Instrumentet skydes frem og tilbage, bliver mindre og større, saa vil det faa en Tilskuer, der befinder sig paa den anden Side af Skærmen, see ud som om Gjenstanden fjernede eller nærmede sig; kun maa det bemærkes, at da Billedet, naar det bliver mindre, vinder i Lysstyrke, istedetfor at det tverimod, som længere bortfjernet, skulde vise sig mindre belyst, saa maa man raade Bod herpaa ved at svække Lyset, eftersom man rykker Instrumentet nærmere til Skærmen. Dette opnaaes ved at anbringe foran Enden I af Rørene en Ramme, hvori man kan skyde en Glasstrimmel frem og tilbage, der er mindre gjennemsigtig henimod den ene Ende.

Camera obscura

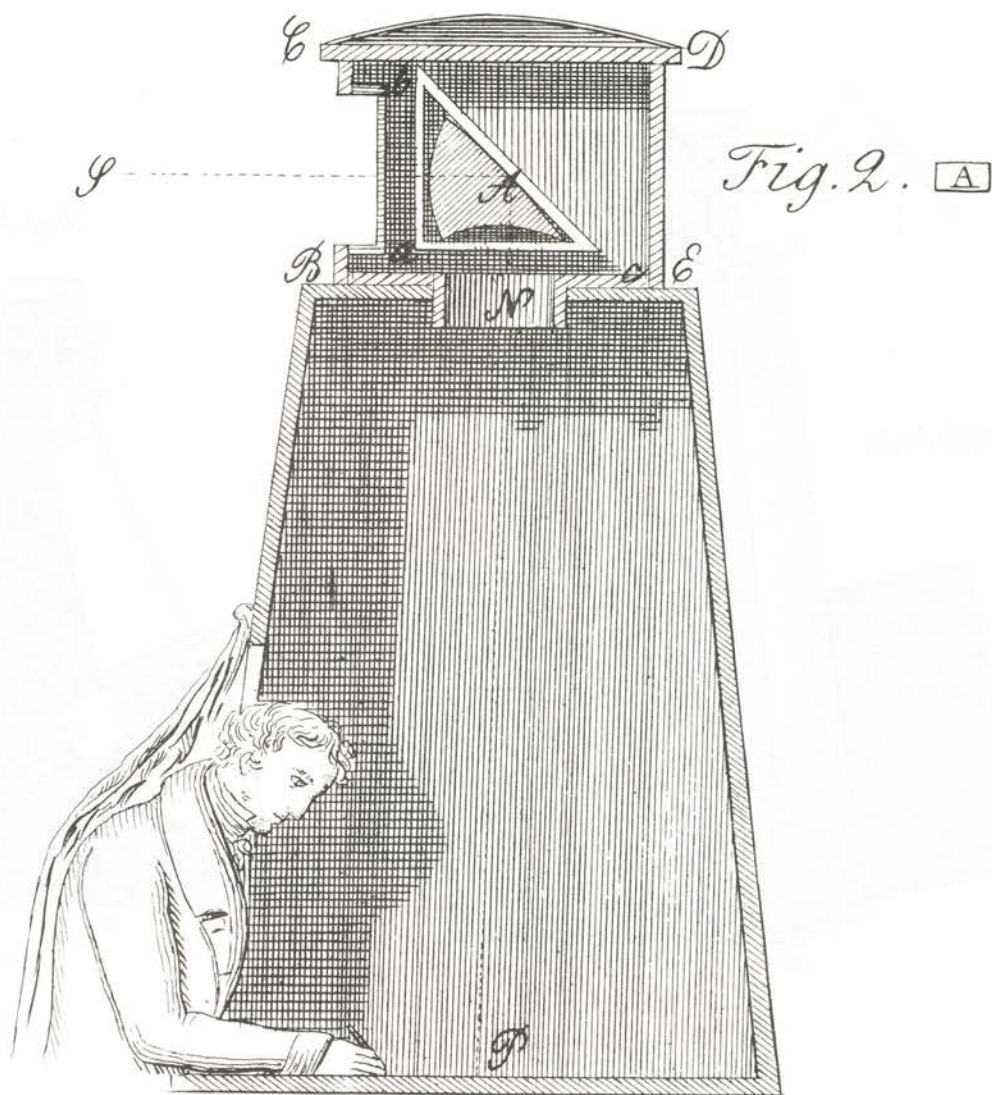
Dette Instrument tjener især til at fremstille Billedet af en Egn saa klart og tydeligt paa et passende Sted, at det kan eftertegnes.

Det bestaar af en stor fiirkantet Kasse ABCDE, hvis ene Side, nemlig den bageste, har en temmelig stor Aabning, der kan lukkes ved Dørene F og G. Den øverste Flade CDE af denne Kasse er gjennemskaaret med et fiirkantet Hul, hvori er fastgjort en mindre fiirkantet Kasse HI. I denne befinder sig et Speil, der har Hældning af 45 Grader imod den forreste Side af Kassen, i hvilken der, midt for Speilet, er udskaaret et rundt Hul.

I dette Hul er fastgjort et Rør, hvori et andet Rør, i hvis yderste Ende er indskruet en convex Lindse K, kan skydes ud og ind. Ovenfor Dørene F og G er på den bageste Side befæstet et mørkt Gardin, hvorunder den kan sidde, der benytter Instrumentet, som tjener til at forebygge, at noget andet Lys end det, der kommer igjennem Lindsen R, skal trænge ind i Kassen ABCDE.

Falder der nu fra en fjern Gjenstand, f.Ex. fra de forskjellige Dele af et Landskab, Straaler paa Lindsen, danne sig et omvendt Billede af denne Gjenstand et Sted tæt indenfor Lindsens Brændpunkt, idet Straalerne antages at falde næsten parallelt ind paa denne. Men da nu Straalerne, efter Gjennemgangen gennem Lindsen, træffe det skraa Speil førend de kunne komme til at danne et Billede, saa ville de her kastes tilbage, men uden at deres indbyrdes Retning derved forandres, og Billedet vil saaledes danne sig etsteds i Kassen, hvis Lindsens Brændvidde ikke er større end Kassens Højde. Er denne nu rigtigt afpasset, da kan det Sted, hvor Billedet danner sig, just blive Kassens Bund; Gjenstanden vil saaledes tydeligen vise sig paa et der henlagt Stykke Papir, og vil let kunne eftertegnes paa samme.

Komme Straalerne derimod fra et Punkt, der er nærmere Instrumentet, da ville de forene sig i en større Afstand bagved Lindsen, og saaledes træffe Papiret førend deres Forening, hvorved Billedet vilde blive utydeligt. Man maa derfor i dette Tilfælde forøge Afstanden imellem Bunden af Kassen og Lindsen K, ved at trække det Rør, hvori denne befinder sig, længere ud.

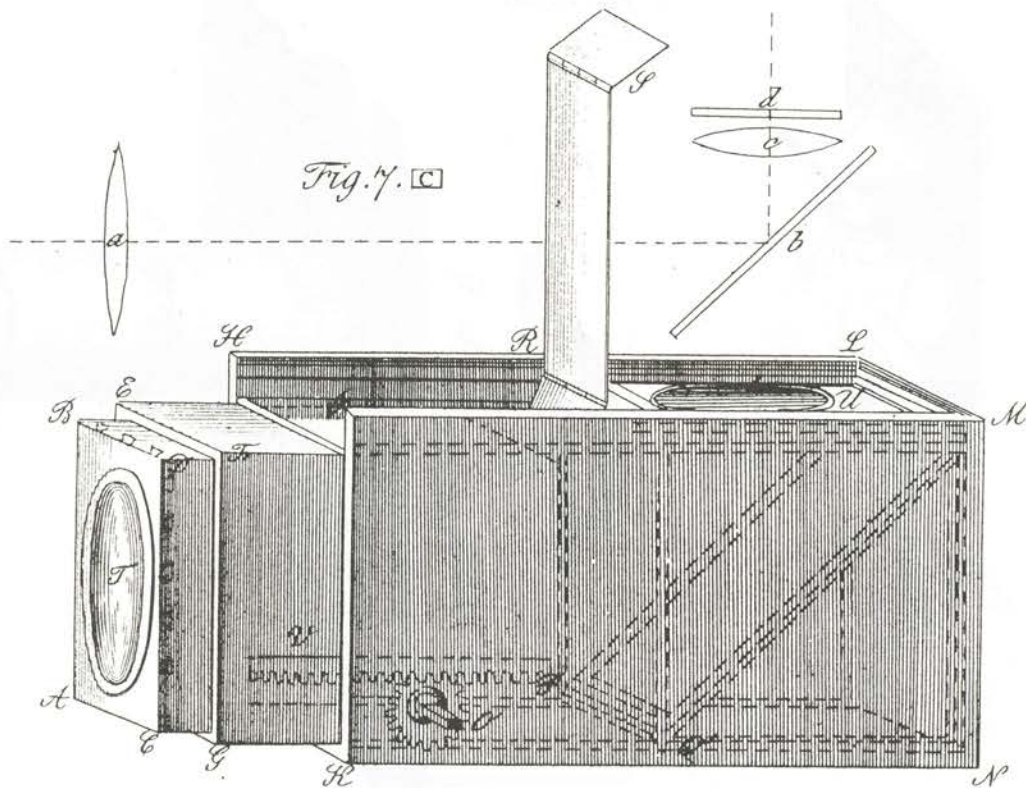
Construction af Chevalier

Her ses et Prisme A, der paa den Side, der vender imod Gjenstanden, der skal afbilde sig, er convext, paa den Side, der vender imod Aabningen N ind i Kassen, er concavt, og paa den tredie Side plant, og forsynet med en Belægning.

Prismet er med sin ene Ende befæstet i en Messing Indfatning abc, der i Midten har en, igjennem Sidevæggen af Kassen BCDE gaaende Tap, der udenfor Kassen ender sig i en Knap, ved Hjælp af hvilken Prismet kan dreies rundt om en horizontal Axe, saa at derved Gjenstande, der ligge høiere eller lavere, kunne komme til at sende Straaler ind i Kassen. Da endvidere det Rør, der fra den øverste Kasse BCDE gaaer ind i den store, er rundt, saa kan Kassen BCDE tillige dreies rundt om en vertical Axe, og derved Gjenstande, der ligger noget længere til høire eller venstre, bringes til at afbilde sig i Kassen, uden at denne selv behøver at flyttes.

Forestiller SA Retningen af Straalerne fra en fjern lysende Gjenstand, da ville disse, ved at gaae igjennem den convexe Side af Prismet, blive convergerende; ved den plane Side bc ville de derpaa kastes tilbage, og atter, ved at gaae ud af den concave Side blive noget mindre convergerende. Den forskjellige Krumning af Prismets to Sider tjener til at rette den Feil, der ellers forekommer ved Billedet, som Følge af at det danner sig paa en Plan, istedetfor paa en huul Kugleoverplade. Ved denne, saavel som ved den forgaaende Indretning af Camera obscura vender tillige Tegneren Ryggen til den Gjenstand, der skal afbildes, hvorved han kommer til at see det i Kassen dannede Billede opret, hvilket derimod ikke var Tilfældet ved det først beskrevne.

Da Billederne, der danne sig ved dette Instrument, ere smukke, af meget livlige Farver, og tillige tage Deel i alle de Bevægelser, som de Gjenstande, der afbilde sig, i samme Øieblik ere underkastede, saa anvendes det, foruden til Afkopiering, ofte blot til morende Underholdning.

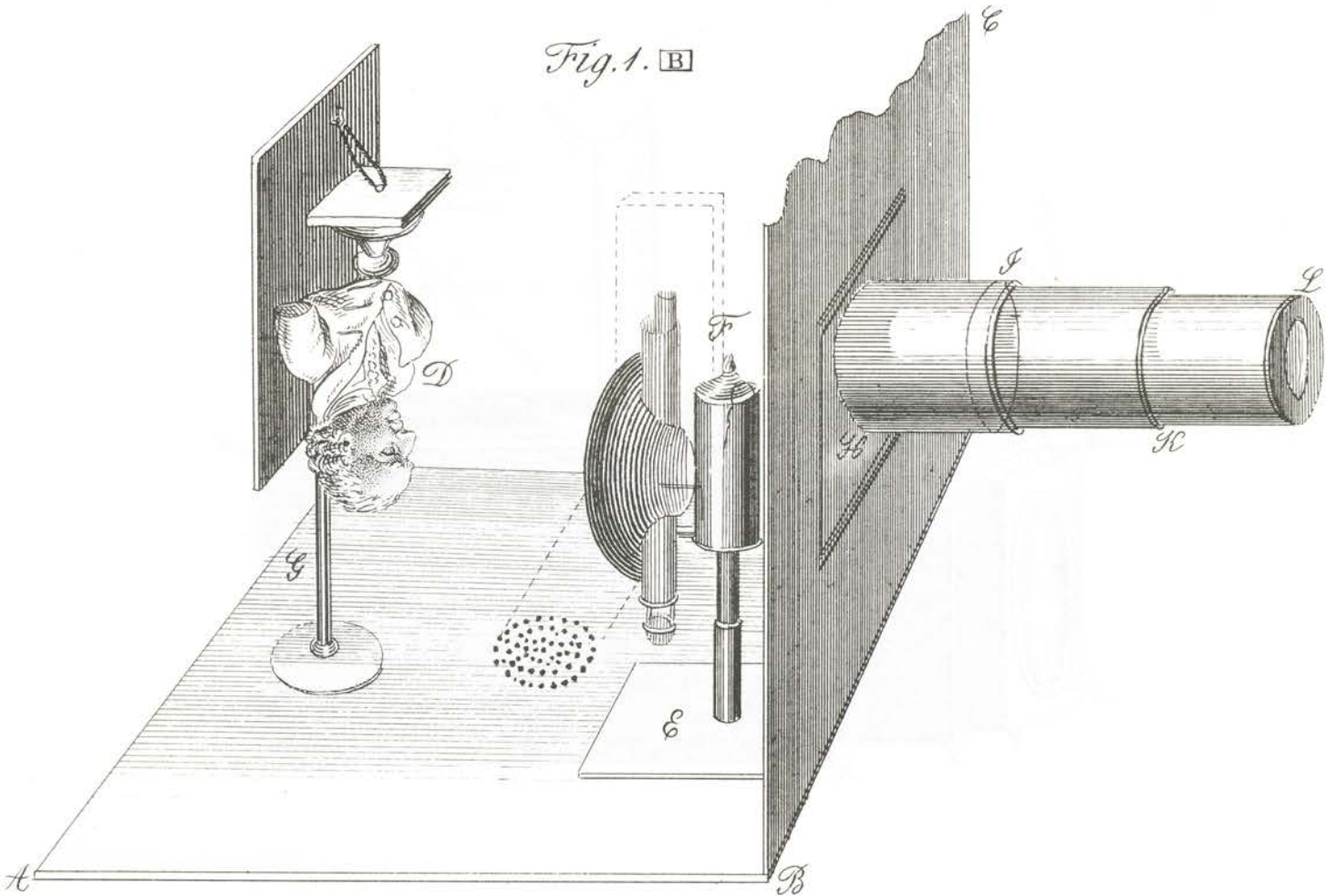
Camera clara

Det bestaar af en fiirkantet Kasse HIKLMN, der ved Enden HIK er aaben. I denne Aabning passer et fiirkantet Rør EFG, der ved en deri befæstet Tandstang V, og et Drev O, der griber ind deri, og ender sig udenfor Kassen i en fiirkantet Tap, hvorpaa man sætter en Skruenøgle, kan bevæges ud og ind i Kassen HIKLMN.

I dette Rør EFG kan legeledes et andet fiirkantet Rør ABCD skydes ud og ind; dette er ved den udvendige Ende lukket med en Bund, hvori befinder sig et convext Glas T. Ligeledes er ved den modsatte Ende af den store Kasse stillet et plant Speil PQLM, under en Vinkel af 45 Grader mod Rørens Axe. Lodret ovenover dette Speil er atter anbragt en convex Lindse, og ovenover den igjen i den øverste Flade af Kassen, et matslebent Glas U. Stillingen af Glassene sees tydeligen i det ovenover selve Instrumentet tegnede Rids. RS er en Skjærm, der kun tjener til at afholde en Deel af det mest directe Lys fra at falde paa Glasset U, og forstyrre det der frembragte Billede.

Stilles Instrumentet saaledes, at den Gjenstand, man vil have fremstillet, befinder sig ligeledes for Lindsen a, da ville Straalerne, efter at være brudte igjennem denne, falde paa Speilet b, hvorfra de ville kastes igjennem den anden Lindse c, og ovenfor denne forene sig til et Billede, der opfanges paa det matslebne Glas d. Lindsen c tjener til at forkorte Brændvidden, og altsaa formindsker Instrumentets Dimensioner; Billedet bliver ogsaa derved mere levende, men af mindre skarpe Omrids. For ved Hjælp af dette Instrument at kopiere en Gjenstand, pleier man at afridsen paa Glasset med Rødkridt, og siden at overføre dette Rids paa Papir, ved at trykke dette fast imod Glasset. Derved vil Gjenstanden paa Papiret faae sin rigtige Stilling, idet nemlig paa Glaspladen de Dele afbilde sig paa den høire Side, der i Virkeligheden befinde sig paa den venstre, og omvendt. Da imidlertid det udvendige Lys svækker det paa Glaspladen frembragte Billede meget, saa fremstiller det sig langfra ikke saa smukt og levende som ved Camera obscura; derimod kan man ved dette lettere erholde et Rids, medens Tegneren ved hiint ofte har ondt ved at skjelne de af ham selv trukne Linier, af Mangel paa tilstrækkeligt Lys i Kassen.

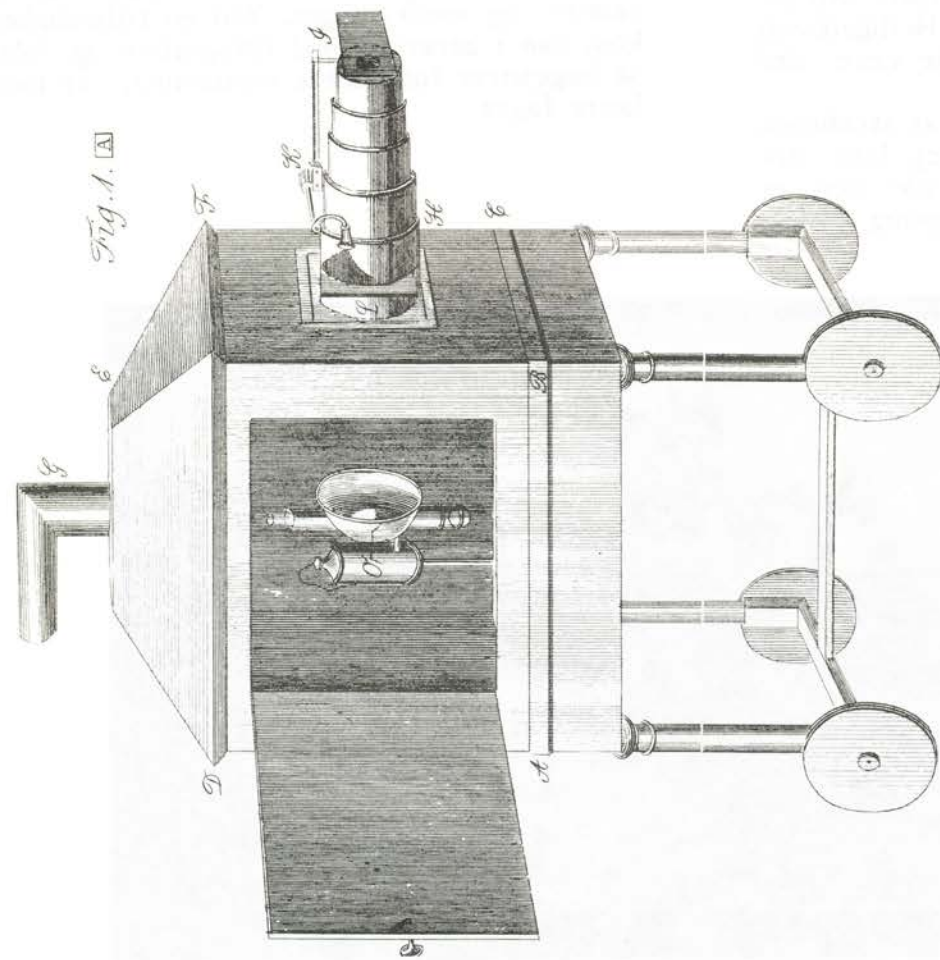
Fig. 1. B

ABC forestiller den underste og en Deel af den forreste Væg af en Kasse. I den forreste Væg befinder sig et Rør HI, hvori to andre IK og KL lade sig skyde ud og ind; i disse er der anbragt to convexe Glas, nemlig et i Røret IK ved I og et i Enden af Røret KL ved L. Disse Glas er mindre convexe, end de i forrige Instrument, saa at deres forenede Brændpunkt omtrent falder midt i Kassen. Tæt bagved dette Punkt anbringes gjenstanden, der skal fremstille sig, i omvendt Stilling, nemlig hængende paa et Stativ, saaledes som Brystbilledet D. Dette belyses saa stærkt som muligt ved hjælp af den forrige Instrument omtalte argandske Lampe EF, med parabolisk Huulspeil som anbringes umiddelbart bagved den forreste Væg BC, ved Siden af Aabningen, hvori Røret HI befinder sig.

Idet saaledes den belyste Gjenstand befinder sig tæt udenfor Brændpunktet af Lindserne ved I og L, saa ville, ligesom ved forrige Instrument, de Straaler, der fra Gjenstanden gaar ind i Rørene HL, brydes saaledes igjennem Lindserne, at de ville danne et omvendt Billede af Gjenstanden i en Afstand fra Instrumentet, der er større eller mindre, eftersom Gjenstanden befinder sig kortere eller længere udenfor Brændpunktet af Lindserne, hvilket atter afhænger af, om man nærmer Glassene mere til, eller fjerner dem længere fra hinanden, samt om man skyder dem begge mere eller mindre dybt ind i Røret HI. Størrelsen af Billedet afhænger atter af Afstanden, saaledes, at den forholder sig til Afstanden fra Lindserne, som Størrelsen af Gjenstanden D til dens Afstand fra samme. Det saaledes dannede Billede af den omvendte Gjenstand, altsaa opretstaaende Billede, kan nu enten, ligesom ved forrige Instrument, opfanges paa en Skærm, eller ved dette endnu bedre paa Røg, naar Gjenstanden, der frembringer Billedet, er ophøiet, saaledes som Busten D, og Billedet deraf altsaa ikke ligger i een Plan, idet nemlig de forskjellige Dele af Gjenstanden have forskjellige Afstande fra Glassenes Focus, og følgelig Straalerne derfra ogsaa ville forene sig i forskellige Afstande fra Glassene.

En saadan Røg kan tilveiebringes paa flere Maader; hyppigst frembringer man den, ved at strø almindelig Røgelise paa et Fyrfad med Gløder, der er anbragt lodret under det Sted, hvor Billedet dannes sig.

Laterna magica

Den magiske Lygte er et Instrument, der ved Hjælp af convexe Glas fremstiller et forstøret Billede af forskellige enten gennemsigtige, paa Glas malede Figurer, eller af uigjennemsigtige Gjenstande. Den tjener i Almindelighed kun til Underholdning og Tidsfordriv, og bestaar af en firkantet Kasse, der kan lukkes aldeles tæt, og hvis øverste Flade, der har Form som et Tag, er et bøjet Rør, for at bortlede Røgen fra den Lampe, der anbringes i Kassen.

I den forreste Væg er indsat et Rør HI, der bestaar af flere stykker, hvilke kunne bevæge sig ud og ind i hinanden ved Hjælp af en Svingel med et Drev K, der er fastgjort paa det ved Kassen nærmeste Rør, og som griber ind i en Tandstang. Denne sidder med sin ene Ende fast i det yderste Rør I, og ved altsaa at dreie Svingelen rundt, enten tilhøire, eller tilvenstre, kan man enten forkorte eller forlænge Røret HI. Dette har fremdeles ved L en udvidet firkantet Deel, der er aaben paa begge Sider, og tjener til deri at indskyde forskellige Glasstykker, hvorpaa de Gjenstande, som man vil have fremstillet, ere malede med gjennemsigtige Farver.

Tryllelygten

Fotograf Peder Madsen, Rask Mølle

Erik Fersling

Et identifikations-problem

I foråret lånte jeg en stribe stereoskopbilleder til affotografering og registrering. Blandt disse var en serie billeder af fotograf P. Madsen, Rask Mølle.

Som altid på de fleste af hans billeder var der omhyggeligt skrevet bagpå med blyant, hvad de forestiller.

Billederne var fortrinsvis fra Sønderjylland og viste lokaliteter og mindesmærker i forbindelse med krigen 1848 og 1864.

Men det kan alligevel være lidt af et problem, når man ikke kan identificere lokaliteten. Et af disse billeder kunne jeg ikke umiddelbart klare. Det var taget fra bredden af en å op mod en gammel stenbro, hvor der var en cykel, som lænede sig mod jernrækværket. På bagsiden var der skrevet "Helligbæk".

En opringning til Institut for Navneforskning klarede sagen. Jeg fik at vide, at der kunne være tre muligheder: en i Skåne, en lille bæk nord for grænsen og en større syd for grænsen med nuværende navn Heiligenbech. Det viste sig, at det kun kunne være den syd for grænsen.

Jeg har senere fået opklaret, at stenbroen er en del af den gamle hærvej. Den har dog undergået en forandring, idet der er sket en forstærkning og udbygning - men den findes imidlertid stadig.

Disse billeder er muligvis taget omkring 1897-98, for at kunne sælges ved de store veteranfester i Fredericia og København i forbindelse med 50-året for 1848-krigen.

Cyklen tilhører sandsynligvis fotografen, som ofte benyttede dette transportmiddel. Blandt billederne er der motiver fra Glücksborg og fra Gottorp slot ved Slesvig. Heiligenbech krydser vejen mellem Slesvig og Flensborg, og det er sikkert på cykelturen her, at han har set det smukke motiv.

Dette lille problem inspirerede mig til nærmere at undersøge historien bag fotograf P. Madsen, Rask Mølle.

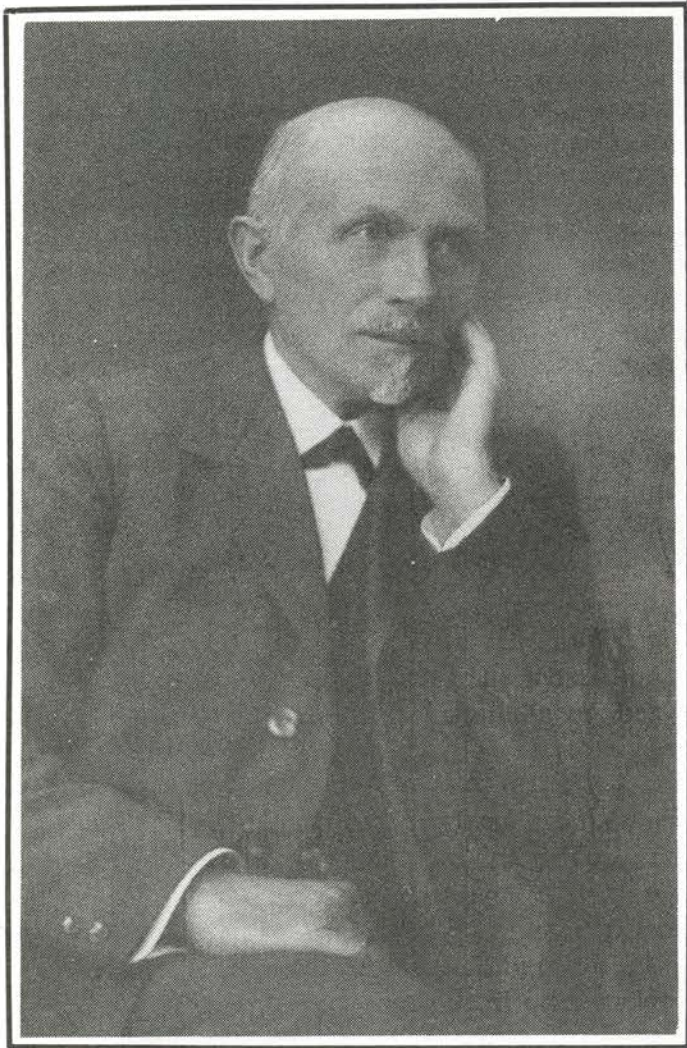
Fotograf P. Madsen, Rask Mølle

Fotograf Peter Madsen var søn af Mads Pedersen (Pæjsen) i Boring, en stovt bonde, som havde deltaget i krigen 1848-50, og som derfor, som 83-årig, blev Ridder af Dannebrog. Sønnen Peter blev uddannet i tømmer- og snedkerfaget. Ved en tilfældighed kom han i berøring med fotografien og blev så begejstret for dette mysterium, at han lærte faget.

Stenbroen ved Heiligenbech.

Samling: A. T. M.

Fotograf Peder Madsen (1865-1939).

Efter at have været på Vallekilde højskole engang i 1880'erne, blev han gift og slog sig ned i et hus i Boring. Her begyndte så den kombinerede forretning som tømrer, snedker og fotograf.

I begyndelsen af 1890 byggede han et hus med tilhørende atelier i Rask Mølle. Nu vil han forsøge at satse på sin hobby som levevej, naturligvis, i de første år, suppleret med tømrer og snedkerarbejde. I starten har det sikkert været småt, men efterhånden som hans dygtighed som fotograf rygtedes, kom der dog flere og flere der ønskede at blive "aftaget".

Fotografens fagsprog kunne undertiden være vanskeligt at forstå for menigmand. Hvad skulle man vælge. Skulle det være brystbillede, knæbillede eller hel figur. P.M.'s søn Holger Madsen, som nu er død, fortæller 84 år gammel i et båndinterview, at en mand, som havde besluttet sig for et knæbillede, lagde sig på knæ foran kameraet, da billedet skulle tages.

P. Madsen havde ry for at hans billeder var ualmindelig holdbare. Det skulle være på grund af den meget grundige skylning. Her måtte børnene hjælpe faderen. Skylningen foregik nemlig i et kildevæld, som mundede ud i Søgrøften ved Kildespring, hvor P. Madsen havde lavet et system af gennemhullede kasser. Her blev billederne anbragt af børnene og blev gennemskyttet i timevis i det rene bløde kildevand.

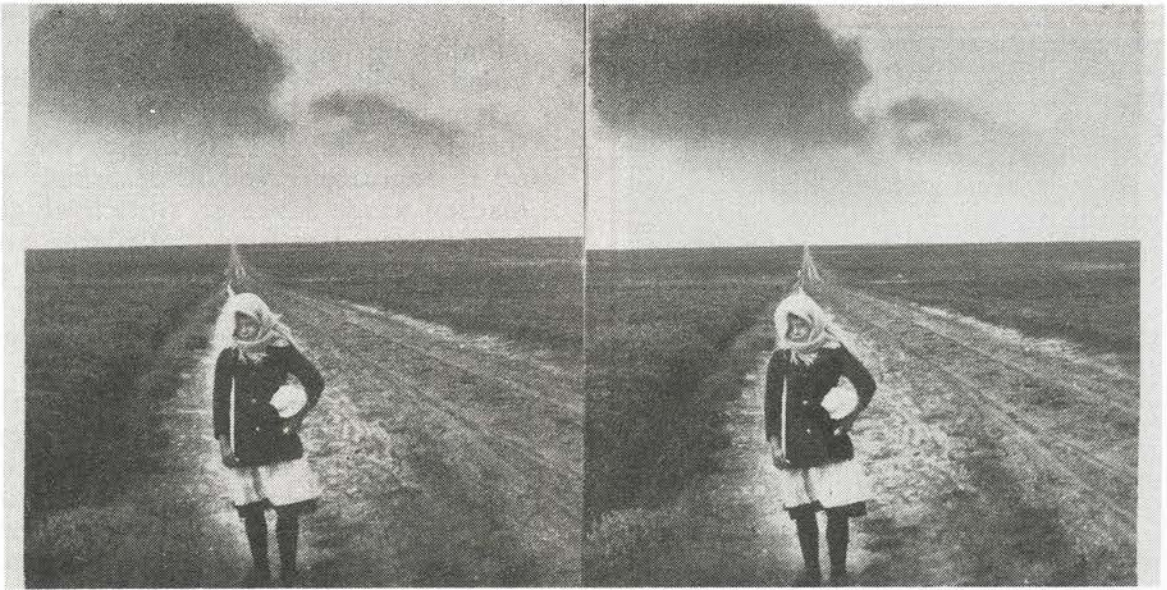
Men det blev ikke ved portrætfotograferingen alene. Fotoentusiast, som han var, kastede han sig også over stereofotografering. Han sprang på den bølge, som begyndte i 1890'erne og en stor del af landet er repræsenteret i hans kollektion. Der er de kendte seværdigheder i København: Rosenborg, udsigt fra Rundetårn, Marmorkirken, Børsen m.m.

Fra det øvrige Sjælland er der mange slotte og kirker. Hammershus er med fra Bornholm, fra Fyn nogle af de mange herregårde og fra Jylland er der billeder fra Rubjerg Knude til Slesvig.

Den almene interesse for stereoskopbilleder begyndte at mindske fra o. 1910. Men for P. M. betød det ikke så meget. Han havde fundet en ny niche. Denne gang var det lysbilleder.

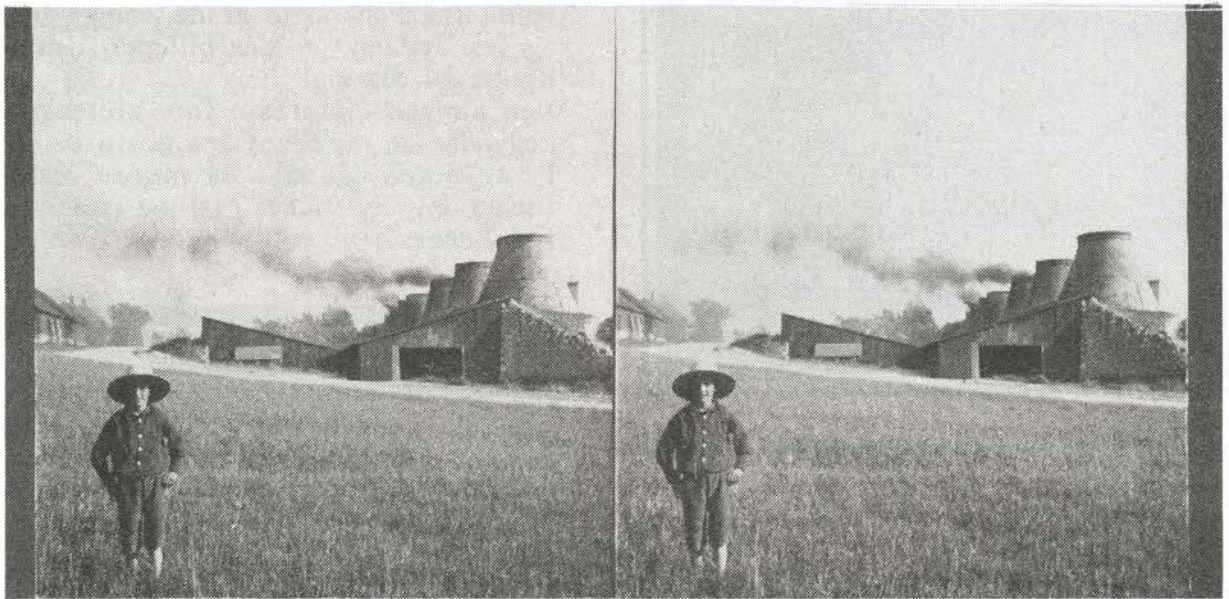

Gadebillede fra Ribe.
Fra en af P.M.'s diasserier

Pige på heden.

Samling: A. T. M.

Mønsted kalkbrænderi.

Samling: A. T. M.

Fra en af P.M.'s diasserier

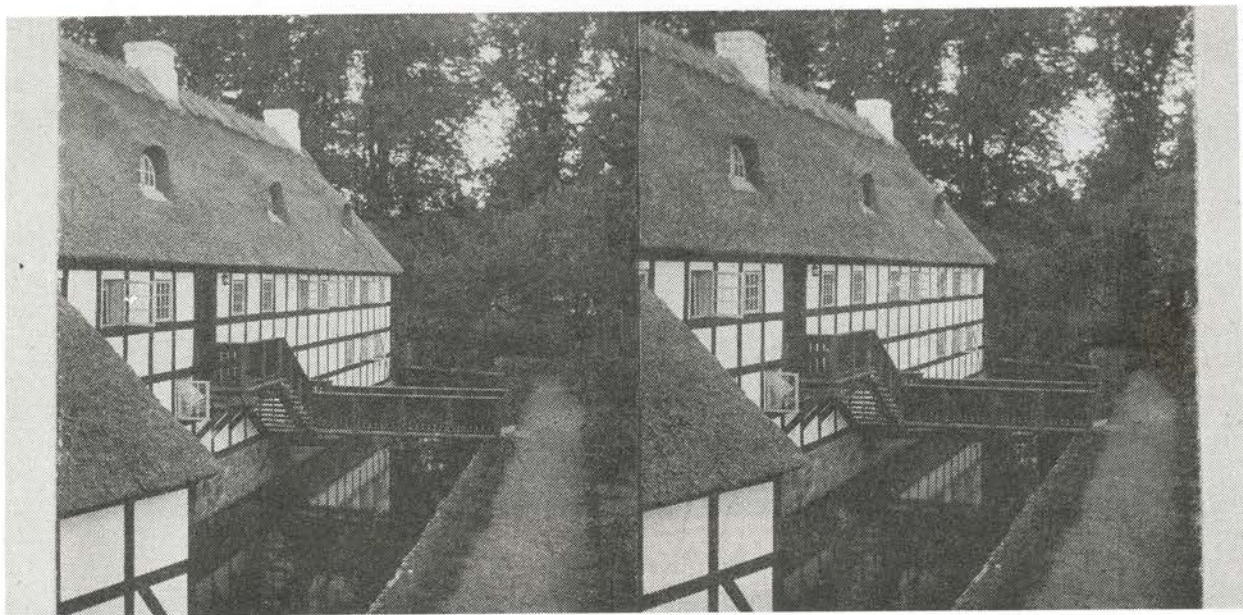
Piger i Fanø's klitter.

Samling: Erik Ferstling

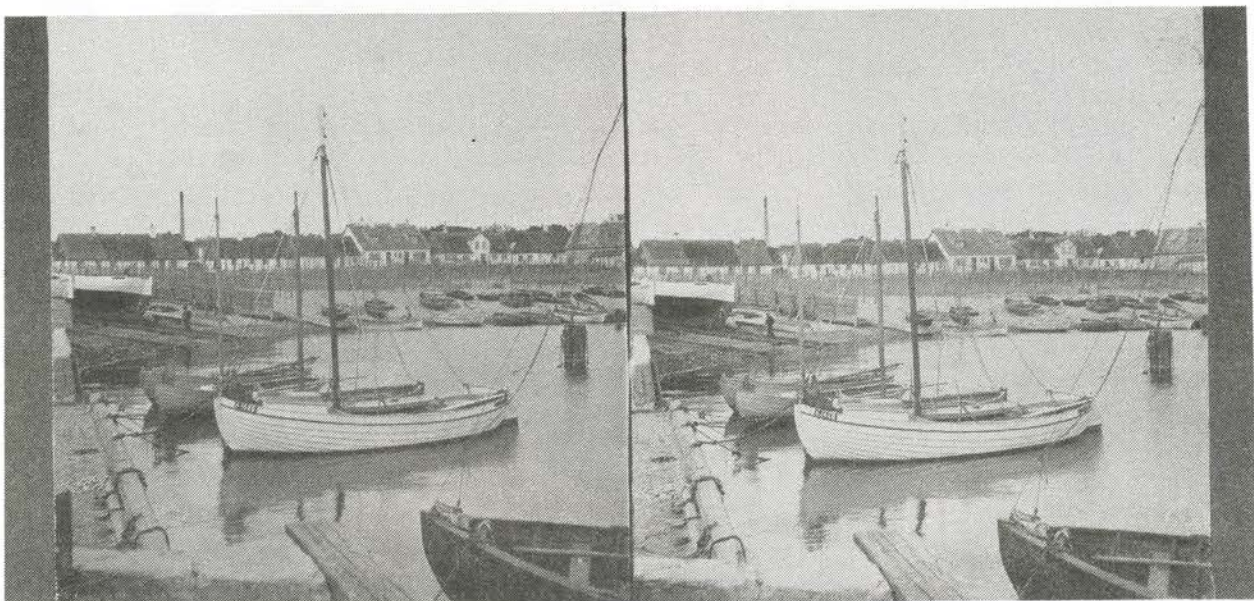
Samling: Jens Hammeken.

Landsoldaten i Fredericia.

Samling: A. T. M.

Vandmølle ved Hvidkilde, Fyn.

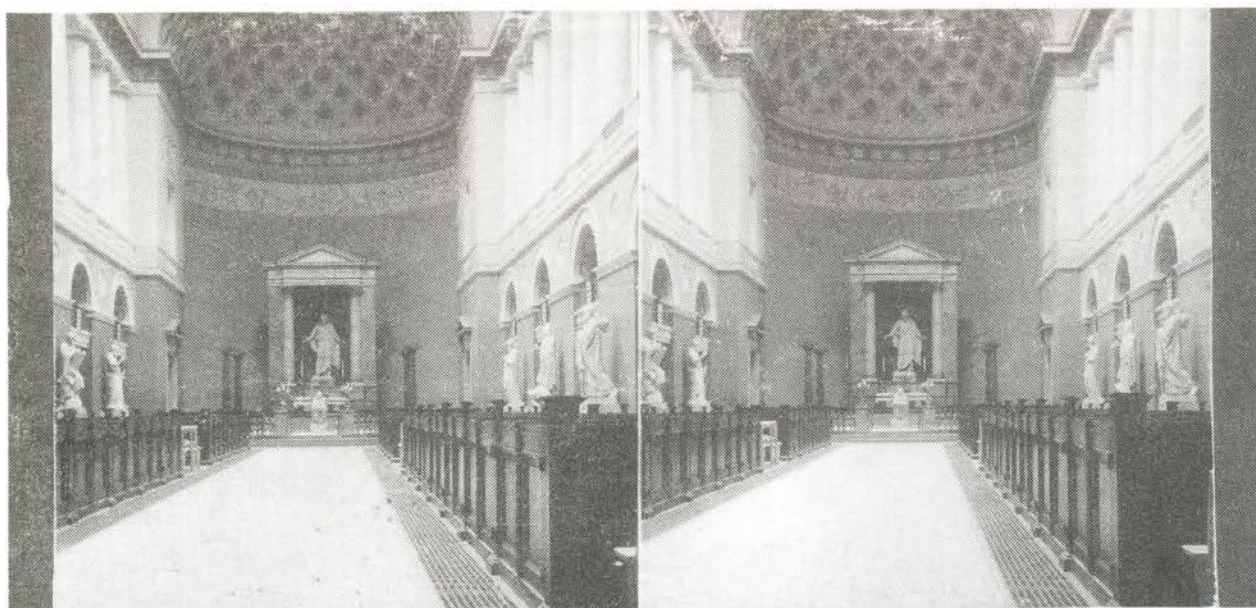
Gilleleje havn.

Samling: A. T. M.

Samling: Peter Randlov

Fra serien om København er fotografen blevet fristet af udsigten fra Rundetårn. Højre side af stereobillede.

Samling: A. T.M.

Vor Frue Kirke. København.

Lysbilleder med foredrag

Historiske steder, landskaber, bybilleder m.m. blev fotograferet og også negativerne fra stereoskopbillederne blev benyttet, og der blev fremstillet dias, som han havde fundet en metode til at kunne håndkolorere meget smukt.

Men før han kunne begynde sin foredragsvirksomhed, måtte han have en fremviser. Det har nok været et stort problem. Men som den dygtige fotograf og håndværker, han var, klarede han også dette. Han byggede den nemlig selv. Det var før elektriciteten var blevet almindelig overalt, så der måtte benyttes karbidlamper med tilhørende stor beholder til karbid, for at der kunne være nok til de tre karbidblus som han anvendte som lyskilde. Det fortælles, at det var udmærkede skarpe og klare billeder.

Han viste sine billeder rundt omkring i skoler og foreninger, og da han tillige var en fremragende foredragsholder, var han meget efterspurgt. Han havde mange serier, så han kunne komme de samme steder år efter år. Han kunne have to forestillinger om dagen, en om eftermiddagen for skolebørn, som skulle medbringe tæpper til afblænding af vinduerne, og en om aftenen for andre interesserede.

Entreten var 10 øre. Disse turneer varede en uge ad gangen, og når han kom hjem om lørdagen, var det spændende for børnene at tælle og stable de mange 10-ører, som faderen hældte ud på bordet.

P.M.'s søn, Holger Madsen fortæller, at disse forestillinger var en oplevelse for dem, der overværede dem. Flere personer har opsøgt ham og fortalt om, hvilket indtryk det havde gjort på dem at se faderens billeder og høre ham fortælle.

12 lysbilledserier med ialt 1409 billeder

P.M.'s dias var i format 82x82 mm. De var alle håndkolorerede af ham selv efter den metode, han selv havde udviklet. Efter hans død i 1939 havnede billederne på et loft i Hjørring hos en datter, Ida Madsen, som også var en dygtig fotograf. Efter datterens død i 1980 dukkede billederne op og overgik til et familiemedlem, som i 1987 gav dem videre til P.M.'s barnebarn, Gunnar Høj Christensen i Silkeborg.

Billederne er opdelt i 12 serier:

1. Nordsjælland - 119 stk.
2. Midt- og Sydsjælland - 159 stk.
3. København - 100 stk.
4. Fyn - 112 stk.
5. Vendsyssel - 126 stk.
6. Ålborg og Thy m.m. - 94 stk.

7. Vestjylland - 100 stk.
8. Samsø/Jylland - 114 stk.
9. Blicheregnet - 108 stk.
10. S.jylland/Slesvig, genforeningen, 158 stk.
11. Bornholm - 128 stk.
12. Jylland, blandet - 91 stk.

Gunnar Høj Christensen har taget arven op efter P.M.. Han har optaget ca. 12.000 dias såvel i udlandet som i Danmark. En stor del omfatter hans specielle interesse nemlig ferskvandsbiologi bl.a. i forbindelse med Gudenåen. Disse billeder benyttes til foredragsvirksomhed rundt omkring i Jylland. Han har tillige affotograferet ca. 400 af perlerne fra P.M.'s samling - disse benyttes naturligvis også i forbindelse med foredrag.

Efter affotograferingen i 1987 skænkede han hele P.M.'s samling af billeder med tilhørende lister til museet i Nr. Snede. Også to håndbyggede projektorer, som P.M. byggede senere til elektricitet er blevet afleveret. De var ret lyssvage 150 watt, og i forbindelse med ikke særlig effektive objektiver har de sikkert ikke kunnet klare en skærm på mere end ca. 1x1 meter. Men dengang var det sikkert storslået.

Som det fremgår af ovenstående var P.M. en dygtig, alsidig og interesseret fotograf. Tre af sine døtre oplærte han til dygtige fotografer, det var Ida Madsen, Hjørring, Margrete Madsen, København og Valborg Madsen, som fortsatte atelieret i Rask Mølle.

Kilder:

Dansk Fotografisk Tidsskrift,
1939 p. 43: Nekrolog.

Lokalhistorisk Forening i Rask Mølle:
Båndinterview med Holger Madsen,
Peter Madsens søn.

Rask Mølle. Handelsforeningens Juleavis
1981.

Peter Madsens barnebarn:

Gunnar Høj Christensen, Paradisdalen 33,
Silkeborg.

Bjørn Ochsner:

Fotografer i og fra Danmark til og med
år 1920. (1986).

Giganten der forsvandt

Historien om Zeiss Ikon
og om Contax, det mest avancerede småbilledkamera
i 1930'erne og 40'erne.

2. del

Lars Schönberg-Hemme

Må jeg begynde med en tilståelse: Som 17-årig dreng forelskede jeg mig i **Contax**.

Der var tale om en hovedkulds og frem for alt uforklarlig forelskelse; for jeg er vokset op i et fotografhjem uden det mindste spor af **Contax**. Min far svor til store tekniske kameraer og **Rolleiflex**. Kun til private familie billeder kunne han finde på at bruge et småbilledkamera, og det var i form af en **Leica**.

Inspirationen til min kærlighed til **Contax** har været sir Lancelot Vinings bog "My Way with the Miniature" (1941. Derefter talrige oplag. Oversat til Dansk i 1948 af H.B.J.Cramer for Kongsbak & Cohns Forlag). Sir Lancelot lader ikke en i tvivl om at **Contax** er det fuldendte pressekamera og at ikke mindst optikken er suveræn.

Som 18-årig får jeg min første **Contax**, en 25 år gammel og næsten nedslidt model I fra 1934. Det bliver min forelskelse ikke mindre af, og i de følgende 13 år tager jeg tusindvis af billeder med mine 2 **Contax**-kameraer. (Ud over **Contax I** også en **Contax IIa**).

For læseren er det måske ikke betryggende, når forfatteren til en faglig artikel nærer en alt for stor kærlighed til sit emne. Så jeg kan da tilføje at jeg i 1972 har måttet indrømme over for mig selv at selv den største passion ikke kan skjule den kendsgerning at der ikke har været ændret på **Contax**'s koncept siden 1936, at efterkrigsgenskabelsen af **Contax** i 1950 ikke har bragt fornyelse, at produktionen er standset i 1958, og endelig at heller ikke andre fabrikkers modeller med **Contax**-fatning har formået at fastholde et udviklingsarbejde.

Forhistorien

Contax kommer på gaden i 1932. Forud er gået et længerevarende udviklingsarbejde. Præcis hvornår **Zeiss Ikon**'s ledelse beslutter sig for at satse på et småbilledkamera af allerhøjeste kvalitet ligger ikke helt klart. Sandsynligvis har den gjort det allerede i 1926. Det år indleverer **Carl Zeiss Jena** en patentansøgning på en nykonstruktion af **Tessar** til småbilledformat (**Tessar** 1:3,5/5cm), men får den i første omgang afvist, fordi firmaet **Ernst Leitz** året før har udtaget patent på et ganske tilsvarende objektiv **Elmar**. For **Carl Zeiss** er det både skæbnens ironi og skriften på væggen. Det oprindelige **Tessar**-patent fra 1902 er udløbet i 1922, og nu skal opfinderfirmaet forhandle med en konkurrent for at få lov til at fremstille en ny udgave af sit eget produkt.

Meningen med at sammenlægge allerede store og betydningsfulde kamerafabrikker til en kæmpestor koncern har naturligvis først og fremmest været økonomisk begrundet. Men lige fra starten har det stået ledelsen klart at den store størrelse giver mulighed for at sætte kræfter ind på at udvikle det helt sublime.

Recepten er på den ene side hensynsløs rationalisering og reduktion af antallet af kameratyper til nogle få og velvalgte. På den måde kan man billigøre produkterne og lave egentlig massefabrikation.

På den anden side er det nødvendigt for koncernens indtjening at den råder over et flagskib der kan kaste glans over dens navn. Her spiller pris og massefabrikation ikke den store rolle. Men kvalitet og ydeevne skal være større end noget hidtil kendt.

Valget falder på småbilledkameraet. Om det er affæren med **Tessar**-patentet der har inspireret til det, vides ikke. Men **Leica**-kameraet er lige fra starten i 1925 en stor succes, og man kan udmærket forestille sig at **Zeiss**-ledelsen allerede i 1926 har besluttet sig for at udvikle et kamera af **Leica**-type, men meget mere avanceret. Man må i den forbindelse huske på at **Leica** i 1926 er et banebrydende kamera af enkelt tilsnit, hvor det særlige egentlig ikke er formatet 24x36, men snarere den store præcision ved fremstillingen, den nøjagtige filmplanering i forbindelse med et objektiv næsten uden objektivfejl, og det robuste lille kamerahus. **Zeiss**-folkene har følt at ideen er god og at de, hvis de sætter alt ind, på få år kan udvikle et kamera af samme type der kan meget mere.

Det kommer til at tage 6 år, og fra 1928 og frem bliver der sat meget store ressourcer ind. Idémændene menes at være én af de 5 **Zeiss-Ikon**-direktører, professor, dr. Emanuel Goldberg. Som leder af det særlige **Contax**-team udnævnes dr.ing. Heinz Küppenbender fra **Carl Zeiss**. Specielt til udviklingen af objektivprogrammet bruges Ludwig Bertele fra det tidligere **Ernmann**. Det er ham der få år før, i 1924, har udviklet den superlysstærke **Ernostar** 1:1,8 til **Ermanox**-kameraet. I 1929 kan han indlevere patentansøgning for de første **Sonnar**-objektiver.

Die Camera von 1932:

Introduktionen

Introduktionen af **Contax** i foråret 1932 er en begivenhed af internationalt format. Men skjules kan det ikke at **Leica** tager en stor del af glansen fra det sensationelle kamera. **Leitz** har i de mellemliggende år ikke ligget på den lade side, og nøjagtigt på samme tid udsendes **Leica II** som på alle måder modsvarer **Contax**.

Begge kameraer er småbilledkameraer til 35mm perforeret kinofilm og formatet 24x36. De har begge et helt stift og meget robust kamerahus af sprøjtestøbnings-metal. De har begge simpel newtonsøger til brændvidden 5cm og særskilt koblet afstandsmåler af typen med bevægeligt spejl. De har spaltelukker med de tider som en indstilling af spaltebredden betinger. De har udskiftelig optik og et objektiv-program fra moderat vidvinkel (**Contax** 4cm, **Leica** 3,5cm) til kort tele (13,5cm). De kan simpelthen det samme.

Af forskelle i **Contax**ens favør kan nævnes den meget større målebasis, en virkelig smart fokuseringsindstilling (et lille riflet hjul oven på kameraet som betjenes af langfingeren, mens pegefingeren ligger klar over udløserknappen), en hurtigere lukker (1/1000 mod 1/500), bajonetfatning for objektiverne (meget specielt udformet med en indre bajonet til 5cm-objektiverne og en ydre til de øvrige), aftageligt bagstykke som muliggør rengøring og letter filmilægningen, og et enkelt og formfuldendt design.

Leica ser til gengæld mere teknisk ud med alle sine knapper, på- og tilbygninger - og det til trods for at den ikke er så teknisk kompliceret som **Contax**. Den er lettere og lidt mindre - en følge af at den ikke har aftageligt bagstykke. Og endelig har **Leica** den kæmpemæssige fordel af allerede at være et vel indarbejdet navn med 80.000 solgte kameraer bag sig.

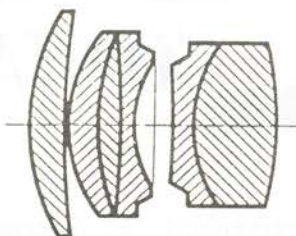
Faktisk må man sige at **Zeiss Ikon**s store satsning ikke ser ud til at kunne blive nogen oplagt succes. Den langt mindre **Leitz**-fabrik har formået at klare sig. Salget i de kommende år viser at det er **Leica** der løber med de store tal.

Sonnar-objektiverne

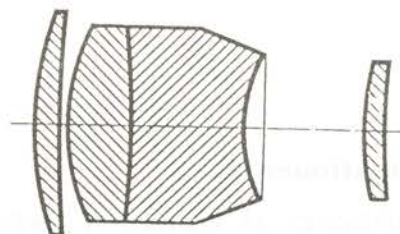
Det eneste der for alvor kan friste ved **Contax** er objektivprogrammet, specielt **Sonnar** 1:2 og 1:1,5/5cm. Her kan **Leitz** slet ikke konkurrere.

Sonnarerne er karakteriserede ved at være lysstærke tripletter med telebygning. De 3 linseelementer kan være sammensat af op til 3 sammenkittede enkeltlinser. Man må i den forbindelse huske på at det største problem ved lysstærke objektiver dengang har været de indre reflekser. Det er svært at solafskærme et objektiv med stor åbning effektivt. Men med kun 6 frie overflader (ligesom på en **Tessar**) forbedres mulighederne væsentligt.

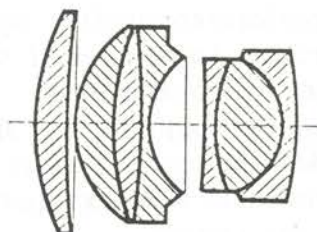
Jeg har haft lejlighed til at afprøve nogle af objektiverne fra 1932, nemlig **Tessar** 1:3,5/5cm, **Sonnar** 1:2/5cm, og **Sonnar** 1:4/13,5cm. **Tessaren** er simpelthen fremragende, brugt korrekt med snæver solblænde. **Sonnar** 5cm virker på en nutidig betragter noget blød og svarer slet ikke til **Zeiss**es vidtløftige beskrivelser. Med **Sonnar** 13,5cm er der derimod tale om noget særligt, en rent ud sagt utrolig opløsningsevne og kontrast selv ved meget store forstørrelser.

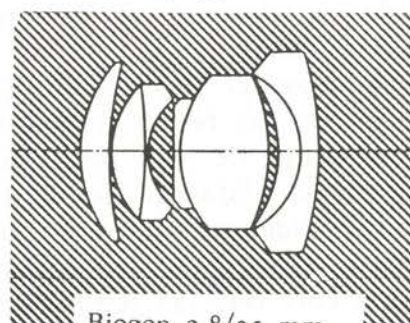
Sonnar 2/50 mm.

Sonnar 4/135 mm.

Sonnar 1,5/50 mm.

Biogon 2,8/35 mm.

Brücke

2.
Heft
Jahrgang
1938/39

ET HISTORISK BILLEDE!

Den britiske premierminister Neville Chamberlain og ambassadør Henderson beundrer en tysk billedreporter's nyeste kamera - et **CONTAX**.

Reklamens magt

Konsekvens i Kamerafabrikation Har Sin Pris

Contax-cameras har fra begyndelsen repræsenteret teknikkens aktuelle stade. Rigtig nok ikke for sin egen skyld og ikke for enhver pris. Men i den til enhver tid moderne fortolkning af den klassiske **Contax**-filosofi. Funktionel æstetik som syntese af fotografiske krav og teknisk fornuft.

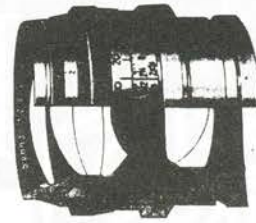
Denne annoncetekst i den tyske ugeavis Die Zeit er fra oktober 1991. Men den vækker kære minder hos en gammel **Contax**-fan.

Netop reklamens magt er **Zeiss Ikon**s næste træk, da det viser sig at **Contax** ikke bliver en dundrende succes fra starten. I 1933 rulles en sand propagandalavine ud. Aldrig har verden set så imponerende og så dyre tryksager for at sælge et kamera. Det drejer sig om hele små bøger i fineste tryk kvalitet holdt i en "videnskabelig" nøgtern stil og med mange illustrationer.

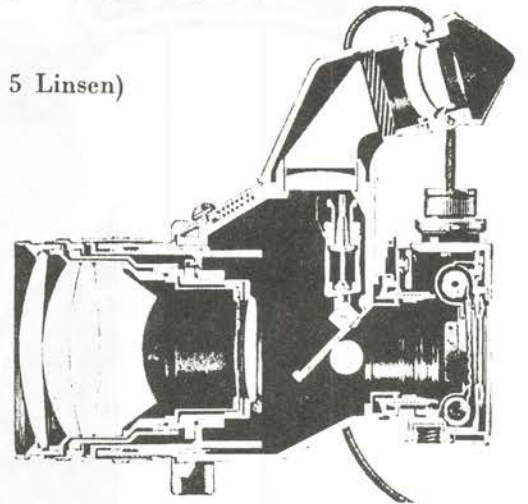
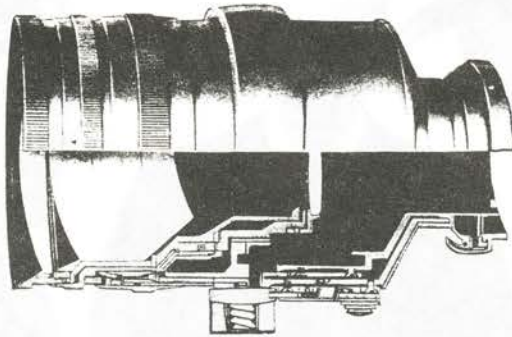
Prisen er en særlig del af reklamen. Skyhøj. En **Contax** med **Sonnar** 1:2/5cm koster 590 kr.

Das Zeiss Sonnar 1:2 f=3,5 cm (3 Glieder, 6 Linsen)

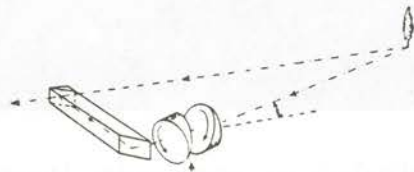
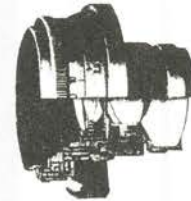
hat neben der langen Brennweite, die einen oft gar nicht zu umgehenden größeren Aufnahmeabstand gestattet, den Vorzug der großen Lichtstärke, die es zu Aufnahmen mit ungünstigen Lichtverhältnissen oder schnellen Bewegungen (Theater, Sport, Reportage usw.) ganz besonders befähigt. Einen sehr guten Ruf hat es als Porträt-Objektiv.

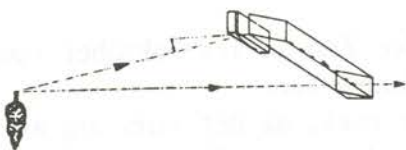
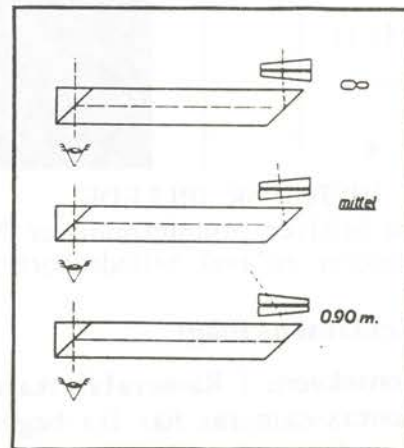
Das Zeiss Sonnar 1:2,8 f=18 cm (3 Glieder, 5 Linsen)

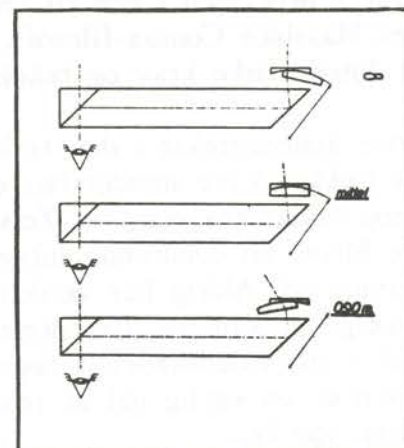
Das Zeiss Biogon 1:2,8 f=3,5 cm (4 Glieder, 6 Linsen) knüpft in seiner Bauart an das Sonnar an, höchste Lichtstärke ist mit großem Bildwinkel vereinigt. Es besteht aus vier Gliedern, von denen die beiden inneren aus je zwei Einzellinsen zusammengesetzt sind. Schärfenzeichnung und Lichtverteilung sind schon bei voller Öffnung hervorragend.

Drejkile-afstandsmäleren.

Svingkile-afstandsmäleren.

Flere objektiver

Samtidig bliver objektivprogrammet udvidet til i alt 10 med supervidvinklen **Tessar** 1:8/2,8cm, **Tele-Tessar** 1:6,3/18cm (med afstandsmålerkobling), og frem for alt **Sonnar** 1:2/8,5cm. Dette sidste objektiv bliver hurtigt for mange en hovedårsag til overhovedet at anskaffe en **Contax**.

De mange varianter

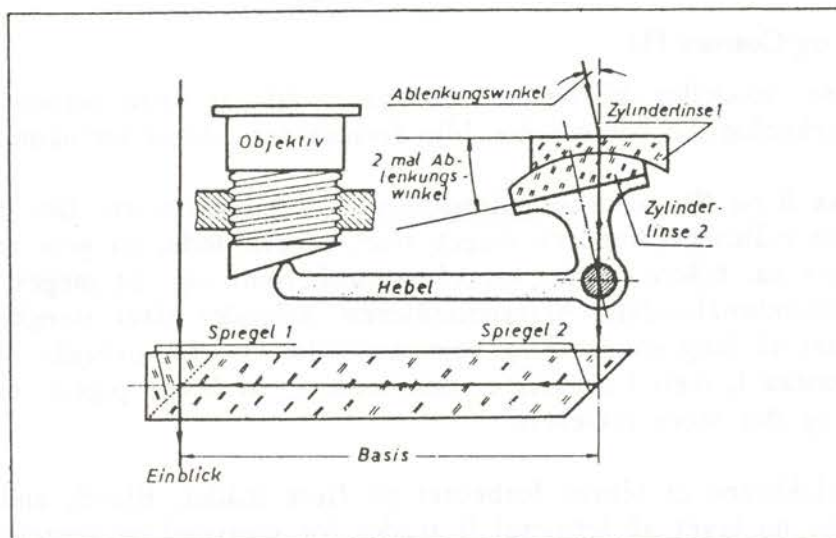
Kamerahuset bliver løbende forandret. Samlere skelner mellem 8 udgaver, foruden en række undervarianter.

Rent funktionelt kan man kun tale om 3 udgaver:

1. Med spejlafstandsmåler og korte tider.
2. Med spejlafstandsmåler og korte/lange tider (forår 1933).
3. Med drejekileafstandsmåler og korte/lange tider (forår 1934).

De lange tider indføres på samme tid som hos **Leica** (**Leica III**), men teknisk er der tale om en anden løsning. **Leica** har et såkaldt hæmværk, en bremse. **Contax** har et gearingssystem. På **Leica** indstilles spaltebredde og hæmningsgrad på hver sin tidsindstillingsknap. På **Contax** er der enhedsknap (filmfremføring, lukker-spænding, indstilling af korte og lange tider). Men det drejer sig om den mest kringlede og besværlige knap der nogensinde har siddet på et kamera.

Med drejekileafstandsmåleren kommer **Contax** teknisk set klart foran **Leica**. Faktisk har **Contax** årgang 1934 én af de bedste indbyggede afstandsmålere i kamerahistorien. Målebasis er 10,5cm med gengivelse i naturlig størrelse. Drejekile-systemet giver stor præcision og robusthed. Dertil kommer guldfor-spejlingen (indført oktober 1932), som uden lystab farver synsfeltet svagt grønligt, men dobbeltbilledet svagt rødligt.

Salgstallene

Svingkileafstandsmålerens funktion.

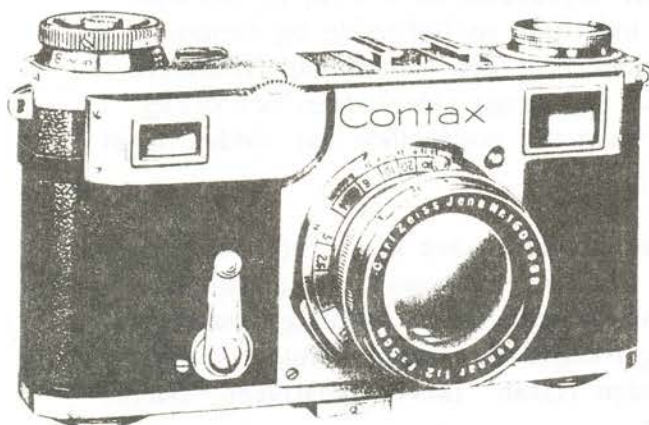
Salgstallene for **Contax** frem til 1947 er ikke bevarede. De er som så meget andet gået til under 2. verdenskrig. Men en oversigt over objektivernes serienumre findes endnu. Og ud fra den må det skønnes at der er fremstillet ca. 100.000 kameraer på 15 år, 1932-47. (I samme periode sælges 307.000 **Leica**-kameraer med indbygget afstandsmåler). Det fremgår også at salgstallene har været bemærkelsesværdigt små de første 4 år. Det er først fra 1936 der sker noget. Da kommer nemlig

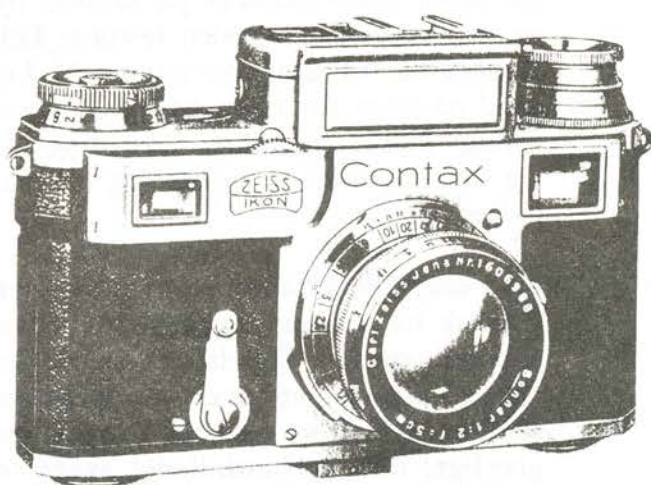
Contax I

CONTAX

für das Bildformat 24 × 36 mm
auf perforiertem Normal-Kinefilm

Contax II

Contax III

Contax II og Contax III

Det er disse modeller der hæver **Contax** op til at være verdens ubetinget bedste højteknologiske kamera for lille format fra deres fremkomst og 18 år frem.

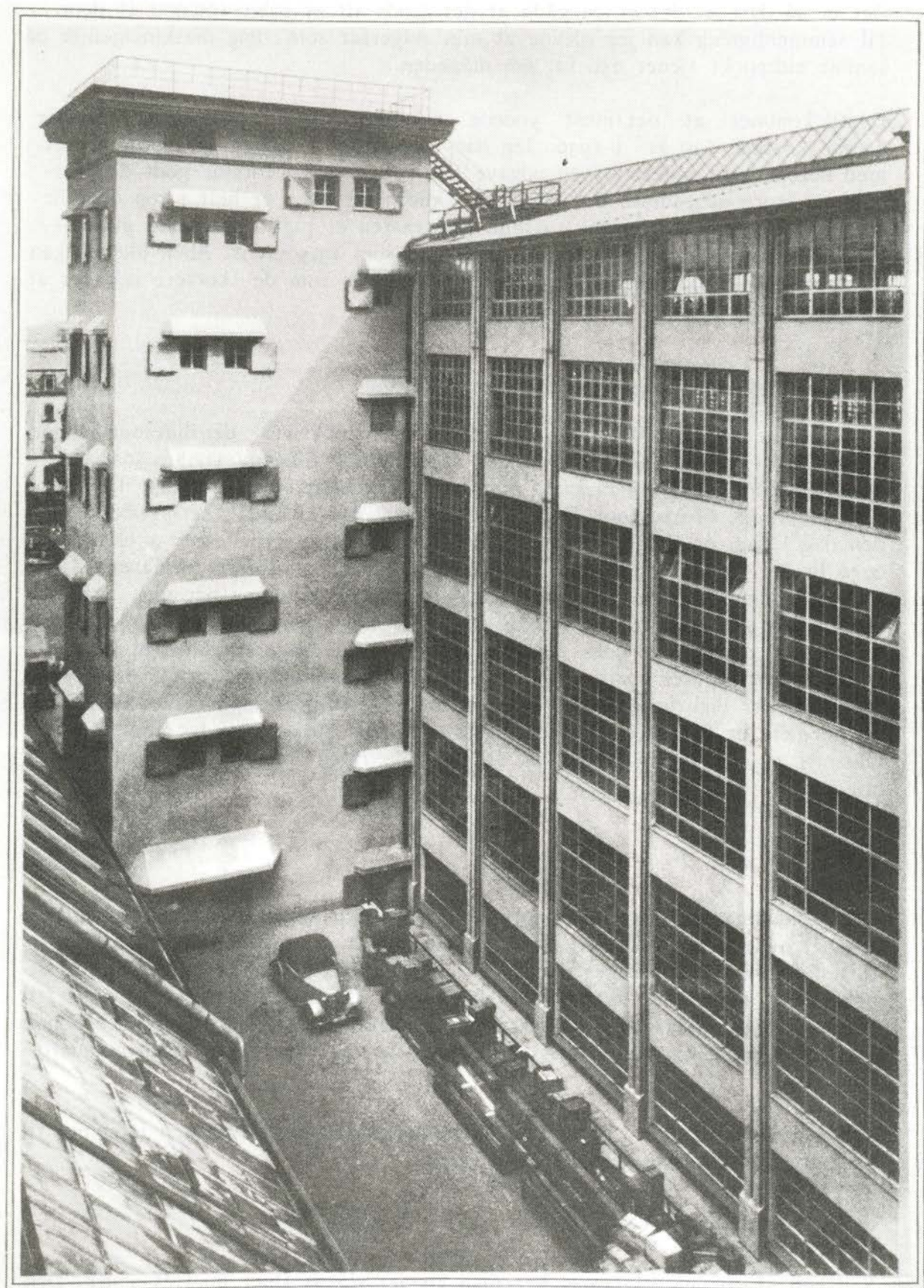
Med **Contax II** og **III** indføres målesøgeren i kamerahistorien. Det er endda en fremragende målesøger med et meget stort søgerbillede, en 9cm lang målebasis (effektivt ca. 6,8cm p.gr.a. søgerformindsættelsen), og et meget stort og tydeligt afstandsmåler-felt. Afstandsmåleren arbejder efter svingkileprincippet som ikke har så lang en vandring som drejekiler. Derfor overgår den ikke den gamle i **Contax I**, men i praksis er den lettere at bruge p.gr.a. målesøgerprincippet og det store målefelt.

Metalspaltelukkeren er blevet forbedret på flere måder. Blandt andet er jalousi-gardinerne nu lavet af letmetal (i stedet for messing) og korteste lukkertid er 1/1250 sec. Enhedsknappen er flyttet op ovenpå (tidligere sad den ved siden af objektivet) og er nu uhyre let at betjene. Der er indført selvudløser og indkapslet tælleværk.

Designet er kraftigt ændret, og i tidens stil fremstår huset nu matforkromet med læderbeklædning. Objektiverne er blankforkromede. (Tidligere har alting været sort i sort med en lille smule fornikling).

Model **III** er udstyret med indbygget belysningsmåler - også en verdensnyhed, som ganske vist er blevet introduceret året før på en anden Zeiss-model, **Contaflex**.

Zeiss Ikon A.G., Dresden

I 1936-37 blev Ica-værkerne udbygget med en ny fløj.

Svimlende priser

Det er **Contax II** og **III** der er indbegrebet af **Contax**, et professionelt kamera til en svimlende pris. Med **Sonnar 1:2/5cm** koster de 1.105 og 1.380 kr. Det er så dyrt at det er en gåde at der trods alt er solgt 100.000 af dem. Til sammenligning kan jeg nævne at min svigerfar som ung maskiningeniør på samme tidspunkt tjener 250 kr. om måneden.

Dertil kommer at det mest yndede extraobjektiv til pressebrug, **Sonnar 8,5cm**, kostede 630 kr i 1936. Jeg har personligt i mange år fotograferet med netop dette objektiv i en udgave fra 1934, og jeg forstår godt den forholdsvis store udbredelse det har fået. Opløsningsevnen er helt i top over hele feltet ligesom hos **Sonnar 13,5cm**. Kontrasten er p.gr.a. de store glasflader og den manglende coating knap så god som 13,5'eren. Åben blænde kan uden betænkelighed bruges. Den tegner ikke blødt som de kortere udgaver af **Sonnaren** på 5cm.

De nye objektiver Biogon og Olympia - Sonnar

Sammen med **Contax II** og **III** udsendes 2 nye objektiver der ligesom **Sonnar 8,5cm** og **13,5cm** har sat sig varige spor, nemlig **Biogon 1:2,8/3,5cm** og **Olympia-Sonnar 1:2,8/18cm** (med afstandsmålerkobling, men fra 1937 i stedet med spejlhuset **Flektoskop**). Den sidste fremstilles af **Carl Zeiss Oberkochen** den dag i dag, og **Biogonen** (stærkt uregelmæssig gausstype med 4 elementer og 6 linser) gør det også, men i modificeret form til større formater. Den hører til denne verdens ypperste inden for vidvinkel, og i perioden 1936-58 er den den ypperste. Når den i dag ikke anvendes på noget vestligt småbilledekamera, skyldes det dens særegne bygning. Den bagerste linse er kæmpestor og næsten rører spaltelukkeren. Det er uforeneligt med spejlrefleksteknik og kan heller ikke bruges i et moderne målsøgerkamera med indvendig måling. Til gengæld er **Biogonen** vignetteringsfri og også næsten fri for andre af de klassiske objektivfejl. Lysstyrken er effektiv. Åben blænde kan uden videre bruges.

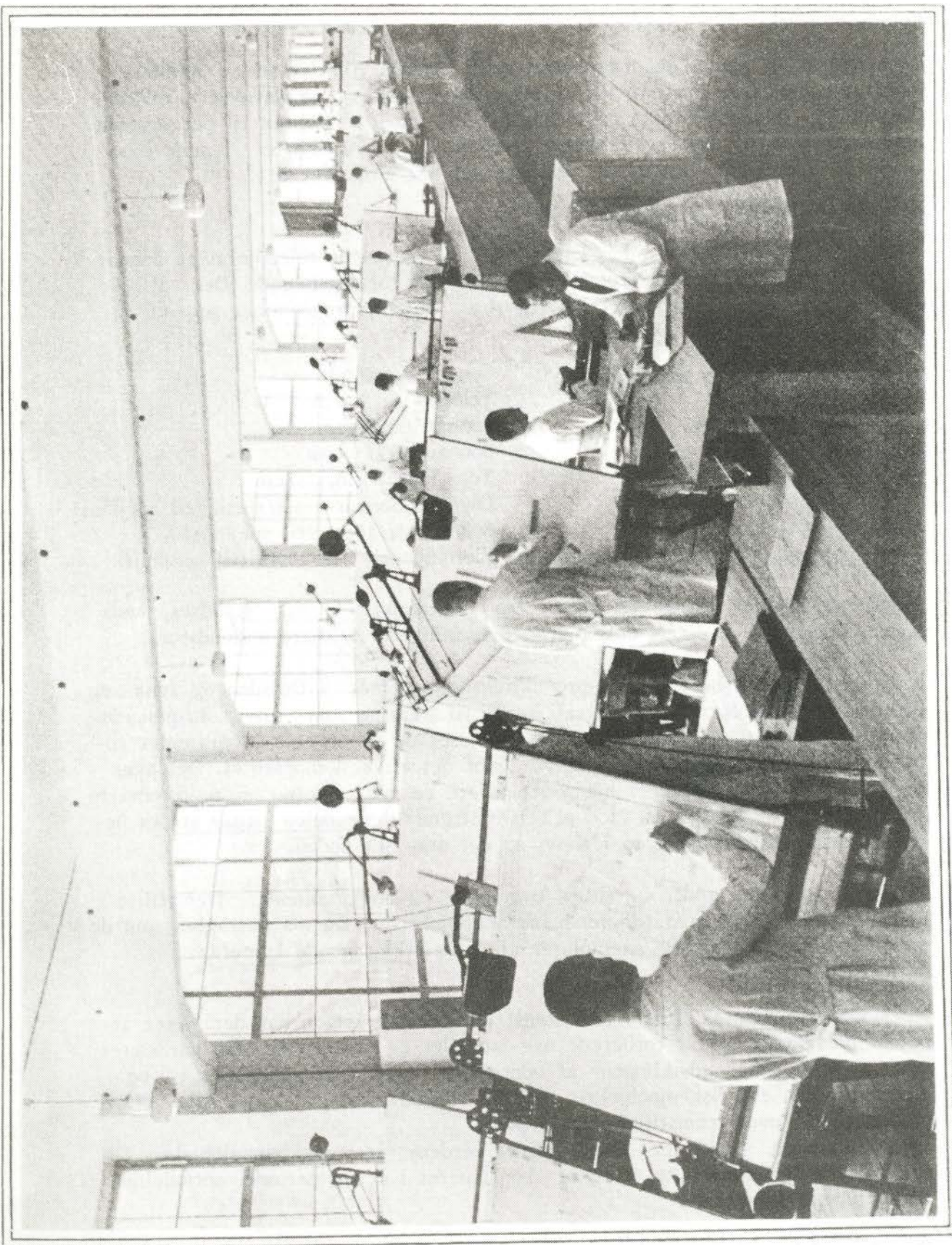
Coating

Dr. A.Smakula fra **Carl Zeiss** opfinder i 1935 den moderne antirefleksbehandling. Den indføres gradvist i objektivprogrammet, i begyndelsen kun på bestilling. Først fra 1939 bruges den konsekvent på de lysstærke objektiver og de behandlede objektivs fatning forsynes med det karakteristiske røde T (til forskel fra de eftercoatede). Teknikken medfører at den superlysstærke **Sonnar 1:1,5/5cm** opnår sin fulde lysstyrke og desuden nu kan bruges som standardobjektiv.

Selv om **Zeiss** udtager patent på coatingsteknikken, bliver den frigivet til brug for andre tyske fabrikker, bl.a. **Leitz**.

Ekstra søgere

Ved køb af en universalsøger har man kunnet slå to fluer med ét smæk. Den er opbygget som et spejlreflekskamera med pentagonprisme og 5 søgerobjektiver siddende i revolver. Med den får man et meget stort og klart afgrænset søgerbillede som kan korrigeres manuelt for parallaxe. Den er langt bedre end **Leicas** universal-søger med variabel blænde, men også langt dyrere (203 kr.).

Det første skridt til virkeliggørelse af en ide: en tegning. Konstruktorerne i arbejde.

En anden mulighed har været en sammenklappelig sportssøger i form af en al-badasøger til 2 brændvidder (5 og 8,5cm eller 5 og 13,5cm). Her indføres for første gang lysrammeprincippet, men uden parallaxekorrigeringsmulighed.

Systemkamera

Hermed har jeg nævnt det væsentlige ved **Contax**. Alt det andet: spejlhuse, lange teleobjektiver, nærindstillingsudstyr, både mobilt og stationært, mikroskopkobling, stereobjektiver, pladebagstykker, som gør **Contax** til et såkaldt universalkamera (i dag systemkamera) på linje med **Leica**, er i mine øjne knapt så interessant. Det er de færreste der har anskaffet det.

Krigens indflydelse på produktionen

Den sidste nykonstruktion der sendes på markedet er teleobjektivet **Sonnar** 1:4/30cm fra 1940, verdens første objektiv med forvalgsblænde. Det afløser den hidtidige **Tele-Tessar** 1:8/30cm fra 1934. Objektivprogrammet ser nu sådan ud:

Mikrotar 1:1,6/1cm (i specialfatning)	Sonnar 1:1,5/5cm
Tessar 1:8/2,8cm	Triotar 1:4/8,5cm
Orthometar 1:4,5/3,5cm	Sonnar 1:2/8,5cm
Biogon 1:2,8/3,5cm	Sonnar 1:4/13,5cm
Biotar 1:2/4cm	Tele-Tessar 1:6,3/18cm
Tessar 1:3,5/5cm	Olympia-Sonnar 1:2,8/18cm (til spejlhus)
Tessar 1:2,8/5cm	Sonnar 1:4/30cm (til spejlhus)
Sonnar 1:2/5cm (langt det mest solgte)	Fjernobjektiv 1:8/50cm (til spejlhus)

Contax fremstilles frem til nytår 1943. Produktionen må standses, dels p.gr.a. manglende råvarer, dels p.gr.a. omstilling til militært måleudstyr.

I 1945 demonteres hele **Contax**-produktionsprogrammet i Dresden og Jena og føres som et resultat af 4-magtsaftalerne til Ukraine som russisk krigsskade-erstatning. I 1946 må russerne krybe til korset og sende hele programmet tilbage til Jena (som står mest intakt), hvor det bliver genopstillet. Det sker for med de tyske teknikeres hjælp at indføre de nye russiske ejere i kunsten at fremstille en **Contax** af 1200 præcisionsfremstillede dele. I 1947 stilles hele det restaurerede anlæg op i Kiev, og der står det endnu.

I 1947 - inden den anden og sidste overførsel til Sovjetunionen - fremstilles i Jena 900 **Contax**'er med tilhørende normalobjektiver. De må betragtes som de sidste helt ægte, legitime eksemplarer af dette fremragende kamera.

Fremtidsplaner

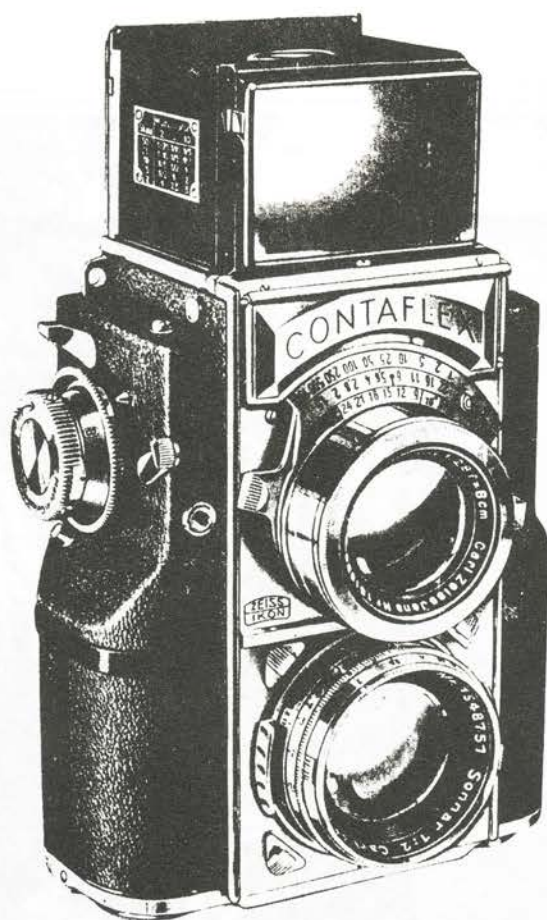
I perioden fra **Contax II/III**'s fremkomst og frem til krigen har der været arbejdet på højtryk for at forberede nye modeller og objektiver. Man har været langt fremme med udviklingen af udprægede vidvinkler på 2,5, 2,1, og 1,9cm foruden et fiskeøjeobjektiv med en billedvinkel på 210°. Alle disse modeller er blevet fremstillet og afprøvet.

Også **Flektogon**, som efter krigen bliver verdens første vidvinkelobjektiv til spejlrefleks (den omvendte tele), er konstrueret i denne periode, oprindeligt under navnet **Biometar**.

Det der måske nok kan undre en mest er at konstruktørerne hos **Zeiss Ikon** har været langt fremme med en enøjet spejlrefleks-**Contax**. Måske har den været tænkt som afløseren for **Contax II/III**, måske som en parallel model. Vi ved det ikke. For det meste arkivmateriale er gået tabt, og det der ikke er, ligger gemt på utilgængelige hylder i USA.

Færdigmontagen af kameraet kræver mange hænder - man havde standardiseret de enkelte smådele i kamera.modellerne til så få reservedelsnumre som muligt.

Contaflex

Contaxfotografi

Fra 1936 markedsfører **Zeiss Ikon** begrebet **Contax**fotografi - noget alle mennesker altid har vidst hvad er: indbegrebet af småbilledfotografi.

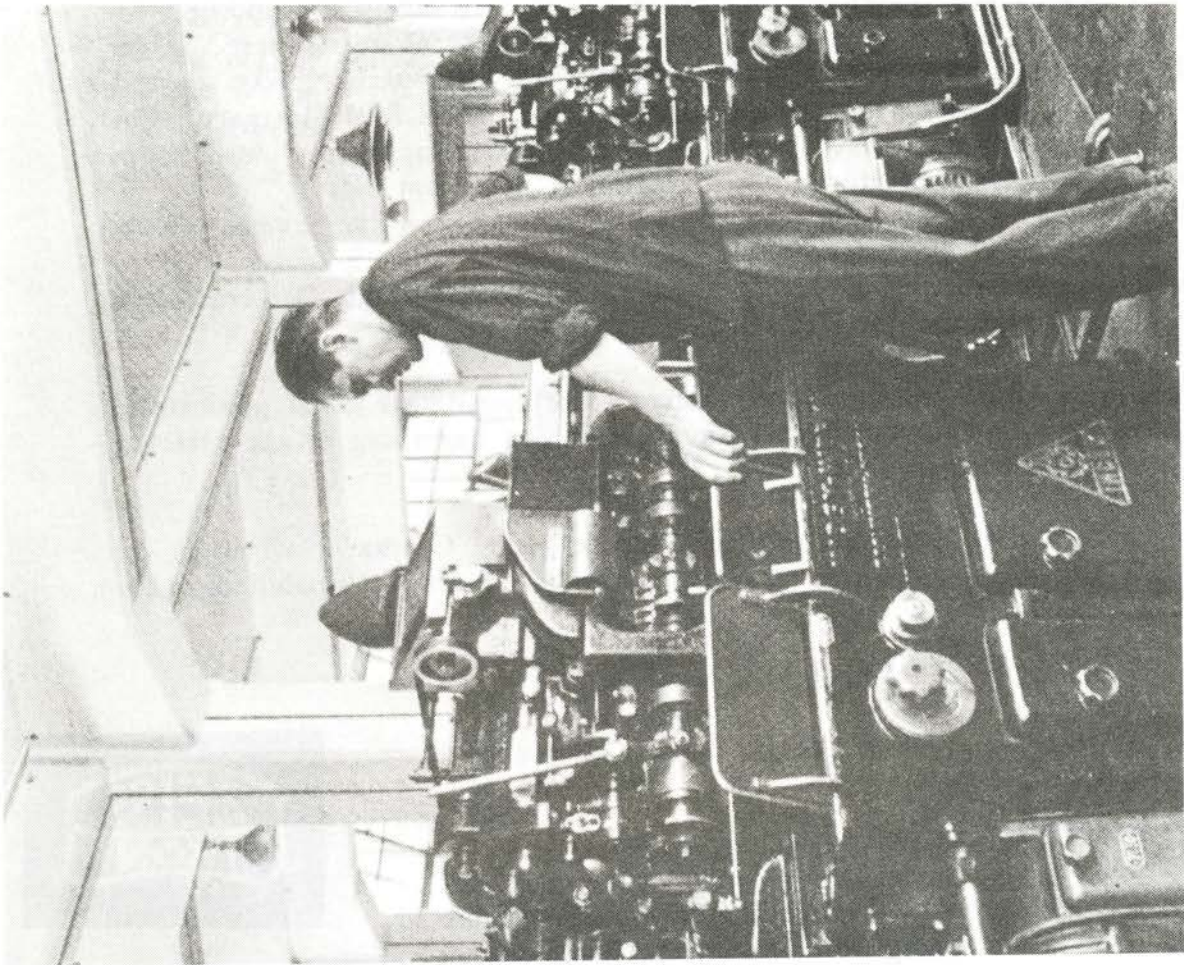
Til dette begreb hører ikke kun **Contax**, men også en række andre kamera-modeller, foruden mørkekammer- og projektionsudstyr og film (**Zeiss Ikon** har sin egen filmfabrik, som hovedsageligt producerer 35mm film, både råfilm til levende billeder og **Contax**spolen, forløberen for vor tids normerede småbilled-film patron).

Super-Nettel: et lækkert lille springkamera med spaltelukker, drejekileafstands-måler, og fast indbygget **Tessar**-objektiv.

Nettax: en meget forenklet udgave af **Contax** med spaltelukker, drejekileaf-stands måler, og udskifteligt **Tessar**-objektiv. Der er kun mulighed for ét ex-traobjektiv, en **Triotar** 1:5,6/10,5cm.

Contaflex: et tøjlet spejlreflekskamera fra 1935 af bemærkelsesværdig koncep-tion. Det har søgerobjektiv på 8cm for at give et tilstrækkeligt stort matski-vebillede, spaltelukker, udskiftelig optik (3,5 - 5 - 8,5 - 13,5cm), og ind-bygget selenmåler (verdens første indbyggede belysningsmåler). Ideen må nok siges at være hentet fra **Franke & Heideckes Rolleiflex**, selv om **Zeiss Ikon** i sit propagandamateriale gør en del ud af at have fremstillet et unikt produkt. **Ikoflex** fra 1934 er **Zeiss Ikon**s normale, billige masseprodukt inden for tøjlet spejlrefleks. Det er ligesom **Rolleiflex** til alm. rullefilm i formatet 6x6 og har fast indbygget, enkel optik og centrallukker. Det hører med andre ord ikke med i **Contax**-programmet.

Det gør **Contaflex** derimod. Og prisen er derefter. Med **Sonnar** 1:2/5cm kos-ter den 1.554 kr. og er dermed det dyreste småbilledkamera på markedet dengang.

Række efter række er drejebænkene opstillet. Med stor omhu forarbejdes de enkelte dele.

Med måleværktøj afprøves fatningen til Contax-objektivet. Den store præcision under fabrikationen, sætter en tekniker på den anden side af jordkloden i stand til med øjeblikks varsel at reparere en Contax ved at erstatte én del med en anden.

Hvad **Contax**fotografi kunne have udviklet sig til, hvis 2. verdenskrig ikke havde stillet sig hindrende i vejen, er det naturligvis svært at have en mening om. Man kan roligt sige at i løbet af de 7 år (heraf 4 krigsår) kampagnen har løbet, har det ikke været muligt at indarbejde begrebet. **Leica** har stadig for de fleste stået som norm-begrebet inden for småbilledfotografi, og det er det blevet ved med også i de første par tiår efter krigen.

Contax som Fotografika

I dag er det helt vemodigt at se tilbage på projektet **Contax**. Det er næsten som at iagttage Titanics forlis - men også kun næsten. For selv om skuden går ned, bliver den hævet igen efter krigen og søsat i flere stykker. Derom vil 3. og sidste del handle.

Contax I med dens mange varianter og undervarianter er blevet et eftertragtet samleobjekt. Men priserne er slet ikke oppe på samme niveau som tilsvarende sjældne **Leitz**-produkter. **Contax II/III** kan man vel knap nok kalde et samleobjekt. Den er let at finde og billig at købe - til trods for at vi står med den egentlige **Contax** - det banebrydende kamera.

Det kan man undre sig over. Men nogle forklaringer kan man nok finde: **Contax II/III** virker trods sin solide bygning noget blikagtig, ikke så lille og lækker og gedigen som **Leica**.

Den har bevist - bl.a. gennem tusinder af billeder fra 2. verdenskrig - at den er et meget driftsikkert kamera, som næsten aldrig går i stykker. Men den har naturligvis kunnet blive udsat for overlast, og tidens tand har tæret på den som på alle maskiner. En **Contax**-lukker er i dag næsten aldrig i orden. Den løber for langsomt. Den er uhyre kompliceret at reparere, og der findes ingen autoriserede værksteder eller reservedele og har ikke gjort det siden krigen. Den aut. reparatør i Danmark for **Zeiss Ikon Stuttgart**, Carl Kvelland, har påtaget sig at lappe på gamle førkrigs-apparater indtil begyndelsen af 60'erne. Derefter har han nægtet at tage dem ind.

Modsætningen er **Leica**, som med sin enkle bygning altid kan bringes i funktionel stand, uanset hvor ramponeret den er.

Contax-søgerens forspejling er ofte helt eller delvist ødelagt. Det trækker også nedad i karakterbogen, selv om dette problem kan løses.

Endelig er **Contax** - som målsøgerkamera - forlængst gået ud af produktion. Modsatningen er **Leicas** målsøgerkamera, som den dag i dag er et eftertragtet prestige-kamera.

Men jeg regner da med at interessen for de gamle **Contax**'er vil stige. Der er trods alt tale om det ene af de to eneste professionelle småbilledkameraer fra 1930'erne.

ARKIV-MATERIALE venligst stillet til rådighed af Danmarks Fotomuseum.

DANMARKS FOTOMUSEUM

Museumsgade 28, 7400 Herning

Fotomuseet er åben tirsdag-søndag kl. 13-17. I juli åbent alle ugens dage.

97-225322

Bliv medlem af:

DANMARKS FOTOMUSEUMS VENNER

Maxime Du Camp's rejse 1849-1851

Den første samlede fotografiske, topografiske
skildring af Mellemøsten

Hans Berggreen
Det Kgl. Bibliotek

En af de "fotografiske inkunabler", der findes i Det kongelige Biblioteks Billedsamling er en prægtig bog i folio:

Maxime Du Camp: Égypte, Nubie, Palestine et Syrie. Dessins photographiques recueillis pendant les années 1849, 1850 et 1851, accompagnés d'un texte explicatif et précédés d'une introduction par Maxime Du Camp, chargé d'une mission archéologique en Orient par le Ministère de l'instruction publique.

Bogen er trykt hos J. Clay et Ce, Paris og udgivet af Gide et J. Baudry, Paris, 1852. (1).

Den er smukt indbundet i grønt maroquin med bier og M'er i guldpræg. Den grønne farve og bieren er Bonaparternes våben og kulør, og bogen har tilhørt prinsesse Mathilde Bonaparte (1820-1904) (2).

Hun var en habil malerinde, der bl.a. udstillede på Salonen 1859, og er repræsenteret i Louvres kobberstiksamling med et album med portrætter i akvarel. Hun var tillige en markant person i datidens Paris, hvor hun holdt salon i den gamle stil for tidens førende kunstnere og forfattere. Værket har på side 1 en trykt dedikation til Louis Cormenin (3), og en håndskreven dedikation fra Maxime Du Camp til Mathilde Bonaparte.

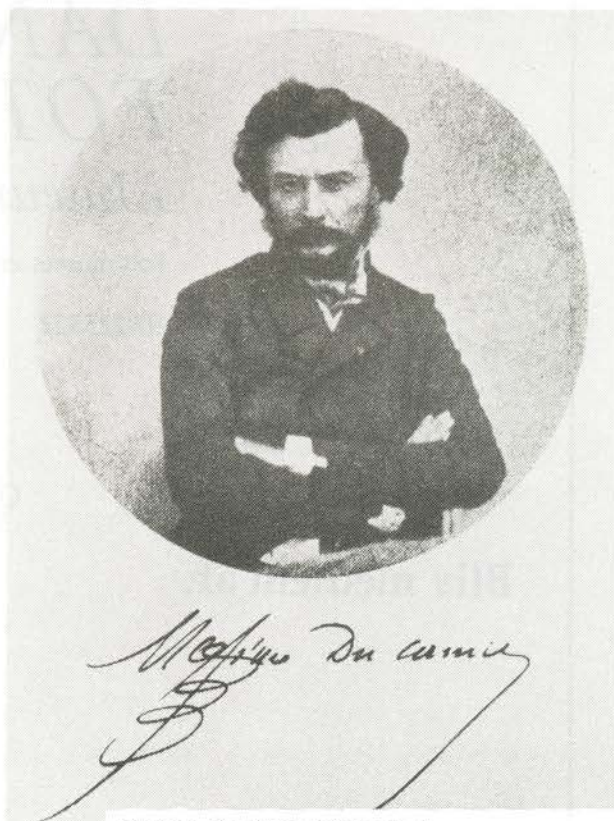
Side 3-55 er tekst og side 57-61 er billedfortegnelse: pl. 1-67 Ægypten; pl. 67-112 Nubien; pl. 113-118 Palæstina; pl. 119-125 Syrien. En mindre trykfejl under Nubien, der begynder med pl. 68 og ikke som anført i oversigten med pl. 67, har betydet, at der undertiden anføres 126 billeder i værket. (4).

Endvidere er der mellem pl. 26 og 27 et kort over Karnak, og mellem pl. 45 og 46 et kort over Medinet-Habu, og mellem pl. 67 og 68 et kort over Philæ. Kortene er tegnet af Prisse d'Avennes og stukket af Erhard Schieble, Paris.

Derefter følger de 125 kalotypier, der er kopieret efter Maxime Du Camps papirnegativer hos Imprimerie photographique de Blanquart-Evrard i Lille, der var etableret 1851.

Prinsesse Mathilde Bonaparte (1820-1904).
Stålstik af Ramus efter maleri af
de Fournier. 12x9,8 cm.

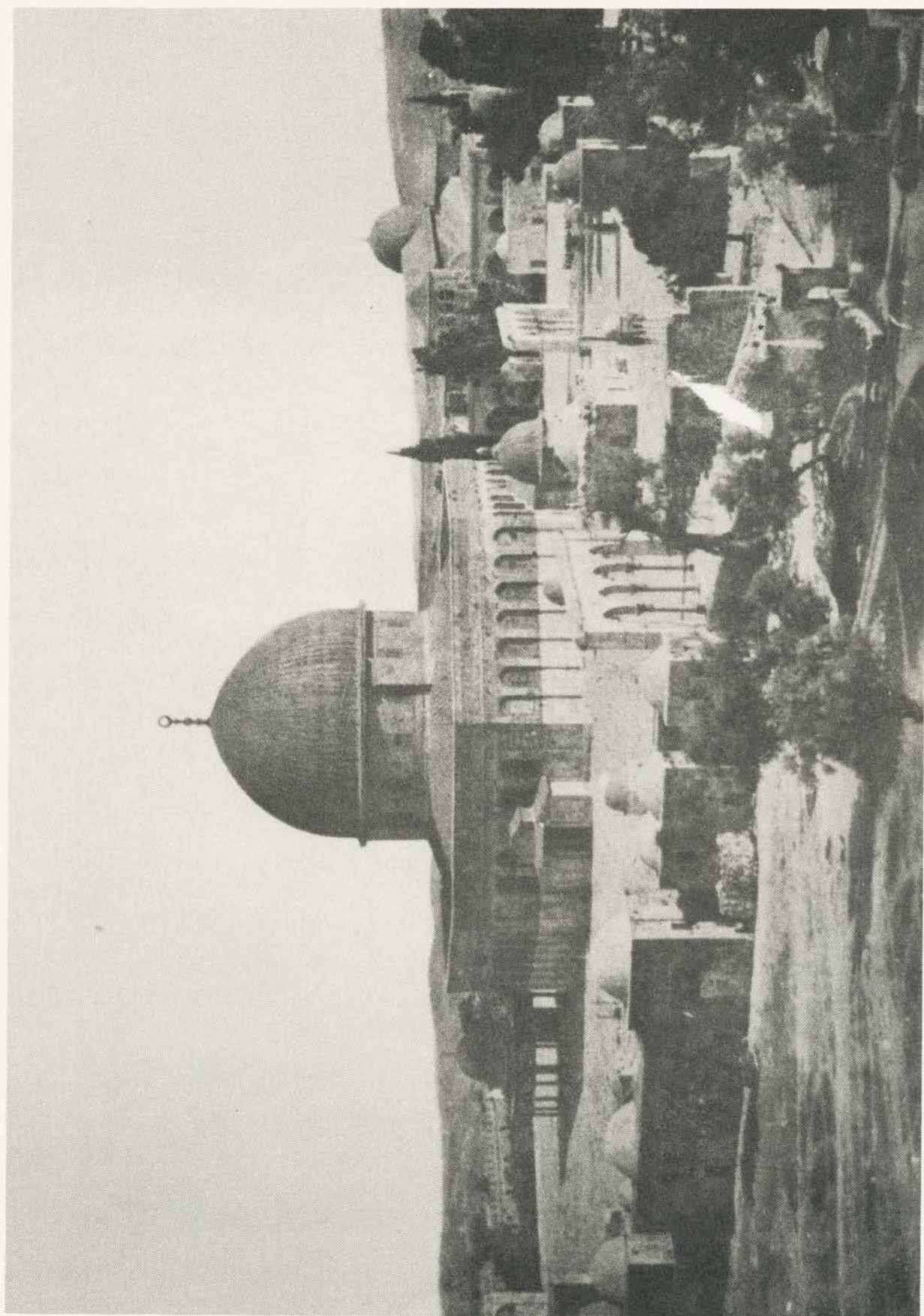
Maxime Du Camp (1822-1894)
Kalotypi, formentlig udført af Le Gray ca.
1850 (Musée Carnavalet, Paris) her gengivet
efter Lecuyer: Histoire de la photographie,
1945, p.65.

pl.106. Abu Simbel. Hovedet til en af de fire 20 meter høje statuer af Ramses II, der flankerer indgangen til templet. 20,9x16,5 cm.

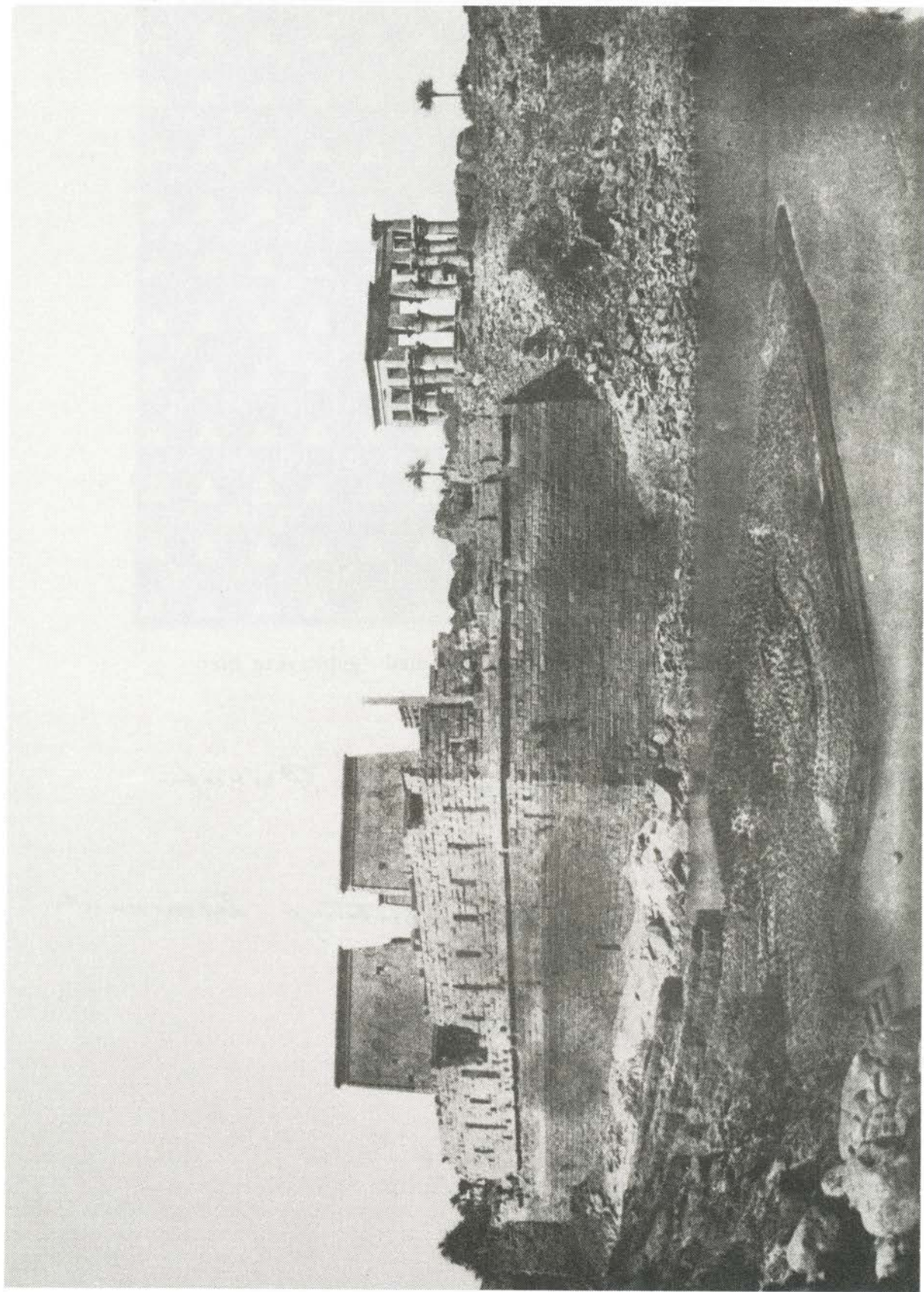
pl.9. Keops pyramide ved Giza. Efter daguerreotypi taget af Aimé Rochas. 15,2x21,1 cm.

pl.117. Jerusalem med klippemoskeen, ofte benævnt Omar-moskeen. 15,6x21,4 cm.

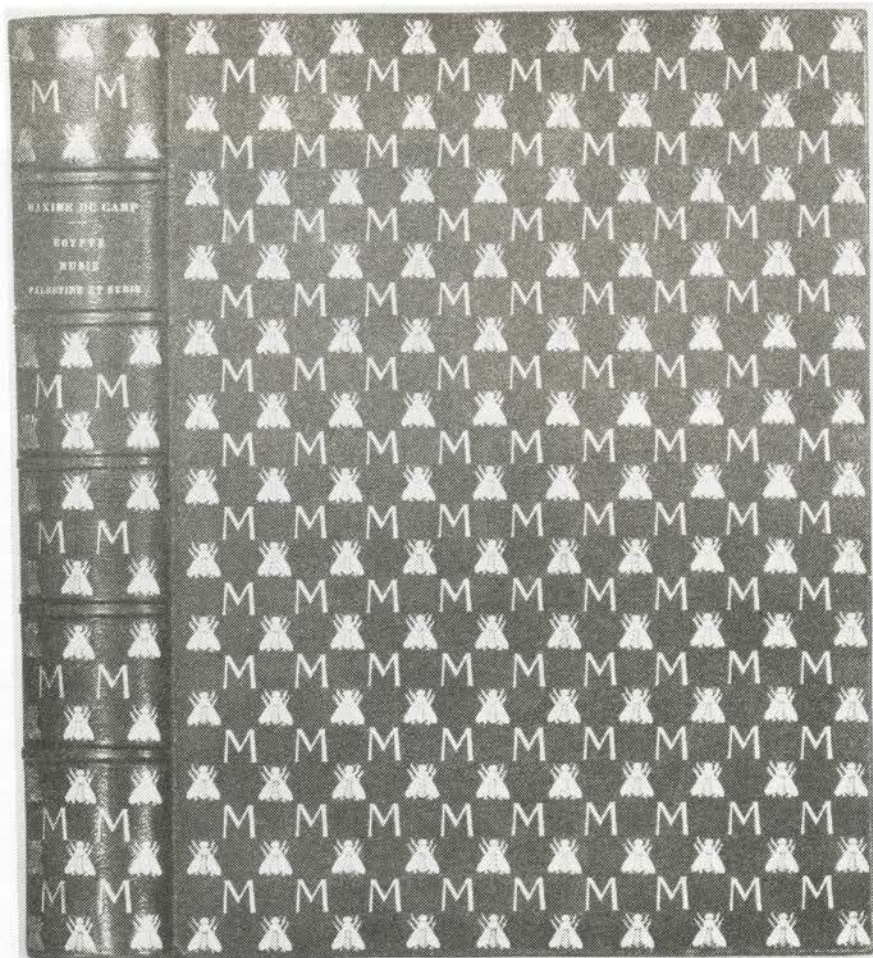

pl.69. Philae templet nord for Nilens 1. katarakt. 16,3x21,9 cm.

Det Kgl. Bibliotek

pl.122. Jupiter templet i Baalbek. 20,8x16,2 cm.

Den smukt indbundne bog med guldtrykte bier og M'er.

*A son altesse Imperiale La Princesse
Mathilde Bonaparte
Hommage bien tres respectueux de vous me fait.
Maxime Du Camp*

A son altesse Imperiale La Princesse Mathilde Bonaparte Hommage bien tres respectueux de vous me fait. / Til Hendes kejserslige Højhed prinsesse Mathilde Bonaparte i aller ærbødigste hengivenhed Maxime Du Camp.

Iflg. Maxime Du Camps egen tekst på p. 55 er billederne pl. 1, pl. 9, og pl. 52 affotograferinger af tre daguerreotypier, der er fotograferet af franskmanden Aimé Rochas, der daguerreotyperede i Ægypten ca. 1850.

Der var i Europa en stigende interesse for Ægypten i første halvdel af det 19. århundrede, ikke mindst på grund af det franske felttog 1798-1801, og hieroglyffernes tydning 1822 (5), og da samtidig den begyndende industrialisme i Ægypten tog hårdt på nogle af de antikke monumenter, var der et dokumentationsbehov, der burde dækkes, og det franske Ministère de l'instruction publique opfordrede derfor Maxime Du Camp til at påtage sig denne opgave.

Maxime Du Camp (1822-1894) var en elegant, velsitueret og berejst mand, der havde virket som maler, skribent og kunstanmelder. Han havde været i Østen 1844-1845 og i Marokko kort efter, at han var blevet såret under revolutionen 1848. På rejsen til Mellemøsten var han ledsaget af sin gode ven Gustave Flaubert (1821-1880).

Inden sin afrejse fik MDC undervisning i fotografering af Gustave Le Gray (1820-1862), der lærte ham at bruge sin metode med negativer på tørt vokset papir, en metode som GLG senere offentliggjorde i: *Traité pratique de photographie sur papier et sur verre*, 1850.

Hvad enten det skyldtes manglende rutine eller det skyldtes klimaet, så havde MDC vanskeligheder med at benytte Le Grays metode. I Cairo mødte han baron Alexis de Lagrange (6), der var på vej til Indien, og af ham lærte han at bruge den af Louis Désiré Blanquart-Evrard (1802-1872) opfundne metode, med våde papirnegativer. B-E beskrev selv sin metode med våde og tørre papirnegativer og deres kopiering i: *Traité de photographie sur papier*, 1851.

Bortset fra optagelserne fra Jerusalem og Baalbek, hvor MDC benyttede Le Grays metode, så var det Blanquart-Evrards våde kalotypimethode han benyttede. (7).

Til optagelserne brugte han et objektiv fra Lerebours & Sekretan, med hvilket han bistået af sin korsikanske tjener Louis Sassetti foretog mere end 200 optagelser, hvoraf de 125 blev gengivet i værket.

For at tydeliggøre monumenternes størrelse placerede han ofte en person på billedet, det kunne være Sassetti eller Flaubert, men var for det meste hans nubiske tjener Hadji-Ismaël. (8).

Maxime Du Camps bog må betragtes som den første samlede fotografiske, topografiske skildring af Mellemøsten, et område, der i fotografiens første årtier skulle fascinere så mange af fotohistoriens store navne og pionerer. Den er derimod ikke den første bog illustreret med fotografier, der er udkommet i

Frankrig, det var Eugène Piot: *Italie Monumentale*, der udkom i Paris maj 1851. (9).

Billederne varierer en anelse i mål, men gennemsnitsmålet er ca. 16x21 cm. Farven er grålig, svingende fra mørkegrå til blå-sort og til mørkebrune nuancer, der kan få dem til at virke lidt kolde og grafiske i sammenligning med andre fotos fra tiden, der som regel fremstår med en varm rød-brun farve.

Man kender MDC fotografier i en mere traditionel farve, men så er de som regel ikke kopieret hos Blanquart-Evrard. Det gælder f.eks. den mappe, som the Gilman Paper Compagny ejer og som menes at være kopieret af MDC. Mappen har titlen: "Maxime Du Camp/Ægypte/Nubie/Syrie/Paysage et Monuments/V.L.D.", og menes at have tilhørt den franske arkitekt og arkæolog Eugène-Emmanuel Viollet-le-Duc (1814-1879). Den indeholder 174 billeder, hvoraf de 120 også findes i 1852 udgaven.

Department of Special Collections ved Research Library University of California, Los Angeles har et tre binds værk, der ligeledes indeholder 174 billeder samt en frontispice, der heller ikke er kopieret af Blanquart-Evrard. Dette værk har tilhørt den franske maler og litograf Alexandre Bida (1813-1895), og dukkede op ved Rauch auktionen i Geneve 1961. (10).

Det var imidlertid ikke kun monumenter og tempelruiner, der interesserede MDC. Han havde også et godt øje for smukke mennesker, tilsyneladende af begge køn og af alle aldre, og levede så afgjort det søde liv med de risici en sådan adfærd medførte, ikke mindst i Mellemøsten i forrige århundrede. (11).

På hjemrejsen mødte han 1850 i Beirut den franske maler og daguerreotypist, Camille Rogier (1810-1896), der 1848 havde bosat sig i Beirut, hvor han virkede som direktør for det franske postkontor. Iflg. Gustave Flaubert er der noget, der taler for, at han overtog MDC's fotoudstyr: "da denne i Beirut opgav fotograferingen og overlod sit kamera til en entusiastisk amatør." (12).

Hvis dette er rigtigt, må Maxime Du Camp have anskaffet sig et nyt fotoudstyr, for han rejste to gange tilbage til Ægypten for at tage supplerende fotos til sin bog. Under alle omstændigheder holdt han definitivt op med at fotografere, da bogen var udkommet i 1852. Hans fotografiske arkiv, der indeholder alle hans negativer samt et komplet sæt albuminaftryk, formentlig lavet i 1860'erne til studiebrug, befinder sig på Bibliothèque de l'Institut de France, Paris. (13).

I stedet helligede han sig sin litterære virksomhed. Han var 1852 medstifter og flittig skribent til *Revue de Paris*, han udgav bl.a. *Le Nil* i 1855, og *Souvenir littéraires* i 1882, og fungerede som kunstanmelder.

Maxime Du Camps bog fra 1852 fik en strålende modtagelse med fine anmeldelser, og Charles Baudelaire (1821-1867), blev så påvirket af bogen, at han i 1859 tilegnede Maxime Du Camp digtet "Le Voyage", (14), og udnævnelsen 1851 til officer af Æreslegionen må betragtes som det officielle Frankrigs anerkendelse.

Hvor sjældent er værket, og hvor stort har oplaget været? Alle fotohistorikere er enige om, at værket er sjældent, og f.eks. er det på Bibliothèque Nationale i Paris, klassificeret som hørende til de meget sjældne bøger. (15).

Om oplagets størrelse er der derimod divergerende meninger. J. M. Eder og Erich Stenger anfører begge at værket kom i et oplag på 20 eksemplarer (16), hvilket dog imødegås af Helmut Gernsheim, der uden at komme ind på oplagets størrelse, anfører, at det må være større alene af den grund, at den franske regering bestilte 20 eksemplarer (17).

Med alle forbehold kunne man rent hypotetisk skønne, at oplaget har været på ca. 100 eksemplarer. Dels henvender værket sig til en begrænset kreds, og dels har prisen på 500 guld-franc sat en naturlig grænse for efterspørgslen.

Kildeangivelse:

1. Engelsk udgave ved E. Gambard and Co, London. 1852.
2. Prinsesse Mathilde Letizia Wilhelmine Bonaparte var datter af Napoleon I's bror, kong Jerome af Westphalen. Hun blev i 1840 gift med den russiske filantrop, kunstmæcen og rejsende, prins Anatole Nikolaievitsch Demidoff (1813-1870), prins af San Donato, men ægteskabet blev opløst 1848.
3. Den franske skribent og politiker, vicomte Louis de Cormenin (1783-1868), der var en slægtning til Maxime Du Camp.
4. Henrik Bramsen, Marianne Brøns og Bjørn Ochsner, p.52.
5. 1798 indledte Bonaparte, den senere kejser Napoleon I, sit felttog mod Ægypten, der blev okkuperet til 1801. Foruden militæret medbragte han en gruppe videnskabsmænd, hvis opmålinger og notater blev udgivet i: Description de l'Égypte, Paris. 1809-1816. Af endnu større betydning blev fundet af Rosette stenen, som nogle soldater fandt under udgravning til en skanse. Dette brudstykke af en stele med tekst på ægyptisk og græsk, gengivet i tre skriftformer, hieroglyffer, demotisk og græsk, blev den egentlige årsag til at franskmanden, J.F. Champollion (1790-1832) i 1822 kunne tyde hieroglyfferne.

6. Fem af baron de Lagranges optagelser fra Indien efter Blanquart-Evrards våde kalotypimethode er med i Blanquart-Evrards: Album, photographique de l'artiste et de l'amateur, der udkom i 1851.

7. Andre Jammes & Eugenia Parry Janis, p.172 og p.176.

8. Maxime Du Camp, Le Nil, p.327-328, omtaler Hadji-Ismaël.

9. Helmut & Alison Gernsheim, p.94.

10. Pierre Apraxine p.421. Henrik Bramsen, Marianne Brøns, Bjørn Ochsner, p.52, der anfører, at den franske forfatter Pierre Louys i 1904 hævder at være i besiddelse af en komplet serie på 174 fotos, hvoraf de 126 (sic) gengives i bogen.

11. The British Journal of Photography, 7. marts 1991.

12. History of Photography, vol.14, nr.3, 1990, p.239.

13. Pierre Apraxine, p. 421.

14. Rainer Michael Mason m.fl., p.119.

15. Bibliothèque Nationale, p.69.

16. J.M. Eder p.352; Erich Stenger p.141.

17. Helmut Gernsheim, p.241.

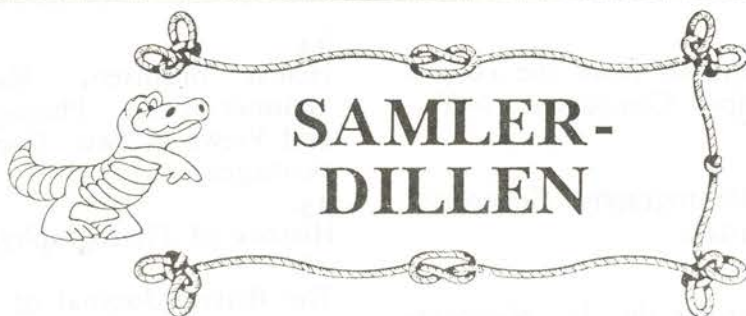
LITTERATURHENVISNINGER:

1. F. Bac: La princesse Mathilde. Paris. 1928.
2. Julia van Haften: From Talbot to Stieglitz: Masterpieces of early Photography from the New York Public Library. London, 1982.
3. Robert Lebeck Collection: The Pioneers of Photography. Milano, c.1988.
4. Andre Jammes & Eugenia Parry Janis: The Art of French Calotype. Princeton. N.Y. 1983.
5. Otto Steinert: Die Kalotypie in Frankreich. Museum Folkvang, Essen, 10. Dezember 1965 - 16. Januar 1966. Essen-Werden, 1965.
6. Rainer Michael Mason m.fl.: Pygmalion Photographie. La sculpture devant la caméra 1844-1936. Geneve, 1985.

7.
Pierre Apraxine: Photographs from the collection of the Gilman Paper Compagny. N.Y., 1985.
8.
J.M. Eder: History of Photography. Genoptryk af 3. udg., Colombia. 1945.
9.
Raymond Lécuyer: Histoire de la photographie. Paris. 1945.
10.
Helmut & Alison Gernsheim: A Concise History of Photography. 2.udg. London 1971.
11.
Helmut Gernsheim: The Origins of Photography. London. 1982.
12.
Erich Stenger: Die Photographie in Kultur und Technik. Leipzig. 1938.
13.
Bibliothèque Nationale. Regards sur la photographie en France au XIXe siècle. Paris. 1980.
14.
Henrik Bramsen, Marianne Brøns, Bjørn Ochsner: Early Photographs of Architecture and Views in two Copenhagen Libraries. Copenhagen. 1957.
15.
History of Photography, vol.14, nr.3, 1990.
16.
The British Journal of Photography, 7. marts 1991.
- Endvidere kan anbefales:
Maxime Du Camp: Le Nil. Paris. 1855.
Maxime Du Camp: Souvenirs littéraires. Paris 1882.
Gustave Flaubert: Les lettres d'Égypte de Gustave Flaubert. Paris. 1965.
Gustave Flaubert: Voyage en Orient 1849-1851. Paris. 1967.
Francis Steegmüller (ed): Flaubert in Egypt. A Sensibility of Tour. London. 1972.

Templet i Dendera, Ægypten. Maxime Du Camp's nubiske tjener Hadji Ismaël står på søjlen til højre for indgangen, fungerende som målestok. 16,3x21,1 cm.

SAMLER-DILLEN

EFEMERA

Flemming Anholm

Dette mærkelige ord, med tryk på anden stavelse, betyder oprindelig en endagsfeber, men er i vore dage gået over til at betegne ting med en - i almindelighed - kort levetid, ting man kasserer efter brugen, såsom billetter, emballager, konvolutter, etc. etc. Der er dog en del mennesker, der finder det af interesse at gemme sådanne objekter, det er jo ikke ualmindeligt, at man laver sig en scrapbog med sådanne EFEMERA, når man har været på en rejse - til støtte for sin hukommelse. Billetter, hotelregninger, brochurer og lign. klæbes ind i bogen, suppleret med en skreven beretning om turen, samt evt. egne fotografier.

For den fothistorisk interesserede er begrebet EFEMERA nok værd at beskæftige sig med, og alle burde gå på jagt efter sådanne småting - betragtet som ligegyldigheder.

Samlerområdet er, ud over at være yderst interessant, en ganske billig hobby. Hertil kommer, at tingene ikke kræver så megen plads som en kamerasamling!

Hvad findes der af Foto-efemera?

Der er f.eks. de filmposer, som man får sine billeder i fra fotohandleren. Det lyder måske ikke af så meget, men taget i betragtning, at disse emballager i tidens løb har haft et meget forskelligt udseende, lige fra den gang, da hver fotohandler havde sine egne primitive poser, hvori han lagde de film, plader og kopier, som han selv havde fremkaldt, indtil i dag, hvor de større an-

stalter selv leverer emballagen, også disse emballager har ustandselig ændret udseende og vil formodentlig også gøre det i fremtiden.

Så er der filmpakninger og pladeæsker, som er fremstillet i kolossale mængder og i de fleste tilfælde gået tabt. Det gælder først og fremmest filmpakningerne, medens mange pladeæsker er bevaret, fordi fotografene ofte benyttede æskerne til at opbevare de eksponerede plader i.

Når vi taler om flade EFEMERA, filmposer og andre todimensionale ting, vil albums være at foretrække.

Med pladeæsker og lignende har man den udvej, at bevare låget med etiketten, som historisk set er det interessante. Som album kan anbefales en brevordner med løse blade af tynd karton - herved kan man rokere efterhånden, som samlingen vokser. Samlingen kan inddeles efter emne, motiv eller i kronologisk orden.

Fotoannoncer fra dag- og ugeblade kan udklippes eller fotokopieres og indsættes side om side med f.eks. brochurer - her må man sørge for at erhverve sig to af slagsen. Men så er der ting, der ikke kan sættes ind i album, de tredimensionale.

Her tænker jeg på tomme filmkassetter. Et ret omfattende område, men tillige et af dem, hvor det kan være svært at finde, hvad man søger. Sagen er jo, at fotoanstalterne ikke returnerer den tomte kassette til kunden - derfor må man søge disse hos personer, som selv fremkalder deres film eller gå tiggergang hos anstalterne. Her er virkelig en opgave for foto-detektiver!

Et andet felt er blitzpærer og -terninger, samt disses emballager. Her er udbudet ganske stort, men de er efterhånden svære at opsnuse.

Her kommer de stedlige loppemarkeder ind i billedet, ikke mindst her i selskabet.

Ganske spændende er det at finde de store vacublitzer fra 1930erne på størrelse med en almindelig elektrisk pære og fyldt med sammenkrøllet aluminiumsfolie og ren ilt, andre typer havde en lang tråd af det sjældne metal Zirkonium.

Disse mere voluminøse EFEMERA anbringes bedst i papæsker (her har Ikea et fint udvalg) eller på hylde eller i skab.

Nu vil mange måske mene, at disse tilsyneladende ligegyldige småting ikke kan være et emne for den seriøse samler, men til dem kan man påpege, at det der i dag er en trivielt ligegyldig ting i løbet af en årrække vil give et interessant billede af et udviklingsforløb, så sandt som at der til stadighed sker en ændring i typer, i firmaer der opstår og går til grunde, i fremkomst af nye opfindelser og konstruktioner, der gør eksisterende teknikker overflødige.

Et godt eksempel på EFEMERA er brugte frimærker, der jo som regel ryger i papirkurven sammen med den opsprættede konvolut, men som er blevet verdens største samlerområde.

Tænk om ens tip-tip-oldefar havde været så klog at gemme nogle af de rigsbankskillingsmærker, som han formodentlig har ladet gå i skraldespanden.

Det er altid bagefter, at man kommer i tanke om, at det nu havde været rart om man havde prøvet at tænke lidt fremad!

KONTAKTEN

Redaktion: Gert Pedersen

Brevkassen:

Fra en læser, bosat i Belgien, Lars Larsen, har vi modtaget et brev i anledning af Flemming Anholm's artikel "Et museum bliver til" i Objektiv nr. 51, 1990. Fl. Anholm omtaler her bl.a. Fl. Berendt's fund af godsejer Barfred Pedersen's Stirnkameraoptagelser fra århundredskiftet.

Lars Larsen skriver:

"Under et besøg på Brandt's klædefabrik i min fødeby Odense for nylig faldt jeg over to numre af jeres tidsskrift Objektiv. Jeg har samlet på kameraer og fotoudstyr siden midten af tresserne, men vidste ikke at Selskabet eksisterede.

Grunden til, at jeg skriver, er den nævnte artikel, hvor der på side 13 øverst står: Selvfølgelig de fineste interiørbilleder lykkedes det ham at fastholde - muligvis ved et teknisk indgreb i lukkeren for at kunne optage på tid.

På mit Stirnkamera er der, foruden udløseren, endnu en tap ved siden af, og den har helt sikkert været til optagelser på tid. Hullet er der endnu, men selve mekanismen mangler, som det fremgår af vedlagte billede. De to tappe i kl. to og otte har så standset lukkerpladen i åben position. Mit Stirnkamera har no.13804, er det Barfred Pedersen's jeg har? KAN NOGEN I SELSKABET SVARE PÅ DETTE?"

Lars Larsen skriver videre:

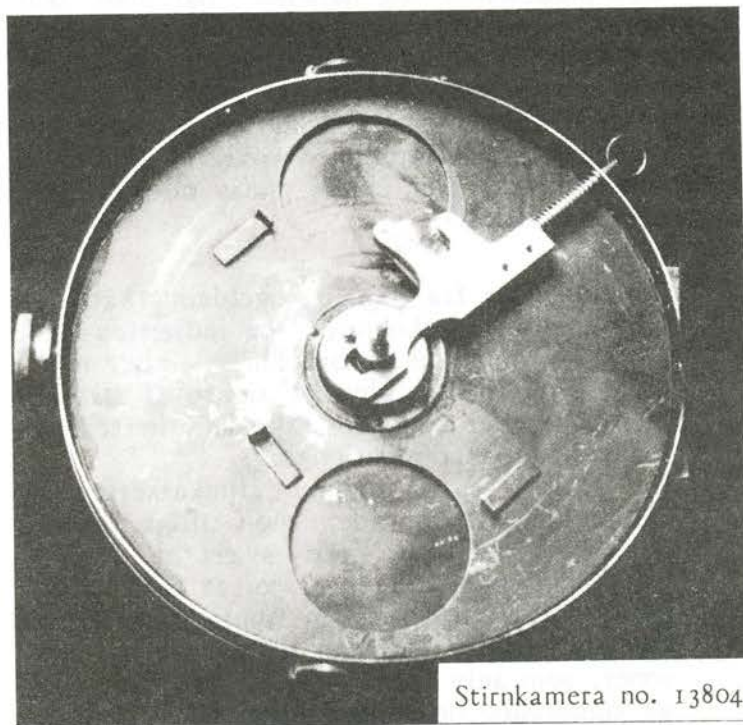
"Mit Stirnkamera blev købt hos en møbelhandler/marskandiser i en sidegade til Istedgade mellem 1969-1971 for den fyrstelige sum af 250 kroner. Hverken sælger eller køber var vist helt klar over, hvad der blev handlet. Jeg vidste kun, at det var gammelt og et kamera, og at jeg ikke havde set noget lignende før.

Jeg fik iøvrigt først lov til at købe det efter at have modtaget en længere skideballe over overhovedet at have henvendt mig, hvilket skete efter anbefaling fra en af sælgerens maskandiserkolleger, som ifølge sælgeren skulle holde sin næse for sig selv, lade være at blande sig og iøvrigt lade være med at være så emsig. Men handelen kom dog i stand".

Kan nogen af vore læsere fortælle mere om denne finesse ved Stirnkameraet? Har nogen set en tilsvarende udgave - som tilsyneladende IKKE findes angivet i samtidens kataloger?

Skjult kamera....

Stirnkamera no. 13804.

Køb og salg

Sælges:

Samling af EXA og EXAKTA kameraer.
21 forskellige samt objektiver, brugsanvisninger, fabriksfotos, neonskilte m.m.

"NELLERØD" rejsekamera og stereoskop
trækasse med ca. 50 stereoskopiske
glasplader.

31 65 20 03.

Sælges:

Voigtländer Prominent II, stor søger og hurtigoptrek. Objektiver: 2/50 mm, 3,5/35 mm, 4,5/100 mm, samt spejlhus m. 5,5/100 mm.

TROPEKAMERA til plader 9x12 cm.

Zeiss objektiver til Pentacon Six.

42 73 53 74.

Sælges eller byttes:

Tidsskriftet CAMERA. Årgang 1971-80.

Photography Annual, 1954-62.

15-20 stk. smalfilmsapparater.

Leitz Valoy forstørrelsesapparat.

Fotoalbums med visitkort fotografier.

5 stk. daguerreotypier.

Ønskes:

Kameraer, tilbehør og bøger.

44 68 26 90.

Sælges eller byttes:

Ilford Advocate 24x35 mm. med Dalmeyer

4,5/35. Kr. 800,-.

98 96 15 41.

Søges:

View-Master billedhjul. True-View kort og viewers, samt andre stereo-kuriositeter.

31 56 56 41.

Søges:

Planfilmbagstykke med kassetter og saks til Hasselblad, samt hurtigfremtræksarm.

31 79 07 15.

Søges:

Voigtländer Color-Dynarex 2,8/85 til VSL 1. Schacht-Ulm Travenar 2,8/90 ADB, trykblænde.

31 60 58 23.

Søges:

Pladekameraer fra 9x12 cm. til 18x24 cm, samt løse objektiver.

42 73 53 74.

Søges:

23 cm dobbelt KONDENSATORLINSE.

42 19 22 99.

Gert Pedersen
Albjergparken 1, 15-4.
2660 Brøndby Strand
42 73 53 74

Nye medlemmer

Mogens Schwartzberg
D.R., TV-Byen
2860 Søborg.

Svend Erik Jeppesen
Møllevangs Alle 67
8210 Århus V.

Inga Låra Baldvinsdottir
Gardhusum
820 Eyrarbakka
Island.

Søren Møller
Madehusvej 20
6400 Sønderborg.

Salam Chehade
Kildebakkegårds Alle 126.B.st.
2860 Søborg.

Esben Fog
Edvard Brandes Gade 15
5000 Odense C.

L.Kalm
Krathusparken 15
2920 Charlottenlund.

Aage Næsted
Gyldenstenvvej 18
5230 Odense M.

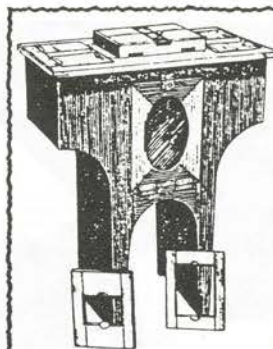
Steen Sig Andersen
Rådvadgaard
Vadestedet 15
6000 Kolding.

Svend E. Klauber
Ægirsvej 57.1.tv.
8900 Randers.

Frantz Henriksen
Høvedstensvej 18.2.tv.
2650 Hvidovre.

Velkommen!

EN EFTERLYSNING FRA NORGE!

Patent anmeldt.

Fotograf Lauritz L. Bryn's
kopieringsbord
for
elektrisk lys.

Arbejder De med Kodura, Cyko, Velotyp, Ridax papir eller brevkort — bromid eller gaslys — bør De hurtigst anskaffe Bryns kopieringsbord.

Bordet er uundværlig for enhver fotograf som vil arbejde sikkert og bekvemt og for hvem tid er penge. Bordet besitter alle praktiske fordele for en fagmand, saasom jevnt fordelt parallelt lys over hele platen,

bekvem anordning for avdækning og fortoning av platen, automatisk tænding og slukning av de røde og hvite lys henholdsvis ved laakets aapning og lukning. Ved en særlig konstruktion av laakets hængsler er knusning av platen utelukket. Særskilte rum for uexp. og exp. papirer. Bordet er solid forarbeidet — platen og indlæggene lyspoleret birk, forøvrigt nøttetræsbeiset. Dimensioner 82x65x32 cm.

Bordet leveres for plater 18x24 med 3 indlæg for 13x18, 12x16, 5 og 9x12 (eller visit) færdig monteret med 2 meter ledning med stikkontakt, men uten lamper.

Pris kr. 92.00 netto. Ordres exp. omg.

Solide fotografier erholder
bordet paa 3 mdr.s kredit.

Lauritz L. Bryn,
Sandefjord.

Postboks 124, 3191 Horten, Norway

»Levende billeder«

Vi præsenterer et medlem:

Fra luftfoto til Edison Archimedes

Gert Pedersen

Tro nu ikke, at vi skal på luftsejls - frit ud i æteren. Nej, man har såmænd god jordforbindelse hos familien Hammeken i Kvædehaven, Albertslund.

Plastfabrikant, familiefar, to biler i indkørslen, og dejligt hus i et grønt område, samt et hobbyrum med alle vennerne: Edison Archimedes, Dr. Krügener, Dr. Nagel og hvad de nu hedder alle sammen.

Hvordan kom du ind på at interessere dig for de gamle kameraer, Jens?

"Jo, i mine unge dage var jeg modelflyver, jeg var med til at starte Sjællands Modelflyveklub her i Herstedøster. Vi fløj med radiostyrede svævefly, som vi selv byggede. Jeg havde på et tidspunkt en ret stor model med over 2,5 m. vingefang. Den kunne sagtens bære en anseelig nyttelast, udover selve radiogrejet. Så hvorfor ikke lade den tage et kamera med op, og optage nogle luftfotos - tænkte jeg. Resultatet blev, at jeg fastgjorde et gammelt Zeiss Ikonta 6x9 cm med en god Tessar-optik, på ryggen af flyet, hvilket resulterede i nogle ganske flotte luftfotos".

Jens Hammeken

Jens tager Zeiss "luftkameraet" ned fra en hylde, og fortsætter:

"Jeg havde dog allerede noget tidligere fotograferet med gamle kameraer. Nogle af mine første optagelser blev lavet med et gammelt magasin-box kamera, med det såkaldte faldpladeprincip. Resultaterne var forbavsende gode, syntes jeg. Fremkaldelse og kopiering er også eget værk.

Netop dette at arbejde med de gamle apparater, at fotografere, fremkalde og kopiere selv, synes jeg er væsentligt. Det er for mig en tilfredsstillende at kontrollere denne skabende proces selv".

Jens Hammeken klargør Zeiss Ikonta kameraet på den radiostyrede svæveflyver. 1978.

Hammeken fortsætter:

"Jeg begyndte så at kigge efter andre gamle apparater, som jeg kunne arbejde med, og fandt naturligvis hurtigt ud af, at en vis istandsættelse som regel var nødvendig, før man kunne bruge apparatet med et godt resultat, bl.a. herfra stammer min interesse for selv at istandsætte og reparere de gamle ting".

Senere har Jens Hammeken fået en særlig interesse for stereobjekter, og har bl.a. for nylig fundet en håndfuld stereobilleder fra danmarks vistnok første professionelle "stereofotograf", Frantz Henschel (1825-1883) i Slagelse. Uden tvivl en raritet.

"For iøvrigt kunne jeg for nogle år siden erhverve et interessant gammelt stereokamera, en "Ernemann Edison Archimedes Stereograph". Kameraet, der er fra århundredskiftet er udstyret med kvalitetsobjektiver fra Voigtländer, og jeg har lavet nogle meget tilfredsstillende optagelser med det", fortæller han.

RÅD OG TIPS

Spørgsmål:

En ivrig samler af fotografika har erhvervet sig en del effekter - hvis tilstand må betegnes, som noget forsømt. Hvad gør man ved de forkromede dele?

Svar:

Almindelig sprit eller affedtningsvæske gør underværker. Derefter går man til MØNT- og FRIMÆRKEHANDLEREN og køber mat klar lak. Efter påsmøring med en fin pensel har man til "evige" tider fineste forkromning idet lakken er iblandet et højpolymet stof som lukker for tilgang af iltning m.m. Hvis forkromningen er skallet af - er løsningen aluminiumsmaling.

F.B.

Spørgsmål:

Er det muligt at erhverve "reservedele" til mine gamle defekte kameraer? - spørger en mekanikus!

Svar:

Følgende firmaer i Tyskland kan anbefales:
Tandstænger, tandkranse og snekker kan bestilles hos Fa. WEBRA, Feinmechanik, Oranienstr. 6, 1000 Berlin 36. HUSK at medsende den defekte del.

Irisblænder, alle typer, fås ved henvendelse til: Fa. Spindler und Hoyer, Postfach 122, 3400 Göttingen.

Jens Hammeken er nok mest kendt af kollegerne i Dansk Fotohistorisk Selskab for sin interesse for Kodak Retina kameraer, samt øvrige kameraer fra Nagel-Werke i Stuttgart - på grund af deres høje mekaniske kvalitet, som han siger.

I hvilken retning vil din fotohistoriske interesse gå i fremtiden?

"Jeg kunne tænke mig at få noget mere tid til at lave en håndværksmæssig forsvarlig reparation af de mange defekte apparater jeg har liggende. Men foreløbig giver min erhvervsvirksomhed mig ikke tid til noget sådant".

Hammeken slutter med at gøre opmærksom på, at der findes anden kvalitetsmekanik end den fra Nagel-Werke. "Lad mig blot nævne Zeiss og Voigtländer, så ved læserne hvad jeg tænker på. Der vil i hvert fald ikke blive mangel på omner at jagte i fremtiden," slutter han.

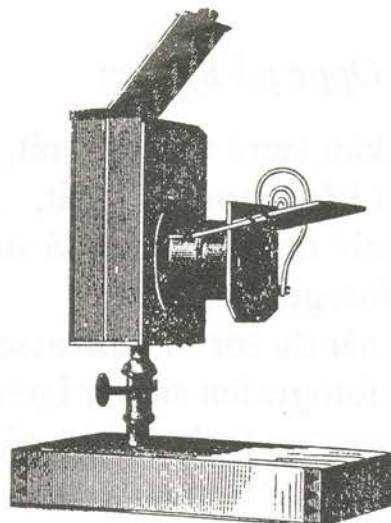
Spejle af enhver art leveres af: Fa. W.C. Heraeus Abt. Vakuumtechnik, 6450 Hanau.

Optisk glas, spejle fås hos Fa. Scott u. Gen., Jenaer Glas-Werk, Postfach. 2480, 6500 Mainz.

Lak fremstillet efter gamle recepter fra Fa. J. Hammerl, Hauptstrasse 16/15, 8523. Baiersdorf.

Bælge fremstilles på bestilling hos Fa. Emil Kreher, Postfach 2644, 8580 Bayreuth.

Messingbeslag-skruer-møtrikker til træ-kameraer fra Fa. Böhler, Theodor-Selig-Str.35, 7941 Unlingen. F.B.

OM 100 ÅR ER INTET GLEMT – det sørger fotografen for

Bogtrykker, John Wichmann og fhv. fotohandler Jørgen Gregersen ved præsentationen af det LOKALHISTORISKE BILLEDLOTTERI.

LOKALHISTORISKE BILLEDLOTTERI

Mel.: Oppe på Bjerget

Livet kan være trist og gråt,
drille i både stort og småt,
men selv om du er nok så sur,
brug fotografens kur:
Smil, når du ser til kukkassen hen.
Smil, fotografen smiler igen.
Smil som en forårssol i maj,
så smiler jeg til dig.

JØRGEN GREGERSEN, forhenværende fotohandler og mangeårigt medlem af vort selskab, har atter fundet en mulighed for at glæde sine medmennesker med fotohistorie.

Denne gang drejer det sig om Lokalhistorisk Billedlotteri. Det at lege sig til viden er blevet in.

I samarbejde med Byhistorisk Samling for Lyngby-Tårnbæk Kommune blev der den 24. oktober præsenteret et lokalhistorisk billedlotteri i Stadsbibliotekets sal. Minispillet består af 10 billedplader og 60 billedbrikker med tekst, fordelt på 110 plader, suppleret med dias.

De fotografiske motiver er fra det gamle Lyngby. Spillereglerne er de velkendte - prisen bliver ca.kr.200,-.

Jørgen Gregersen. 42 85 73 83.

Boganmeldelser:

Buerger, Janet E.:
FRENCH DAGUERREOTYPES.
Chicago: The University of Chicago
Press, 1989.
ISBN 0-226-07985-6.

Franske daguerreotypier

Daguerreotypiets introduktion i 1839 blev betegnet som en magisk gengivelse af virkeligheden. Nogle fascinerende vinduer ind til en forsvunden tid, ikke bare fotografiets fødsel, men også et indblik i fransk billedkunst og kultur.

International Museum of Photography ved Georg Eastman House i Rochester's komplette samling af franske daguerreotypier er repræsenteret i denne bog.

Janet E. Burger giver en kulturhistorisk fremstilling af den kreds af kunstnere, som midt i det 1800 århundrede beundrede og udnyttede daguerreotypiets herligheder. Det påvises at fotografiet (daguerreotypiet) har haft en stor betydning for modningen af den franske malerkunst helt frem til vor tid.

Bogen kan anbefales alle daguerreotypientusiaster!

Kingslake, Rudolf.:
A history of the photography lens.
London: Academic Press, 1989.
ISBN 0-12-408640-3.

Linsen, objektivet - kameraets ædle front - bliver i denne bog beskrevet let og ubesværet. Det er ingen lærebog udi de optiske mysterier, men en kort kronologisk gennemgang af den historiske udvikling fra 1839 til vor tid.

Kingslake beskriver de enkelte objektiver's fødselshistorie og hvorfor de blev passè. Kortfattede biografier over de mange linsekonstruktører og fabrikanter - interessant læsestof!

Rudolf Kingslake var med til at opbygge The Institute of Optics ved University of Rochester allerede i 1929, og blev i 1937 leder for linse-design afdelingen ved Eastman Kodak Compagny.

BOGANMELDELSE.

75 Years of Leica Photography.

I anledning af jubilæumsåret har Leica udsendt en meget fornem bog, som enhver Leica-ejer og -elsker bør erhverve.

Småbilledkameraet og Oskar Barnacks og Ernst Leitz betydning for småbilledteknikken er grundigt belyst. Det er dog ikke i overensstemmelse med sandheden, at Barnack var den første, men han lærte verden, at 24x36 mm formatet var anvendeligt! Bogen indeholder en del hidtil ukendte billeder optaget af Oskar Barnack selv med sit Ur-Leica. Også Ernst Leitz præsenteres med billeder fra sin rejse i Amerika i 1914.

Et kapitel omhandler fremstilling af kamerahus og optik.

Sidst, men ikke mindst, er bogen fyldt med flotte billeder optaget af kendte fotografer.

Bogen kan bestilles med tysk eller engelsk tekst.

Karl Pritschow:
Die photographische Kamera und ihr Zubehör.
Reprint 1989. 17,5x24 cm indbundet. Lindemanns Buchhandlung. Stuttgart. DM 98.

590 sider teknisk beskrivelse af højeste kvalitet. 437 illustrationer af kameraer fra det forrige århundrede frem til 1930. Et uundværligt opslagsværk for den romantiske kamerasamler. Kan anbefales.

»Dit og Dat«

Mødereferat

Flemming Berendt

Referat: September-mødet

Efter en veloverstået sommerferie, mødte 48 medlemmer plus "lillebror"-Hansen op, for at høre om H.C. Andersen.

Foredragsholderen, Ole Schelde fortalte levende om de mange besværligheder (og glæder) omkring optagelserne af hans film "I H.C. Andersens fodspor". En dejlig film, som stadig virker levende og nærværende. For tiden særlig aktuell på grund af udstillingen af H.C. Andersens italiensstegninger i Rom, arrangeret af museet i Odense.

"Andersen hos Fotografen" af Jørgen Roos, samt fremvisning af nyopdukkede H.C. Andersens billeder ved F.B. afsluttede en fornøjelig aften - tak til Ole Schelde!

Referat: Oktober-mødet

Museumsinspektør, Tove Hansen fra Nationalhistorisk Museum på Frederiksborg slot - fortalte, stærkt hæmmet af en ondartet halsbetændelse, om "genoplivelse" af den "Nationale Portrætsamling".

Oprindeligt grundlagt af Frederik VI hofmarskal, A.W. Hauch, som en efterligning af de nationale malerisamlinger i Paris, London, Berlin m.v.

Først og fremmest gjaldt det de heroiske tableauer, kongelige personer og adelige - senere, kunstnere, videnskabsmænd for at ende med industribaroner og andet godfolk. I dag ønsker man kriteriet endnu bredere.

Hvorledes man vil håndtere udvælgelsen af personer som er "værdige" til at indgå i samlingen - er et GODT spørgsmål!

Ordene hæderlig, agtværdig, et godt omdømme o.s.v. - vil næppe kunne bruges.

Hædret i dag, slyngel i morgen.

Mag. art. Tove Hansen gjorde sig heller ikke store illusioner om - hvordan og hvorledes.

Panelet stillede mange spørgsmål, som blev ubesvarede - de ledsagende fotografiske portræteksempler skabte yderligere forvirring omkring emnet. En yderst interessant opgave som her er pålagt Tove Hansen, vi ønsker hende held og lykke! På egne og Dansk Fotohistorisk Selskabs vegne overræktes et hidtil ukendt fotografisk portrætbillede af N.F.S.

Grundtvig. Optagelsen er fra 1872.

Aftenen afsluttedes med salg af det herligste "SKROT" - hvor alle mistede lidt, og modtog meget!

Gert Pedersen

LOPPEMARKED

Det var bragende sol fra en skyfri himmel den 28. september, da efterårets store loppemarked løb af stabelen.

Det flotte vejr kom til at præge aktiviteterne i Østerbros Medborgerhus. Mange havde valgt at dyrke solen i stedet. Absolut forståeligt!

Udbudet på bordene var ret varieret og ikke uinteressant, man så sågar et par egentlige samler-rariteter. Men det var, ikke uventet, forholdsvis mange almindelige småbilledapparater fra 1950erne, som prægede billedet.

Af de mere interessante ting kan nævnes en Contina II med klap, afstandsmål og Tessar-objektiv, samt en Pentacon FB med indbygget lysmåler og Biotar-objektiv, ganske som ny - alt til rimelige priser.

Et historisk væsentligt kamera kom, lidt ufortjent, til at tilbringe eftermiddagen næsten inkognito. Det var Agfa's - og Europas - første auto-exposure kamera:

Isolette Automatic'en, et landmark-kamera og samtidig et kamera med et meget lavt salgstal.

Løvrigt sås den relativt sjældne Kodak Suprema klap 6x6 cm. Endvidere det sjældne Welta Dublo Zweiverschluss-kamera til plader 10x15 cm, med spaltelukker samt Doppel-Plasmat og Compur-lukker, og endelig et sæt stereo landskabsobjektiver i messing, monteret på originalt mahogni bræt, med to sæt stikblændere samt org. påstiks-gardinlukker, ligeledes i træ.

Litteratur-fans kunne bl.a. glæde sig over et komplet sæt af "Amatør Fotografen 1912-1919" - til rimelig pris.

Vel mødt til det næste loppemarked!

Samling: Danmarks Fotomuseum

Den 27. august 1872, seks dage før sin død, blev N.F.S. Grundtvig fotograferet på Store Tuborg af Ad. Lønberg. Man har hidtil kun haft kendskab til tre optagelser. Denne optagelse er fundet hos en efterkommer af Ad. Lønberg af Flemming Berendt. Der var tale om tre kopiplader 11x9,4 cm, som er givet til Det Kgl. Bibliotek, Det Nationalhistoriske Museum, Frederiksborg og Danmarks Fotomuseum i Herning.

FORMIDLINGSSALG

ØSTERBRO MEDBORGERHUS, LØRD. d. 5. OKT. kl. 13-17

1991.

	min.kr.	h-slag
1. Zeiss Baby box, frontar		160,-
2. Contessa Nettel 6 x 11		120,-
3. Retina I B, Xenar 2.8		260,-
4. Korelle, Vidar 4.5, 5 cm.		180,-
5. V P Kodak, model B m. Griffel		220,-
6. ICA Sirene 135 - Helios		110,-
7. Mercury 11, Tricor 35 mm. 3.5		160,-
8. Akarelle, Xenar 2.8, 50		80,-
9. Weston model 650, 1935		100,-
10. IkoFlex 11 a, 855/16, Tessar 3.5/75	300,-	340,-
11. Contarex Bulls Eye, Planar 2/50	1200,-	1650,-
12. Contarex Sonnar 4/135, sort	700,-	900,-
13. Fotax Flexo, dansk 2-øjet!		140,-
14. Butchers Clincher Box		90,-
15. Agfa Flexilette		225,-
16. Ross Resolux, 4/9cm.		50,-
17. Leitz kopi-app.		100,-
18. Engelsk maghoni 1/2-plade, E.Suter, TP-lukker, 2 kass. 800,-		1000,-
19. Ferrania Ibis 6 x 6		60,-
20. Boyer - Paris		30,-
21. VP Kodak No. 1.		110,-
22. Butcher Carbine Velos 6.3		60,-
23. Ernemann Heag 0, 6 x 9		220,-
24. Kodak Brownie, rød		80,-
25. Kodak Six - 20		100,-
26. Picolette VP		140,-
27. Telemegor 4.5/300		170,-
28. Altix Altissa		60,-
29. Paxette électramatic		20,-
30. Minox GL, -lukker?		160,-
31. Kinax - baby, 6 x 9		20,-
32. Ikonta 521/16, Tessar 3.5		240,-
33. Unitak rulle klap		160,-
34. Franka 6 x 6		60,-
35. Retouche klapramme		170,-
36. Super Ikonta 530/2, Tessar 4.5/10.5 cm		900,-
37. Abefot DDR-8 mm kino		50,-
38. Bolex 8, Yvar 12.5 og 36 mm, lysmåler		180,-
39. Noris 6 x 6 compur		110,-
40. Agfa Billy 1, 6 x 9		30,-
41. "The art of Bird photography" og: "Free Lance photography."		10,-
42. "Photography in Commerce and industry" og: "photography in engineering."		50,-
43. "Norden"-billedhæfte, og: "Greenland 1935"		60,-
44. "Jorden rundt"-stor billedbog, -beskåret, og: "photography year book 1963."		50,-
45. "Amatørfotografen 7.årgang" og: "Amatørfotografen 4.årgang."		110,-
46. 8 mm optager, Cosina HDL 7310		60,-
47. Voigtlander Vito B 1:3.5/50, lukker defekt		40,-

Omsætning kr.17.000.

	min.kr.	h-slag
48. Bøger		130,-
49. Contessa Nettel Periscop Aplanat, BT		50,-
50. Halloh 506 ICA		170,-
51. ICA stereo klap, Maximar	700,-	1150,-
52. Folding Ensign, BT, 1911		150,-
53. Ernemann 11/10.5		300,-
54. Kodak duaflex 2-øjet		60,-
55. Regula King KG		30,-
56. Certo - Phot.		10,-
57. Felicette		10,-
58. Voigtlander Vitomatic 11 a		100,-
59. Zeiss Ikon Ikonta M		380,-
60. Agfa Standard		160,-
61. Canter Beauty no.4237		60,-
62. Kodak Retina 1 a		160,-
63. Zeiss Ikon Nettar 512/2		130,-
64. - " Contina 522/24		300,-
65. Ricoh 35 zF		40,-
66. Beauti Flex, 2-øjet		200,-
67. Argus C 3		170,-
68. Ernemann Heag 1		160,-
69. Rolleiflex, tessar 3.5/75		500,-
70. EHO, box m. sportssøger, ca.1930		60,-
71. Gauthier, 6 x 9		60,-
72. Ernemann Heag 0 - A		160,-
73. Akarelle		100,-
74. Agfa Flexilette, 2 - øjet		140,-
75. Canon Canonet QL 19 E, 1.9/45		50,-
76. Carena 900 AMF		30,-
77. Ensign, 6 x 9		100,-
78. Lunasix 3 lysmåler		200,-
79. Kodak Retina, compur rapid f3.5 objektiv		50,-
80. Objektiv: Liesegang Enna Fabinast 3:0/15 cm		10,-
81. Objektiv til forst.app. 60 cm.		60,-
82. Obj: Voigtlander Heliar, compur: 4.5/13.5 cm		100,-
83. Zeiss Contessa Nettel, 6 x 9		70,-
84. Kodak træ-spolekasse		400,-
85. Eumig S 2		20,-
86. Agfa Moovexoom 3000		20,-
87. Zeiss Movicon 16 mm		525,-
88. Zorki 10, BT, 24 x 36		20,-
89. Rodekasse		50,-
90. En Olsensbåndegyser, eneste 17 min. spillefilm	500,-	-
91. Stereobetrakter af træ, sædvanl. type, god stand	200,-	260,-
92. Hubert og den vanskelige kærlighed-Sjælden tegnefilm 17 min. 40min. journ. f. Agfa Moves opt.	200,-	440,-
93. Ekstra-nr: Rodekasse		175,-

FORMIDLINGSSALG

RANDBØLDAL d. 26. Okt. 1991.

Omsætning kr. 14.000.

	min.kr.	h-slag:	min.kr.	h-slag
101. Zeiss Cocarette 514/2, Frontar		120,-		
102. Agfa Karat 4.5		100,-		
103. Yashica 4 x 4 LM		230,-		
104. VP Kodak model B m-griffel		150,-		
105. Leitz kontaktkopi kasse		130,-		
106. Icarrette 6 x 6, Novar		150,-		
107. Orion 9 x 12, Unofocal 4.5		270,-		
108. VP Kodak m.griffel		160,-		
109. ICA Halloh 506 rapid		140,-		
110. Minolta 16		110,-		
111. Afstandsmåler, Leitz-type		120,-		
112. Contax 11, sonnar 1.5/50		475,-		
113. Contax Triotar 4/85, sort		540,-		
114. 9 x 12 klap, dialyt 13.5		350,-		
115. Belfoca 6 x 9, junior		90,-		
116. Laack & Sohne 9 x 12 plade, saturn		190,-		
117. Box Tengor		100,-		
118. Super Ikonta 530/16, tessar 2.8/ 80	600,-	700,-		
119. Ikoflex 1a, opton tessar, BT	450,-	525,-		
120. Icar 180, 9 x 12 klap, tessar 4.5		260,-		
121. Kodak Brownie no. 2 folding		50,-		
122. Rolleiflex plan kassetter		170,-		
123. Kodak No.1 folding		280,-		
124. Retinette, Reomar		170,-		
125. Ikonta 35, 522/24, tessar 2.8/45		420,-		
126. Bessa 6 x 9 Voigtar		90,-		
127. Contina 527/24, Novar		130,-		
128. Bessa 6 x 9, voigtar		110,-		
129. Kodak 8 Six-20		100,-		
130. Kodak No.1, folding		110,-		
131. Baby box tengor		160,-		
132. Nettax 513/16, novar, lysmåler		300,-		
133. Rodenstock 6 x 9 klap		170,-		
134. Agfa Ambi Silette		190,-		
135. Agfa Movex 8		160,-		
136. Emig C 3 m		50,-		
137. Retina 11 c, xenon 2.8		400,-		
138. Altix Altissa		80,-		
139. Kodak No.1 pocket junior		110,-		
140. Nettar 515/16, novar		110,-		
141. Photography yearbook 1963 og: Gross oder Klein bild?		60,-		
142. In Deutschland, dokumentarfoto og: Ford Gilbreath, USA.		udg.		
143. Foto i farve og: portraiture and the camera		30,-		
144. Foto verdensudstilling og: The family of Man, pocketudg.		udg.		
145. 2 album med private fotos.		150,-		
146. Alt om portrætter. Alt om det færdige billede. Gevaerts fotohåndbog.				udg.
147. Zenit TTL, helios 2/58				udg.
148. kasse med 9 effekter				340,-
149. Certo ICA compur, tessar 6.3				110,-
150. Foca Juwella, anastigmat				100,-
151. Belrax, 6 x 9				1000,-
152. Rolleimagic 11, Xenar 3.5/75, gossen CD			800,-	60,-
153. Bedfordflex, 4 x 4, 2-øjet, Hong Kong				120,-
154. Praktica Fx.3, spejlrefl. Meritar 2.8/50				50,-
155. Meica 35				50,-
156. Adox Polomatic 35, radionar 2.8/45				50,-
157. Dacora Dignette				50,-
158. Kodak Duaflex 11, 2-øjet, 6 x 6				110,-
159. Voigtlander Vito BL				70,-
160. Agfa Super Silette				110,-
161. Zenit Zorki 4 K				140,-
162. Contessa Nettel				160,-
163. Ernemann Heag 0				190,-
164. Zeiss Ikon Nettar 517/16				100,-
165. Ricoh 500 G				30,-
166. Voigtlander Vito 11				150,-
167. Kodak Retinette, anastigmat				360,-
168. Zeiss Ikon Ikoflex, zeiss opton tessar 3.5/75	400,-			400,-
169. Kinax 11, 6 x 9				90,-
170. Lumiere Scoutbox, 6 x 9				50,-
171. Zeiss Contaflex, 1954				180,-
172. Yashica Electro 35, 1.7/45				60,-
173. EHO Box, lunar, 3 x 4				300,-
174. Franka Solida, 6 x 6				50,-
175. Zeiss Ikon Nettar 517/2				130,-
176. Carena Motor AF/F, 3.8/38				60,-
177. Zeiss Ikon baby box, 1931				170,-
178. Kodak retinette, reomar 3.5/45, compur rapid				80,-
179. optik: Wollensak raptar				100,-
180. optik: rapid aplanar, ss proxar				50,-
181. 1 stk. linse diam: 6				30,-
182. objektiv til forstør app.: 35cm.				100,-
183. Dehel anastigmat Manar				30,-
184. Soligor proff stativ				170,-
185. Carena motor AF/F				70,-
186. Stereobetrager u.holder				udg.
187. Konica super 8-3TL				30,-
188. Børne-episcop, rød				35,-
189. Stereobetrager af træ, alm. type				150,-
190. Zenit TTL				udg.
191. Voigtlander Viti CL				udg.
192. Voigtlander 6 x 6 Brilliant				udg.
193. Ekstra nr. Rodekasse				120,-

Formidlingssalget foregår efter DFS's gældende regler.

TL.30.8.91.

45.000 besøgende så

Hans Jørgen Christensen med det flotte kanonapparat.

Foto: Henrik Lund

»En flittig mand«

Fredag den 4. oktober var sidste chance for at se udstillingen "Kanonfotografen, en flittig mand".

45.000 mennesker nåede at stifte bekendtskab med Kaj Bergstein Nielsens efterladte glasplader - en fortællende billedhistorie om hverdagslivet i de små hjem og kolonihaver fra 1914-1950.

Mange besøgende har kunnet give museet u-vurderlige oplysninger om de enkelte billeder. Det nedskrevne materiale vil nu blive bearbejdet af etnograf, Anne-Lise Walsted for evt. publikation. Adskillige lokalhistoriske samlinger har udbedt sig kopier af fotografier optaget i deres lokale områder.

Et medlem af D.F.S., Hans Jørgen Christensen, var blandt dem, som gav arrangementet et personligt præg. Den 7. juli, på en af de varmeste sommerdage, demonstrerede han, hvorledes et rigtigt kanonapparat fungerer.

Apparatet var venligst udlånt af, Jørgen Forsberg, Københavns Foto Import A/S.

Takket være fotograf, Henrik Lund, fra Lund & Birch AV, som var på pletten, blev brugen af kanonapparatet foreviget!

Udstillingen vil engang i 1992 blive vist på Danmarks Fotomuseum, hermed vil vore jyske medlemmer få mulighed for at se disse sjældne optagelser.

Møderækken:

Torsdag den 16. januar

"SKROT-AFTEN"

Efter en lang, og forhåbentlig behagelig jul, mødes vi atter i Medborgerhuset.

Aftenens arrangement er UDEN foredragsholder, men MED masser af fothistoriske ting i alle afskygninger.

Et overflødhedshorn af fotografika vil blive solgt UDEN LIMIT! Enkelte "finere" sager vil dog være limiteret.

Medlemmerne bedes medtage interessante sager til almen beskuelse - KORT SAGT - hyggeligt samvær omkring vor fælles hobby.

Torsdag den 20. februar

FEBRUAR-MØDET er i skrivende stund endnu ikke faldet på plads. Trods kulde og sne kan vi roligt møde op til et interessant aftenmøde. Et EKSTRA STORT opbud af fotografika (og SKROT) vil pryde bordene - og blive udbudt til priser på begge sider af limitgrænsen! Fælles LOPPEMARKED som afslutning.

↓ ↓
16-1, 20-2,

↓
19-3,

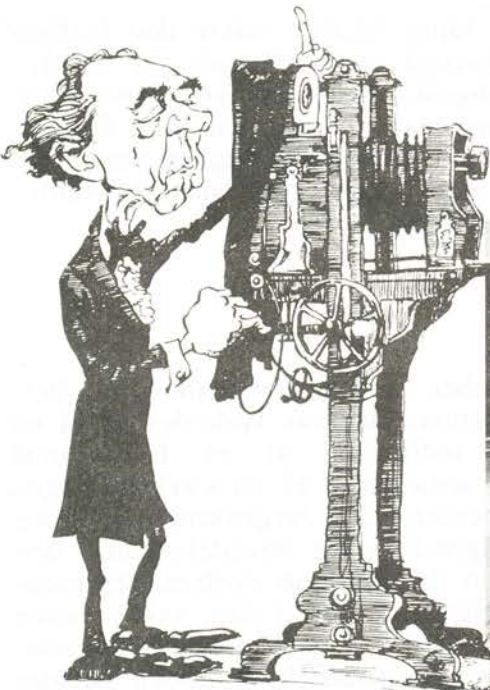
Torsdag den 1. marts

Dansk Fothistorisk Selskab har inviteret formanden for STEREOKLUBBEN, Svend B. Sørensen samt klubbens medlemmer til en uhøjtidelig mødeaften. Man vil medtage stereoskopapparater, billeder m.m. for at vise os deres færdigheder.

Hans Kaiser Nielsen vil på bedste stereovis præsentere en serie billeder fra fjerne lande. Svend B. Sørensen orienterer om planerne for at deltage i en særudstilling i EKSPERIMENTARIUM (Dansk Science Center), et projektforslag til over 3 millioner kroner!

D.F.S.'s medlemmer bedes medtage stereoskopiske effekter til fælles glæde.

Aftenen afsluttes med et EKSTRA STORT SKROT-SALG. Alverdens herligheder kommer under hammeren, enkelte effekter dog med limitpriser.

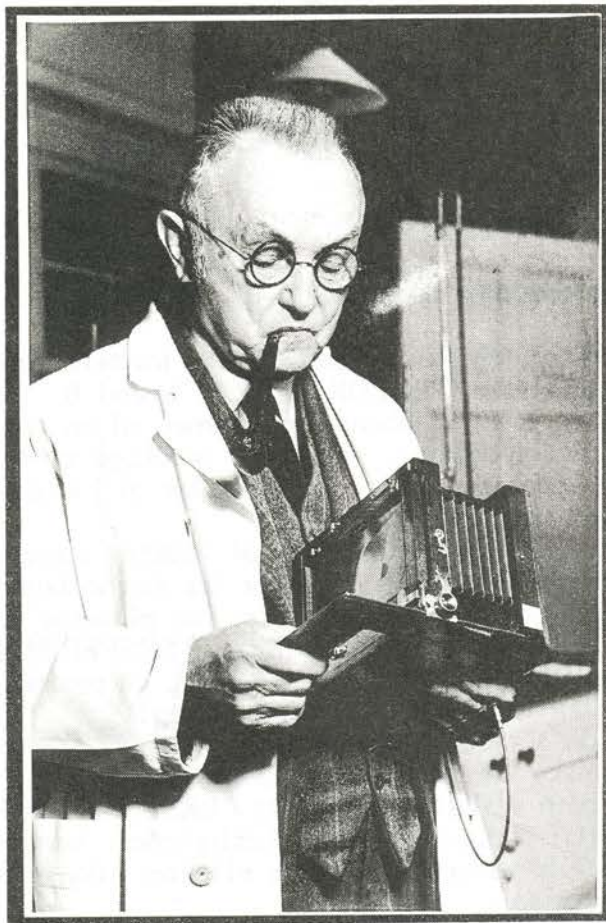
Kære Niels Elswing!
Tillykke med 70-45-23,
Ridder af Dannebrog!
Dansk Fothistorisk Selskab.

Skrot eller ikke skrot - budet er hos Ole Schelde.
Foto: Mogens von Haven.

Dr. phil. Christian Winther

Fotokemisk-Fotografisk Laboratorium 1917-1942

Flemming Berendt

Samling: Danmarks Fotomuseum

Christian Winther

De første år!

I 1909 fik den da 36 årige foto-kemiker, mag. scient., Dr. phil. Chr. Winther en opfordring til at holde en række foredrag med titlen "Lysets kemiske Virkninger" på den Polytekniske Lærestalt.

Året efter blev de fulgt op af en række forelæsninger over emnet fotokemi.

Tilhørerskaren var beskeden, men lærestaltens ledelse fik en så positiv indberetning, at Chr. Winther blev opfordret til at fortsætte med forelæsninger over beslægtede emner, og det endte med, at daværende direktør, G.A. Hagemann, fik oprettet et docentur i fotokemi fra den 1. juli 1912. Det blev senere udvidet fra april 1914 til at omfatte videnskabelig fotografi, og efterhånden blev tilhørerskaren udvidet til over 100 i gennemsnit.

På primitiv nybyggermanér måtte man selv fremstille de fleste instrumenter og opstillinger. Lånte lokaler gjorde, at de optiske øvelser måtte opstilles om fredagen og tages ned lørdag eftermiddag, når forelæsningerne og øvelserne var færdige klokken 16.00. Senere blev undervisningen udvidet ikke alene for de studerende, men også for fagfotografer og fotografisk handlende, som ikke havde mulighed for at komme i dagtimerne. Det blev hurtigt en succes, hvor eleverne, men sandelig også Chr. Winther, havde stort udbytte af de mange diskussioner. Da alle kurser var frivillige, slap man behændigt fri for de uinteresserede. Særlige foto-kemiske øvelser for fabriksingeniør-studerende skulle få stor betydning for den spirende danske fotoindustri.

I alt 759 elever på 73 hold fik denne grunduddannelse frem til 1942, heraf 54 amatører. Chr. Winther udgav en øvelsesbog, som nok er mange af dette blads læsere bekendt.

De foreløbig lånte lokaler måtte dog fraflyttes i 1917, hvorpå man indlejede sig på 4. sal i Teknologisk Instituts nye bygning i Vester Farimagsgade. Huset var ikke færdigbygget, men det skulle vise sig at være en fordel, idet man herved selv kunne bestemme ruminddelingen.

Den 24. oktober 1917 kunne man indvie det nye laboratorium. Det var lykkedes at få en bevilling til indretning af et finmekanisk værksted og ansættelse af en værktøjsmager, laboratiemester N.A. Jørgensen, hvis store faglige dygtighed var et hovedelement i opbygningen. En del af disse øvelsesinstrumenter har overlevet og kan i dag, takket være en nylig donation, ses på Danmarks Fotomuseum i Herning. I 1920 blev staben udvidet med en civilingeniør, E.H. Mynster, som deltog i den efterhånden omfattende undervisning. Der blev indført obligatorisk undervisning i lyskopiering for maskin- bygnings- og elektroingeniør-studerende, som fra 1918 til 1942 blev benyttet af ca. 3.600 elever.

Et album fra fortiden

Laboratoriet på Teknologisk Institut i Vester Farimagsgade fungerede i 14 år og ville efter al sandsynlighed have været et ukendt sted for vor generation, hvis ikke der ved en tilfældighed i 1988, under efterforskningen af materiale til historien om "Den Nordiske Udstilling" i København 1888, i Danmarks Tekniske Højskoles bibliotek dukkede et uregistreret album op, som indeholdt en gennemfotografering af lokalerne.

Albummet blev affotograferet af Poul Pedersen, Århus, og kan hermed gengives for første gang.

I februar 1932 flyttede man til den gamle læreanstalt i Sølvgade. Det hører med til helhedsbilledet at fortælle om de mange andre aktiviteter, som fik umådelig betydning for den korte glansperiode "fotoindustrien" fik i Danmark.

Man holdt forelæsninger i "Selskabet for Naturlærens Udbredelse", "Københavns Amatørklub", "Folkeuniversitetet" og andre steder, hvor man havde behov for lærdom om anvendt fotografi. Fotografer som Peter Elfelt og hans samtidige fik ved disse forelæsninger en grundig undervisning i elementær fotokemi, hvis tydelige effekt er de mange velbevarede fotografier, vi i dag kan glæde os over.

I 1943 gik professor Chr. Winther på pension, og i 1944 blev lektor dr. phil. Max Møller bestyrer af Fotokemisk-fotografisk laboratorium. Chr. Winther fortsatte dog med at klarlægge teorien for ingeniør Jens Herman Christensen's interferensplader, der var opfundet med det formål at skulle anvendes til trefarvefotografien. Herman Christensen gik i øvrigt også som gæst på afdelingen, hvor han arbejdede med sine patenter inden for farvefotografien, der var opkøbt af Kodak.

Herman Christensen havde også patenter inden for sølv-udblegnings-systemet, og derved blev han en af Cibachrome-systemets fædre. Med sit kendskab til emulsionsfremstilling blev han studievejleder for stud. polyt. O.V. Glistrup, som havde røntgenfilm som speciale, og som efter sin eksamen fik et forskningsstipendium til fortsættelse af studierne, hvilket resulterede i en ansættelse hos A/S Merkur-Foto i året 1950.

Direktør, fabrikant Johs. Heegaard-Poulsen, A/S Merkur-Foto, har utvivlsomt nydt godt af de forskningsmæssige resultater, som udgik fra læreanstalten. Lektor Max Møller udvidede fagområdet med faget reproduktionsteknik og blev i 1955 udnævnt til ekstraordinær professor i fotokemi og grafisk teknik.

Laboratoriet flyttede samtidig til Polyteknisk Lærestalts afdeling på Østervold og ændrede samtidig navn til "Laboratoriet for fotokemi, fotografi og reproduktionsteknik".

1963 døde Max Møller, og en del af læreanstaltens professorer (fagrådet) ønskede nu laboratoriet nedlagt. En nyudnævnt professor i fysisk-kemi, Jørgen Koefoed, fik hindret nedlæggelsen ved at påtage sig at videreføre fagene fotokemi og fotografi, og i 1964 blev civilingeniør O.V. Glistrup, der kom fra A/S Merkur-Foto, ansat under "Fysisk-kemisk Institut" til at varetage faget fotografi.

Perioden med O. V. Glistrup

I samarbejde med civilingeniør Niels Chr. Nielsen fik O. V. Glistrup reetableret afdelingen, der nu fik navnet "Fotokemi-Fotografi". Niels Chr. Nielsen blev senere fuldtidsansat i Forsvarets Forskningstjeneste. Inden afdelingen blev helt fusioneret med "Fysisk-kemisk Institut" måtte O.V. Glistrup flytte 3 gange, 1965, 1969 og til sidst i 1973 til Danmarks Tekniske Højskole i Lyngby.

I årene 1965-1990 var O.V. Glistrup alene om at varetage laboratoriets funktioner fra undervisning i fagene "Teknisk og videnskabelig Fotografi" og "Videregående Fotografi", hvor der skulle udarbejdes fotografiske øvelser, skrives lærebøger og forskes. I 1972 blev Glistrup udnævnt til lektor.

Med sit kendskab til fotobranchen fik lektor Glistrup også en udadrettet virksomhed med servicefunktioner fra teknisk rådgivning til foredrag og specialkurser.

F.eks. kan nævnes:

Øvelseskursus for institutionsfotografer i 1971 og 1972.

Fotografernes efterårsseminar i Vejle 1971.

Det danske Filminstitut 1975 og 1976.

Forsvarets Forskningstjeneste's temadag vedr. CIE-farvemålinger 1981.

Fotokonservatorers fællesnordiske efteruddannelseskursus i Stockholm 1984.

Konservatorskolen, 1984.

Dansk Kemilærerforenings efterårsmøde i Odense 1984.

Lektor O.V. Glistrup koncentrerede meget af sin forskning omkring mikrodensitometri, men da bevillingerne var sparsomme, måtte han bl.a. sammen med Niels Chr. Nielsen selv opbygge et mikrodensitometer. Dette fik mange glæde af, bl.a. læger ved Århus Amtssygehus (mavefilm), Panuminstitutet,

Svejsecentralen, Grafisk Højskole, Røntgenfilmfabrikken CEA, Sverige, og Fysisk-kemisk Instituts medarbejdere.

I 1985-86 blev - sammen med stud.polyt. Per Væggemose Nielsen - udarbejdet et udstyr til Rapid-access-fremkaldelse af røntgenfilm for fabrikken CEA. Metoden blev anvendt i produktionen.

De tidligere omtalte kurser for polytekniske studerende viste sig hurtigt at blive meget søgt, og som følge af pladsmangel var de altid overtegnede, også selv om de blev holdt 2 gange hvert år siden 1973. Lærestaltens økonomi, personaleindskrænkninger, og det, at man ikke kunne finde en kvalificeret efterfølger til lektor O.V. Glistrup,

medførte, at man i rækken af nedskæringer først fjernede kurset "Teknisk og videnskabelig fotografi" fra studieplanen, derefter overtalte man lektor Glistrup til at gå på pension inden hans fyldte 70. år, og ved denne lejlighed nedlagde man afdelingen "Fotokemi-fotografi" med udgangen af 1990.

Det lykkedes lektor O.V. Glistrup på forsvarelig måde at få fordelt laboratorieudstyret, litteratur, kemikalier, samt det fotografiske (fotohistoriske) udstyr til Danmarks Fotomuseum i Herning og Konservatorskolen i København!

Elever og lærere samlet før eller efter en eksamen. Ved bordet ses bl.a. kongelig hoffotograf Peter Elfelt!

Apparater fra tiden

FAG-FOTO

Frb. Allé 29

KØB-SALG-BYTTÉ

31 22 44 91

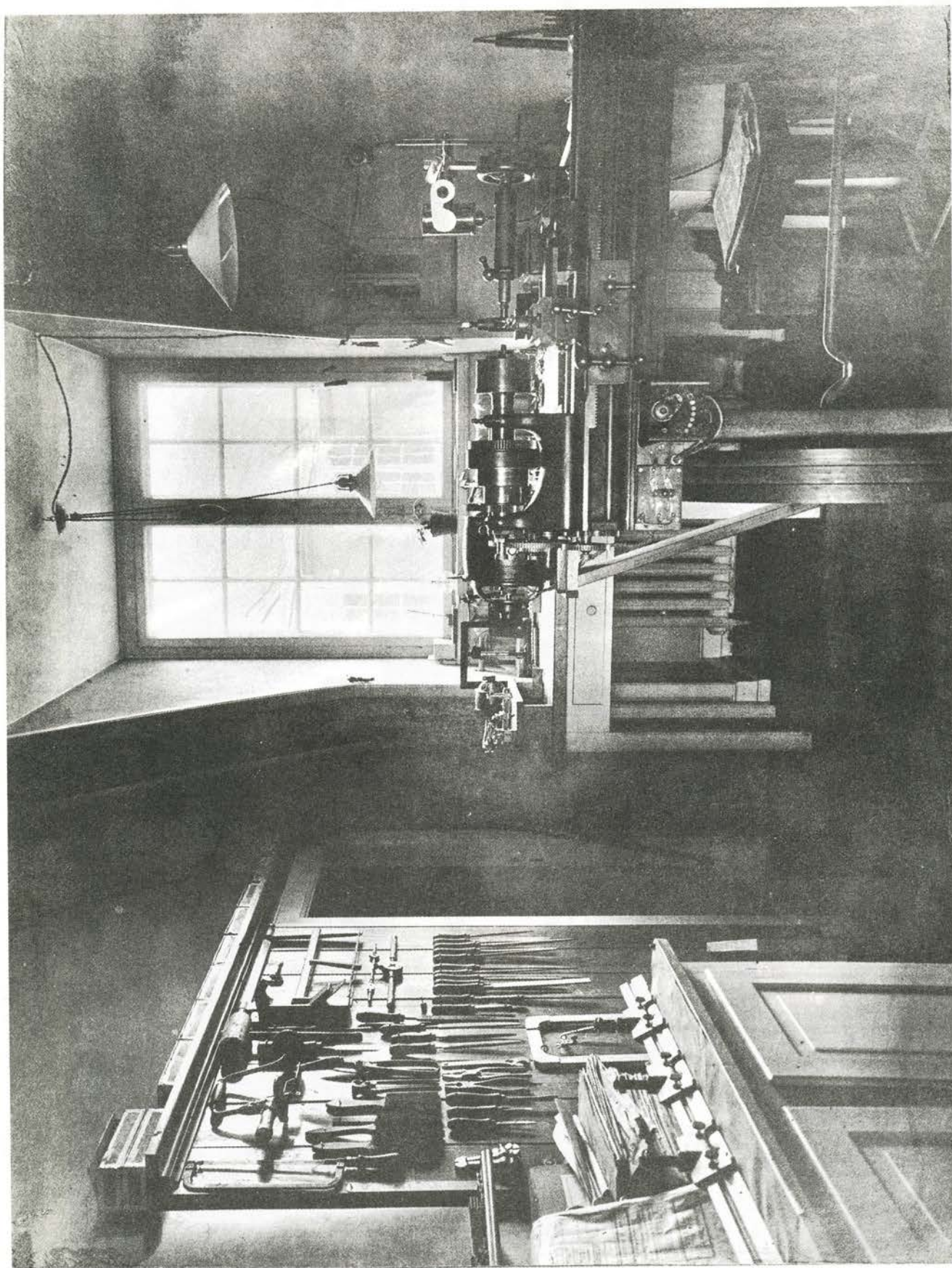
Christian Winther's arbejds kontor. Over skrive-chatollet ses et stik af Louis Daguerre, som i dag befinder sig på Danmarks Fotomuseum.

DANSK MUSEUMSTJENESTE

Istandsættelse af Ancient Fotografi, Daguerreotypier og Grafik for Arkiv, Forskning og Udstillinger, m.m.

RØDKÆLKEVEJ 118. DK 2600. Tlf. 42 45 65 85.

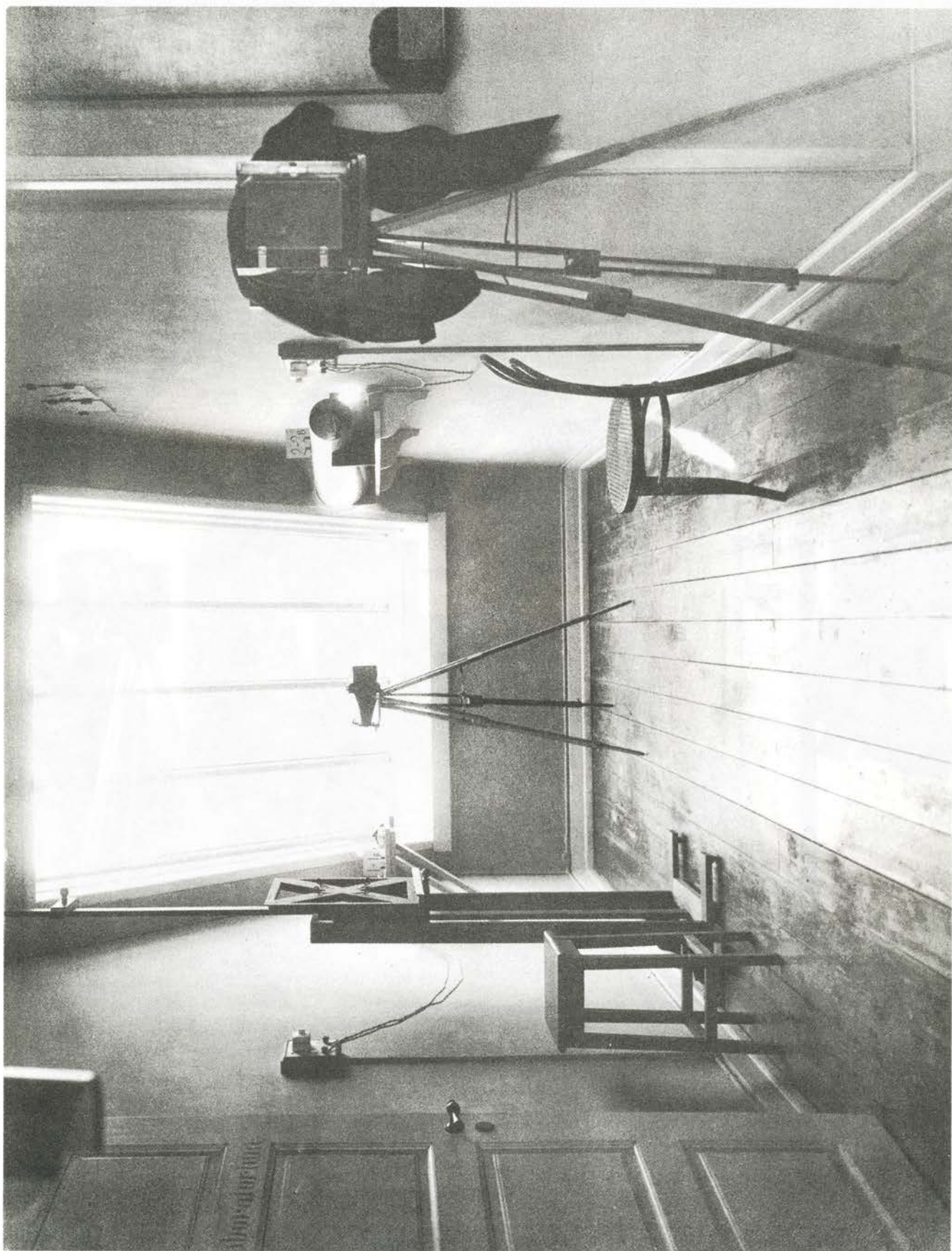

Værkstedet - hvor laboratoriemester N.A. Jørgensen fremstillede de bestilte forsøgsopstillinger. T.V. en optisk bænk.

KODAK & H-COLOR

DE FORENEDE FOTOLABORATORIER A/S

Optisk laboratorium. Til højre ses udstyr til måling af objektivers skarphedsdybde.

KAMERASPECIALISTEN
v/ Ib Helsted Larsen

Frederikssundsvej 136 · 2700 Brønshøj · 31 60 63 17 · Giro 552 84 37

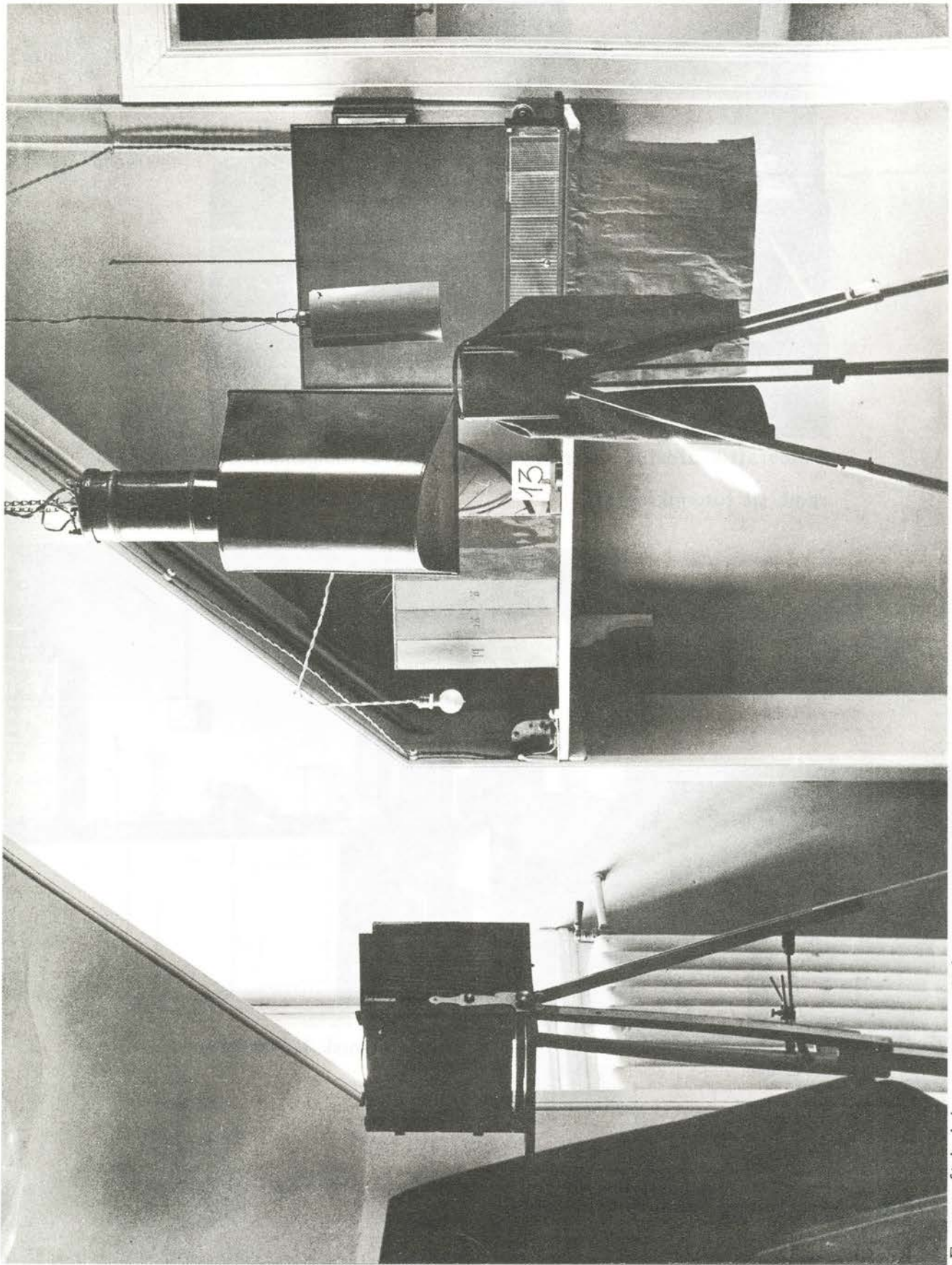
Óptisk laboratorium. En opstilling til måling af objektivers brugbare billedfelt.

HERBST & PREUSS FOTO

ØSTERBRUGADE 64 . 2100 KØBENHAVN Ø . TLF. 31 42 71 17.

FOTO KÆDEN

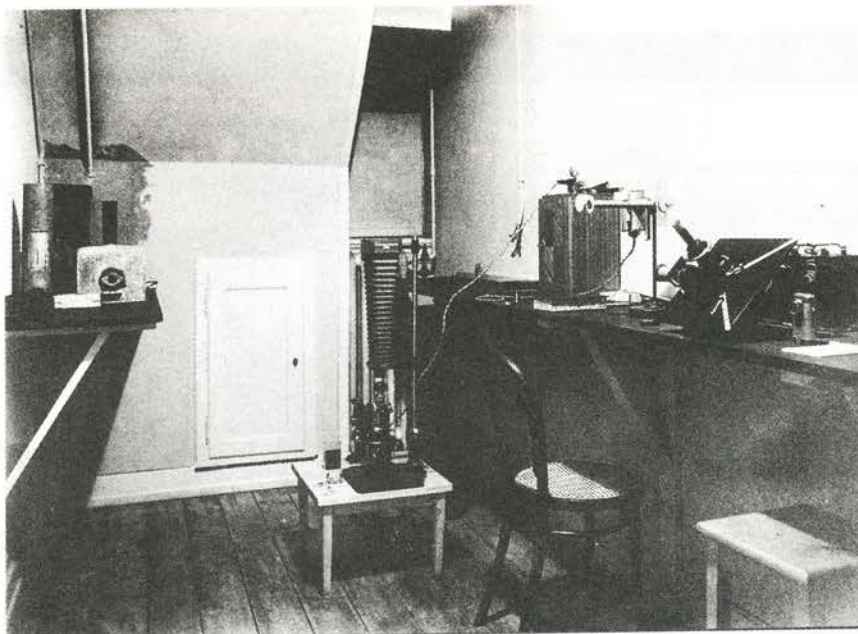
Fotografisk laboratorium. Til venstre apparatur til undersøgelse af emulsioners farvefølsomhed, hvor man tillige fik mulighed for at korrigere denne ved selv at fremstille et egnet (gul-) filter. T.H. Apparatur til måling af øjebliklukkeres totale åbningstid (ved hjælp af pendul).

FOTO-SLARAFFENLAND

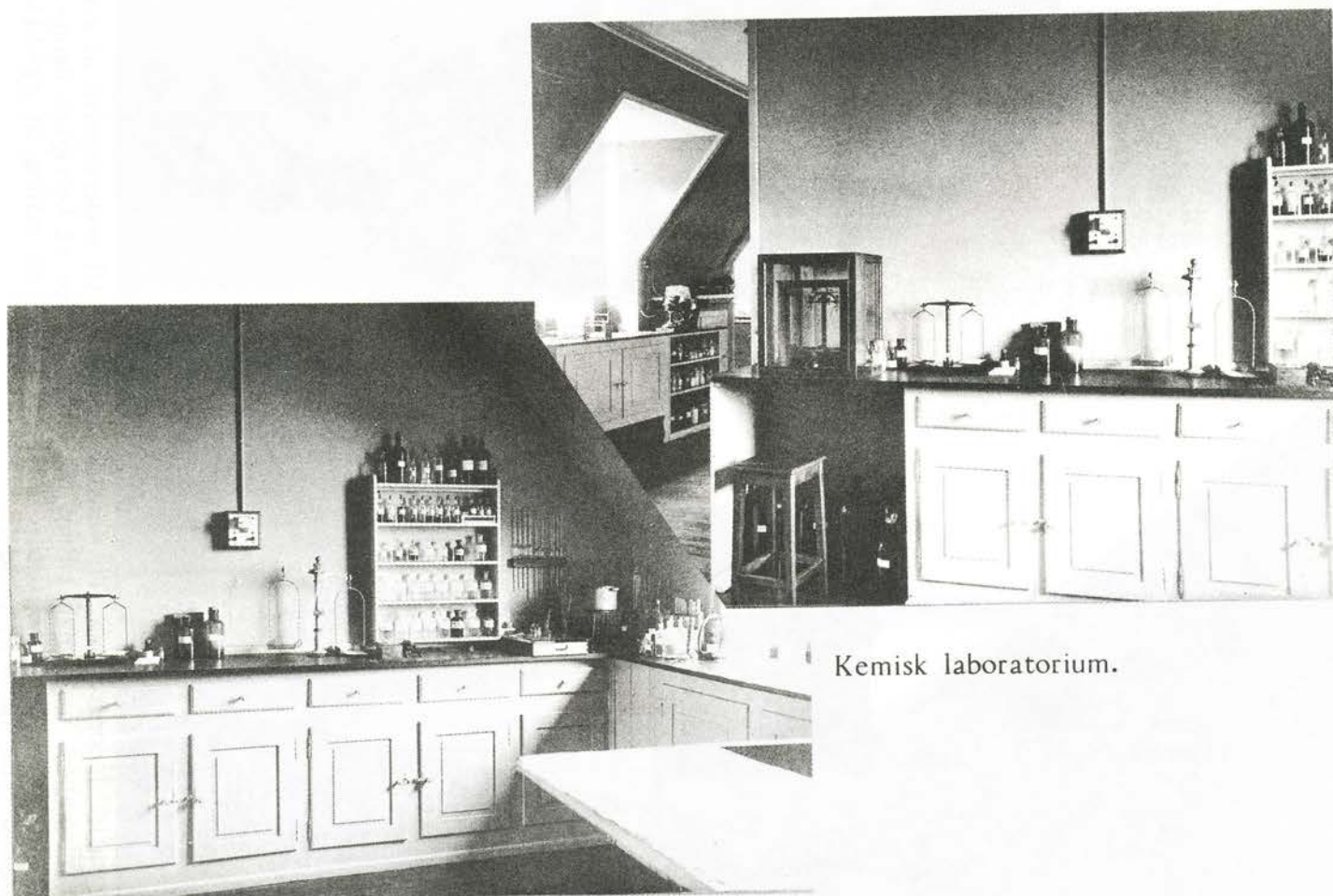
Platan Foto

VESTERBROGADE 179
Telefon 31 21 44 76 - Telefax 31 31 14 16

• Åbent: ma.-to. 9-17.30, fr. 9-19, lø. 9-13
50% RABAT PÅ FOTARBEJDE - POSTORDRE

Fotografisk afdeling. Der ses udstyr til sværtningsmåling samt til fotomikrografi.

Kemisk laboratorium.

Christianshavns

FOTO

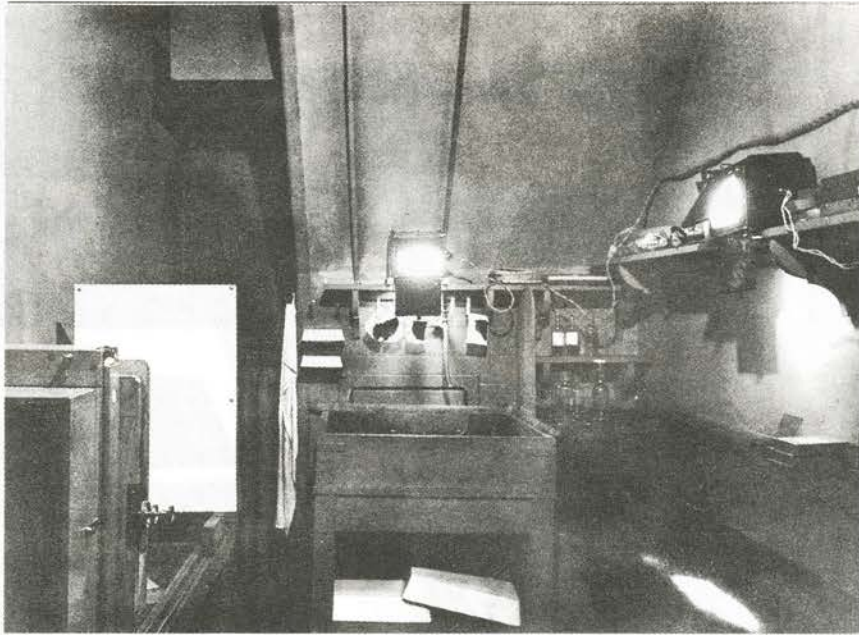

brugt foto
købes -
køb - salg -
bytte

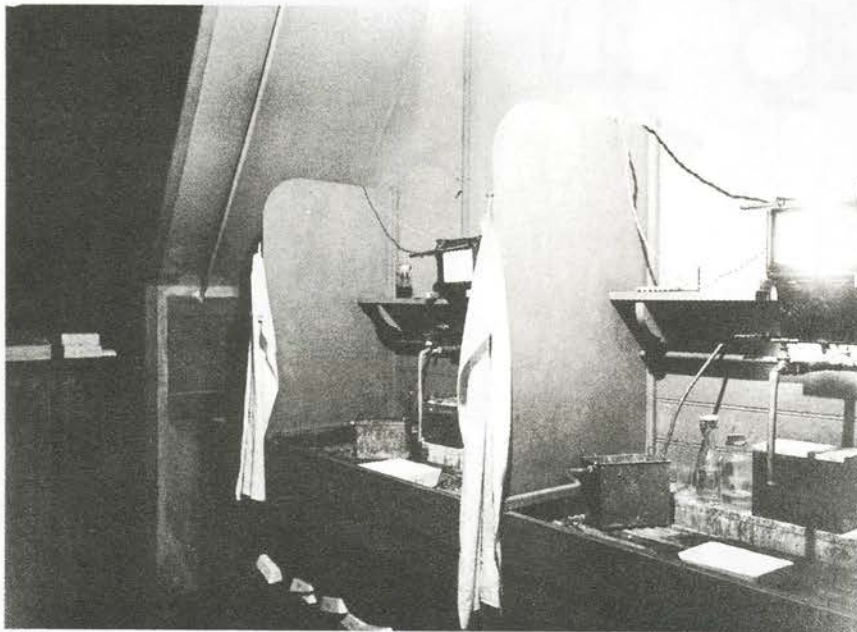
FILM fremkaldes
og kopieres

artikler TORVEGADE 55

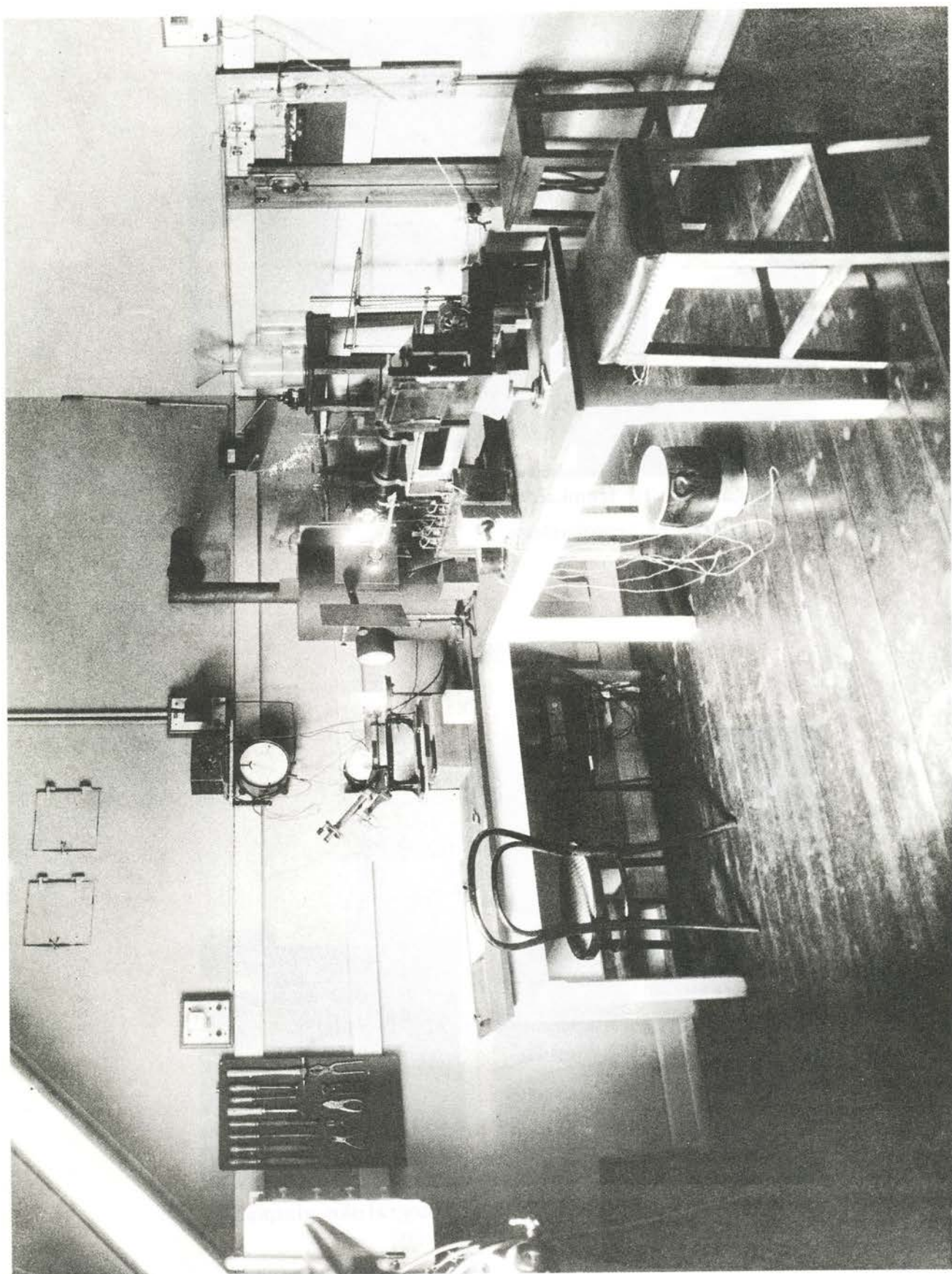
Telefon: 31 57 78 71

Mørkekammer til fremkaldelse af fotografisk papir.
T.V. skimtes et reprojamera.

Mørkekammer til fremkaldelse af fotografiske glasplader.

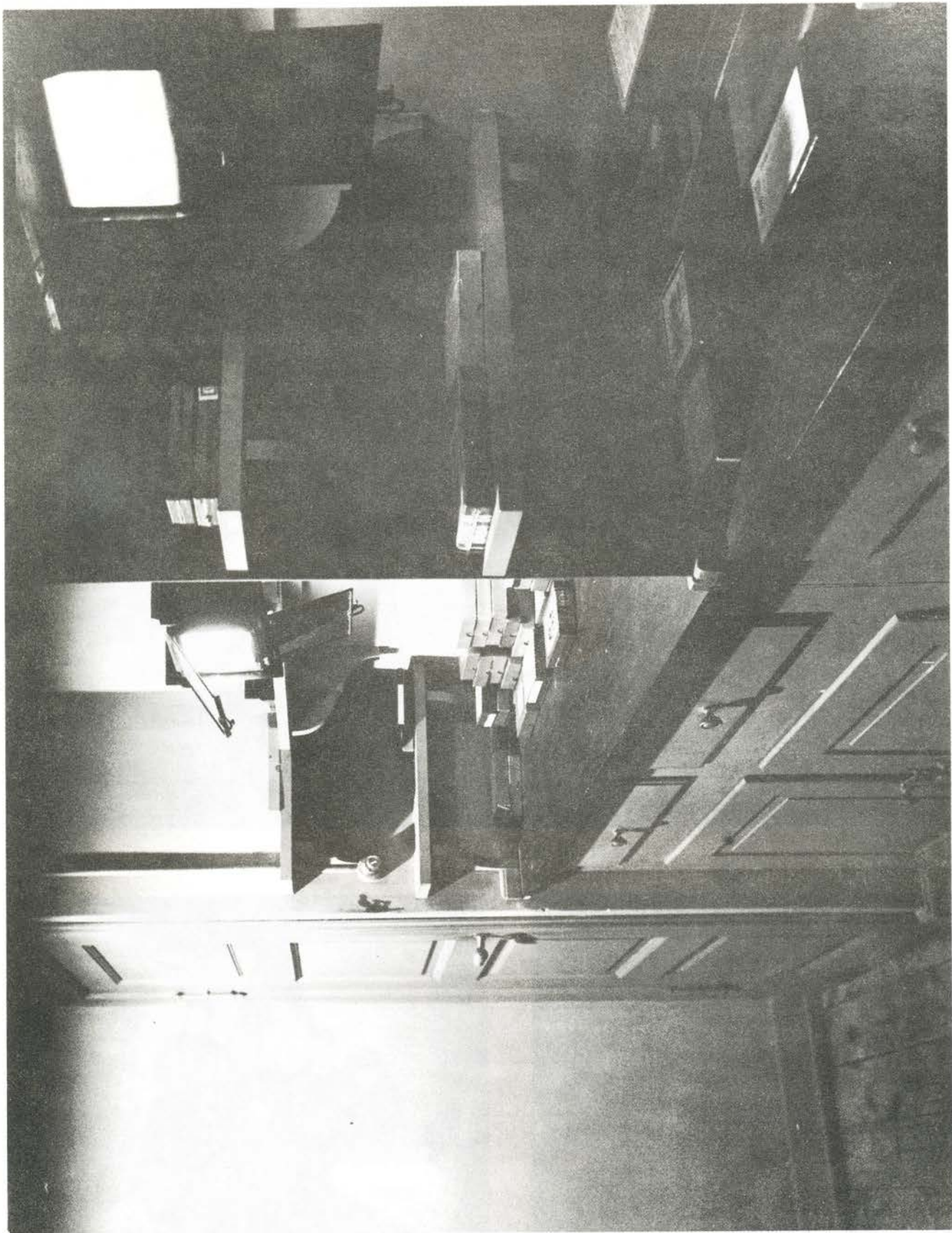

Fysisk laboratorium. Blandt de mange opstillinger ses et spektrofotometer (udmåling af spektrallinier).

NJAL FOTO

NJALSGADE 22 - 2300 KBH. S. - 31 54 55 90.

Fotografierne er formentlig optaget i slutningen af 1930'erne, men før 1942.
Udlånt af Danmarks Tekniske Bibliotek og affotograferet af Poul Pedersen, Århus.

Mørkekammer til glasplader.

Polaroid®

The Total Imaging Company

Polaroid a.s. Blokken 75, 3460 Birkerød, Tlf. 42817500

JULEN 1912.....
DE GODE GAMLE DAGE.....

Redaktionen ønsker hermed en god Jul og et
godt Nytår!

REDAKTION: Objektiv udsendes i april, sept., og dec.
Gamle numre kan købes.
Henvendelse: **Flemming Berendt.**

Økonomi: Kontingent: 200,-.
Periode: 1. april - 31. marts.
Girokort udsendes sammen med sept-nr.
Betalingsfrist: 1. november.
Herefter ophører levering af Objektiv.
DFS' giro nr.: 1 50 64 47.
Henvendelse: **Niels-Ove Rolighed.**

Adresseændring: Ca. hvert andet år udsendes en opdateret
medlemsliste.
Indholdsfortegnelse over alle numre af
Objektiv kan rekvireres.
Henvendelse: **Niels-Ove Rolighed.**

Formidlingssalg: Tilmelding af fotografika senest 1/3 og 1/11.
Medlemskab af DFS er obligatorisk for at kunne
deltage i køb og salg. Sælger og køber betaler
hver 10% i salær til DFS. Skriftligt bud
fremsendes til formidlingssalgslederen.
Formidlingssalg afholdes på generalforsamlingen i
april og på december mødet.
Derudover loppemarked i april og september.
Henvendelse: **Tune Laug.**

Møder: 3. torsdag i måneden kl 19.30 i sæsonen:

Østerbro Medborgerhus
Århusgade 103
København Ø.
31 38 12 94.

Bestyrelse:

Formand
Niels Resdahl-Jensen
Rygårds Alle 33A
2900 Hellerup
31 62 09 62

Redaktør
Flemming Berendt
Teglgårdsvej 308
3050 Humlebæk
42 19 22 99

Gert Pedersen
Albjergparken 1, 15-4.
2660 Brøndby Strand
42 73 53 74

Vest for Storebælt
Kaj Kempel
Overager 10
7120 Vejle Øst
75 81 45 11

Næstformand
Tune Laug
Vanløse Alle 80
2720 Vanløse
31 79 07 15

Kasserer
Niels-Ove Rolighed
Terpetvej 585
9830 Taars
98 96 15 41

Svenn Hugo
Poulsvej 1
4040 Jyllinge
46 73 27 44

Æresmedlemmer
Flemming Anholm
Sigfred Løvstad

Det springende Punkt!

Ogsaa indenfor Fotografien er det vigtigt at naa frem til Maalet saa hurtigt som muligt.

„Contax“ yder mere

end andre Miniatureapparater. Den er lysstærkere og hurtigere: Sonnar 1:1,5 og $\frac{1}{1000}$ Sekund! Alle de mange andre Fordele ved Contax finder De beskrevet i Prospekterne: »Der Kenner und die Contax«, »Die zehn Objektive der Contax« og »Die Zusatzgerätee zur Contax«.

Brochurer faas gratis hos de fotografiske Handlende eller fra:

Repræsentant:

GEORG RAUH

København K. — Silkegade 13

Telf. Centr. 14462

Med venlig hilsen
PHOTOGRAFICA

Skindergade 41 · Tlf. 33 12 62 52.